

Väylävirasto
Trafikledsverket

Väyläviraston ohjeita
21/2020

PALVELUKOHTEIDEN VIITOITUS

Kannen kuva: WSP Finland Oy

Verkkajulkaisu pdf (www.vayla.fi)

Väylävirasto
PL 33
00521 HELSINKI
Puhelin 0295 34 3000

Väylävirasto
Trafikledsverket

OHJE

31.5.2021

VÄYLÄ/4264/06.04.01/2021

Vastaanottaja

Säädösperusta
Tieliikennelaki 729/2018 70 §
Valtioneuvoston asetus liikenteenohjaus-
laitteiden käytöstä 379/2020 37 §

Korvaa
Palvelukohteiden viitoitus TIEH 2000021-07,
28.5.2007

Kohdistuvuus

Voimassa
1.6.2021 alkaen toistaiseksi

Asiasanat

Liikenteen ohjaus, viitoitus, palvelukohteiden viitoitus

Palvelukohteiden viitoitus

Palvelukohteiden viitoitus -ohje on tarkoitettu käytettäväksi kaikille tienkäyttäjille ja vapaa-ajan matkailuun tarkoitettujen palvelukohteiden osoittamiseen maanteillä sekä sovellettavaksi kaduilla ja yksityisillä teillä. Ohje on tarkoitettu niin palvelukohteiden yrittäjien käyttöön palvelukohteen viitoituksen suunnittelun tueksi kuin palvelukohteiden opastelupia myöntävän viranomaisen (Pirkanmaan ELY-keskuksen lupapalvelu) lupaharkinnassa käytettäväksi.

Uusi tieliikennelaki 729/2018 astui voimaan 1.6.2020. Uuteen tieliikennelakiin sisältyy uusia palvelukohteiden viitoituksessa käytettäviä tunnuk-sia: polttoaineen jakelu (benssiini tai etanoli, paineistettu maakaasu, sähkö ja vety) sekä maastohiihtokeskus. Lain myötä käyttöön tulee myös uusi ti-lapäinen opastusmerkki. Lisäksi ruskea- ja sinipohjaisten tunnusten käyttö samassa palvelukohteen opastusmerkissä muuttuu, ja nyt niitä voidaan yhdistellä vapaasti.

Ohjeessa esitetään tieliikennelakiin sisältyvien palvelukohteiden opas-tusmerkkien käyttöperiaatteet ja opastetaan viitoituksessa käytettävien merkkien sisällön valitsemisessa. Palvelukohteiden viitoituksen tulee vastata 1.6.2020 voimaan astunutta tieliikennelakia ja tätä palvelukohteiden viitoitusohjetta vuoden 2030 kesäkuun alkuun mennessä.

Osastonjohtaja, tekniikka ja ympäristö
Tieliikennejohtaja
Asiantuntija, tieliikenteen ohjaus

Minna Torkkeli
Jarmo Joutsensaari
Tuomas Österman

Ohje on osa Väyläviraston turvallisuusjohtamisjärjestelmää tienpidon osalta.

LISÄTIETOJA
Tuomas Österman
Väylävirasto
etunimi.sukunimi(at)vayla.fi

Väylävirasto
PL 33
00521 HELSINKI

puh. 0295 34 3000
faksi 0295 34 3700

kirjaamo@vayla.fi
etunimi.sukunimi@vayla.fi

www.vayla.fi

Esipuhe

Ohje on tarkoitettu käytettäväksi maanteillä kaikille tienkäyttäjille ja vapaa-ajan matkailuun tarkoitettujen palvelujen osoittamiseen. Ohjetta voidaan soveltaa myös kaduilla ja yksityisillä teillä. Ohje on tarkoitettu niin palvelukohteiden yrittäjien käyttöön palvelukohteen viitoituksen suunnittelun tueksi kuin palvelukohteiden opastelupia myöntävän viranomaisen (Pirkanmaan ELY-keskuksen lupapalvelu) lupaharkinnassa käytettäväksi.

Ohjeessa määritetty palvelukohteiden viitoitusperiaatteet ja viitoituksessa käytettävien merkkien käytön edellytykset. Ohjeessa on esitetty palvelukohteiden viitoitusperiaatteiden soveltamista yksittäisissä tapauksissa sekä opastettu viitoituksessa käytettävien merkkien ja niiden sisällön valitsemista.

Ohjeessa on otettu huomioon 1.6.2020 voimaan tullut tieliikennelaki (729/2018), johon sisältyy uusina opastusmerkkeinä polttoaineen jakelun tunnuksiset (G11.1–G11.4), maastohiihtokeskuksen tunnus (G32) sekä tilapäinen opastusmerkki (G42). Lisäksi ruskea- ja sinipohjaisten tunnusten käyttö samassa palvelukohteen opastusmerkissä muuttuu, ja tunnuksia voidaan yhdistellä vapaasti.

Palvelukohteen viitoitus -ohjeen laatiminen käynnistyi lokakuussa 2019. Ohjetta on tehty Väyläviraston johdolla. Hankkeen ohjausryhmään ovat kuuluneet Väylävirastosta Tuomas Österman (puheenjohtaja) ja Jukka Hopeavuori, Pirkanmaan ELY-keskuksesta Petteri Pietilä, Teija Sampela-Front, Antti Pirttijoki ja Olli Partanen sekä WSP Finland Oy:n edustajat. Ohjeen laatimisesta WSP Finland Oy:ssä ovat vastanneet Leena Gruzdaitis, Kaisuliina Vihanti, Sanna Vartiainen ja Jaana Kämäräinen.

Helsingissä toukokuussa 2021

Väylävirasto
Tekniikka ja ympäristö

Sisällysluettelo

KÄSITTEET	7
1 PALVELUKOhteiden viitoitus	13
1.1 Palvelukohteiden viitoitusta määrittävät säädökset ja ohjeet	13
1.2 Eri osapuolten tehtävät ja velvoitteet palvelukohdeviitoituksessa	16
1.3 Palvelukohteiden viitoituksen yleisperiaatteet	17
2 OPASTELUVAN HAKIJALLE.....	22
2.1 Tienvarsikohteiden opastuksen kokonaisuus	22
2.2 Palvelukohteen opastelupa	23
2.3 Opastusmerkkien hankinta, hoito ja ylläpito	25
3 TIELIIKENNELAIN MUKAISET PALVELUKOhteiden OPASTUSMERKIT	27
3.1 Yleistä palvelukohteiden opastusmerkeistä.....	27
3.2 Palvelukohteen opastustaulut (G1 ja G2)	32
3.3 Palvelukohteen erkanemisviitta (G3)	40
3.4 Palvelukohteen osoiteviitta (G4) ja palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkki (G5).....	42
3.5 Palvelukohteiden opastusmerkkien käyttö.....	45
3.6 Palvelukohteen opastusmerkkien sijainti	52
3.7 Aukioloajat opastusmerkeissä sekä opastusmerkin peittäminen ja poistaminen	58
3.8 Palvelukohteen opastusmerkkien tekniset yksityiskohdat	59
3.8.1 Tunnusten ja tekstien koko	59
3.8.2 Nimen käyttö opastusmerkeissä	60
3.8.3 Nimen kirjoitusasu opastusmerkeissä	61
3.8.4 Kielisuhteet.....	61
3.9 Mustapohjainen osoiteviitta (F16) ja osoiteviitan ennakkomerkki (F17)..	62
3.10 Tilapäinen opastusmerkki (G42)	64
3.10.1 Tilapäisellä opastusmerkillä viitoitettavat kohteet	64
3.10.2 Lupa tilapäiselle opastusmerkille.....	70
3.10.3 Tilapäisen opastusmerkin ulkoasu.....	70
3.10.4 Tilapäisen viitoituksen laajuus ja opastusmerkin sijoittaminen	72
4 PALVELUKOhteiden OPASTUSMERKEISSÄ KÄYTETTÄVÄT TUNNUKSET .	76
4.1 Opastuspaikat	76
4.1.1 Opastuspiste (G7).....	78
4.1.2 Opastustoimisto (G8).....	80
4.2 Ensiapu (G9)	82
4.3 Autokorjaamo (G10)	83
4.4 Polttoaineen jakelu (G11.1–G11.4)	84
4.5 Hotelli tai motelli (G12)	88
4.6 Ruokailupaikka (G13)	90
4.7 Kahvila tai pikaruokapaikka (G14).....	92
4.8 Käymälä (G15)	93
4.9 Retkeilymaja (G16)	94
4.10 Leirintäalue (G17).....	95
4.11 Matkailuajoneuvoalue (G18).....	97
4.12 Levähdysalue (G19) ja pysäköintipaikka (F46.1).....	98
4.13 Ulkoiluaalue (G20).....	101
4.14 Radioaseman taajuus (G6), hätäpuhelin (G21) ja sammutin (G22)	102

4.15	Museo tai historiallinen rakennus (G23)	103
4.16	Maailmanperintökohde (G24)	105
4.17	Luontokohde (G25).....	107
4.18	Näköalapaikka (G26)	111
4.19	Eläintarha tai -puisto (G27).....	112
4.20	Muu nähtävyys (G28).....	113
4.21	Uintipaikka (G29)	117
4.22	Kalastuspaikka (G30)	118
4.23	Hiihtohissi (G31)	119
4.24	Maastohiihtokeskus (G32)	120
4.25	Golfkenttä (G33)	121
4.26	Huvi- tai teemapuisto (G34)	122
4.27	Mökkimajoitus (G35)	124
4.28	Aamiaismajoitus (G36)	126
4.29	Suoramyyntipaikka (G37).....	127
4.30	Käsityöpaja (G38)	128
4.31	Kotieläinpiha (G39)	129
4.32	Ratsastuspaikka (G40)	130
4.33	Matkailutie (G41.1 ja G41.2).....	131
5	PALVELUKOhteiden ALUEELLISET OPASTUSSUUNNITELMAT	134
5.1	Yleistä alueellisista opastussuunnitelmista	134
5.2	Palvelukohteiden maakunnallinen opastussuunnitelma	135
5.3	Palvelukohteiden seudullinen opastussuunnitelma.....	135
5.4	Palvelukohteiden paikallinen opastussuunnitelma	136

LIITTEET

Liite 1 Majoitus- ja ravitsemuspalveluiden viitoituksessa käytettävät tunnukset

Käsitteet

Yleisiä käsitteitä

Harvaan asuttu seutu

Harvaan asutulla seudulla tarkoitetaan tässä yhteydessä tiejaksoa, jossa on erittäin vähän asutusta, ja tienkäyttäjille tarkoitetut palvelut sijoittuvat pääsääntöisesti tiejakson taajamiin, joiden keskinäinen etäisyys on enemmän kuin 50 kilometriä.

Liikennealue

Liikennealueita ovat asemakaavassa maanteitä, rautateitä, vesiteitä, satamia ja lentokenttiä varten osoitetut alueet. (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999, 83 §) Liikennealue voi olla sama tai laajempi kuin maantien tiealue.

Maantie

Maantie on valtion omistama tai tieoikeudella hallinnoima tie, joka on luovutettu yleiseen liikenteeseen ja on Väyläviraston hallinnassa. Liikenteellisen merkityksensä mukaan maantiet ovat valtateitä, kantateitä, seututeitä tai yhdystieitä. (Laki liikennejärjestelmästä ja maanteistä 503/2005, 4 §)

Tienumerointi:

- valtatie 1–39
- kantatie 40–99
- seututie 100–999
- yhdystie 1000–99999

Matkailu

Matkailulla tarkoitetaan toimintaa, jossa ihmiset matkustavat tavanomaisen elinpiirinsä ulkopuolelle ja oleskelevat siellä korkeintaan yhden peräkkäisen vuoden (Maailman matkailujärjestö WTO).

Muu korkealuokkainen tie

Muulla korkealuokkaisella tiellä viitataan tässä ohjeessa sellaiseen tiehen, joka ei ole moottoritie tai moottoriliikennetie, mutta joka ominaisuuksiensa perusteella muistuttaa näitä. Korkealuokkaisella tiellä ajosuunnat on aina erotettu toisistaan ja liittymien määrää tieosuudella vähennetty. Tie voi olla 1- tai 2-ajoratainen tai esimerkiksi keskikaiteellinen ohituskaistatie.

Taajama

Taajamalla tarkoitetaan liikennemerkein osoitettua taajaan rakennettua aluetta (Tieliikennelaki 729/2018, 2 §).

Tiealue

Tiealue, jonka rajoja ei ole kiinteistötoimituksessa määrätty, ulottuu kahden metrin etäisyydelle ojan tai, missä ojaa ei ole, tieluiskan tai -leikkauksen ulkosyrjästä. (Laki liikennejärjestelmästä ja maanteistä 503/2005, 5 §)

Tienkäyttäjä

Tienkäyttäjällä tarkoitetaan jokaista, joka on tiellä taikka kuljettaa sillä olevaa ajoneuvoa tai raitiovaunua (Tieliikennelaki 729/2018, 2 §).

Tieverkko

Tieverkolla tarkoitetaan tässä yhteydessä maanteiden, katujen ja yksityisten teiden muodostamaa liikenneverkkoa. Osa liikenneverkosta kuuluu myös kansainväliseen E-tieverkkoon ja yleiseurooppalaiseen TERN-tieverkkoon.

Tieverkon viitoitus

Tieverkon viitoituksella tarkoitetaan tässä yhteydessä maanteiden, katujen ja yksityisten teiden viitoitusta.

Suunnistustaulu

Maanteillä tienkäyttäjää opastetaan paikasta toiseen suunnistustaulujen avulla.

Esimerkkejä suunnistustauluista (suunnistustaulut F1.1 ja F1.2).

Tienviitta

Tienviittaa käytetään liittymien kohdalla.

Esimerkki tienviitasta (F13).

Palvelukohteisiin ja niiden viitoitukseen liittyviä käsitteitä

Termi	Määritelmä	Lisää luvussa
Alueellinen opastus-suunnitelma	Alueellisella opastussuunnitelmalla tarkoitetaan laajalle alueelle tehtyä kokonaisvaltaista suunnitelmaa, jossa määritetään ko. alueen viitoitettavat palvelukohteet ja niiden opastusetytyydet. Alueellisessa opastussuunnitelmassa huomioidaan tienkäyttäjien ja palvelujen tarjoajien tarpeet sekä paikalliset olosuhteet yhdenmukaisiin ja tasapuolisiin viitoitusratkaisuihin pääsemiseksi. Alueelliset ELY-keskukset huolehtivat palvelukohteiden alueellisten opastussuunnitelmien laatimisesta. Alueellinen opastussuunnitelma voi olla maakuntaa tai seutua koskeva tai paikallinen koskien esimerkiksi matkailualueita, kunnan keskustaajamaa tai muuta aluetta, jolla on suuri määrä viitoitettavia palveluita.	5
Ennakko-opastus	Ennakko-opastuksella voidaan tarvittaessa täydentää lähiopastusta. Ennakko-opastusta käytetään aina moottoritieillä. Lisäksi sitä voidaan käyttää, kun palvelukohteen synnyttämä liikennemäärä on poikkeuksellisen suuri, kohde on maakunnallisesti merkittävä tai kun tieverkon viitoitusta seurattaessa on ilmeinen harhaan ajon vaara. Ennakko-opastus sijoitetaan yleensä enintään 3 kilometrin etäisyydelle kohteesta.	3.6
Korkeatasoinen palvelu	Palvelun korkeatasoisuudella viitataan palvelutasoon, joka on normaalia tasokkaampi, asiakaspaikkamäärältään suurempi tai palveluiltaan kattavampi.	
Lähiopastus	Palvelukohteet voidaan yleensä viitoittaa lähiopastuksena eli lähimmältä maantieltä. Palvelukohteen opastusmerkki sijoitetaan enintään 500 metrin etäisyydelle tieverkon suunnistus-taulusta tai kohteeseen johtavan tien liittymästä. Tarvittaessa lähiopastusta voidaan täydentää ennakko-opastuksella.	3.6
Matkailualue	Matkailualue tai monipuolinen matkailualue on useasta samalla alueella sijaitsevasta matkailukohteesta muodostuva kokonaisuus, jolle voidaan opastaa esimerkiksi levähdysalueella sijaitsevan opastuspisteen kautta.	3.2 3.5 4.1.1
Matkailukohde	Matkailukohde on vapaa-ajan matkailuun tarkoitettu palvelukohde, jonka viitoittamisessa voidaan käyttää ruskeapohjaisia tunnuksia G23–G40.	3.1
Matkailutie	Väyläviraston hyväksymä tie, joka on matkailullisesti kiinnostava, voidaan merkitä maastoon matkailutien merkeillä G41.1 ja G42.2	4.33

Termi	Määritelmä	Lisää luvussa
Mustapohjainen osoiteviitta ja ennakkomerkki	Mustapohjaista osoiteviittaa (F16) voidaan käyttää taajamassa opastamaan virastoihin, laitoksiin sekä teollisuus- ja liikelaitoksiin. Taajaman ulkopuolella osoiteviittaa voidaan käyttää opastamaan myös muuhun kohteeseen. Mustapohjaisessa osoiteviitassa voidaan esittää vapaamuotoinen tai palvelukohteen tunnus G10–G20, mutta ei kuitenkaan palvelukohteen tunnusta G23–G40. Osoiteviitan ennakkomerkkiä (F17) voidaan käyttää mustapohjaisen osoiteviitan ennakkomerkkinä. 	3.9
Opastuspaikka – opastuspiste tai opastustoimisto	Opastuspaikalla tarkoitetaan yleensä miehittämätöntä opastuspistettä (G7), jonne on sijoitettu vähintään alueen palveluita osoittava kartta, tai miehitettyä kunnan tai matkailusta huolehtivan järjestön opastustoimistoa (G8), jossa tienkäyttäjä saa myös muuta matkailua koskevaa monipuolista tietoa. Opastustoimistolla tulee olla kansainvälisen vihreävalkoisen i-kilven käyttöoikeus. 	4.1
Palvelualueet: levähdys- ja pysäköinti-alueet	Levähdys- ja pysäköintialueet ovat pääasiassa liikenteen käyttöön tarkoitettuja maanteihin kuuluvia palvelualueita. Maanteiden pysäköintialueille (F46.1) voidaan sijoittaa laitteita, rakennelmia ja rakennuksia esim. kioskimyymälää varten ja levähdysalueille (G19) myös kahvilaa, ravintolaa, polttoaineenjakea, moottoriajoneuvojen huoltoa ja muuta tienkäyttäjien palvelua varten. 	4.12
Palvelukohde	Palvelukohteella tarkoitetaan tässä yhteydessä kaikille tienkäyttäjille avoimia palveluja ja toimintoja (huoltoasemat, levähdysalueet, ruokailu- ja majoituspalvelut ilman ennakkovarausta jne.) sekä vapaa-ajan matkailun ja liikkumisen palveluja (nähtävyydet, aktiviteetit, maaseutuyritykset jne.). Tässä ohjeessa palvelukohteesta käytetään myös muotoa ”kohde” ja tienkäyttäjien palveluista muotoa ”palvelut”.	
Palvelukohteen erkanemisviitta	Palvelukohteen erkanemisviitta (G3) voidaan käyttää opastamaan palvelukohteeseen, kun kohteeseen on oma liittymä, ja kääntyville on järjestetty liittymässä erityinen erkanemistie siten, että erkaneminen ei edellytä nopeuden oleellista vähentämistä. Palvelukohteen erkanemisviittaa käytetään pääasiassa moottori- ja moottoriliikenneteillä. 	3.3
Palvelukohteen opastusmerkki	Palvelukohteen opastusmerkkejä (G1–G42) käytetään tienkäyttäjän opastusta ja suunnistusta varten. Tienkäyttäjän palvelukohteet voidaan viitoittaa tieliikennelain mukaisilla G-sarjaan kuuluvilla palvelukohteiden opastusmerkeillä, joita ovat palvelukohteen opastustaulut (G1–G2), erkanemisviitta (G3), palvelukohteen osoiteviitta (G4) ja osoiteviitan ennakkomerkki (G5) sekä merkkien tunnusosat (G7–G40), matkailutiemerkit (G41) ja tilapäiset opastusmerkit (G42).	3

Termi	Määritelmä	Lisää luvussa
Palvelukohteen opastustaulu	Palvelukohteen opastustaulu (G1, G2) koostuu viitoitettavan palvelun tunnuksista ja kohteen nimestä sekä nuolikuviosta tai etäisyyksistä. Opastetaulut jaetaan A- ja B-typin opastustauluihin. Yleensä palvelukohteen osoittamiseen käytetään A-typin opastustaulua (G1). Palvelukohteen opastustaulun pohjaväri on sininen tai ruskea. Pohjaväri määräytyy kohteen päätoiminnon tunnuksen mukaan. 	3.2
Palvelukohteen osoiteviitta ja palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkki	Palvelukohteen osoiteviittaa (G4) voidaan käyttää opastamaan vapaa-ajan matkailuun tarkoitettuun palvelukohteeseen. Palvelukohteen osoiteviitassa käytetään ruskeapohjaisia tunnuksia G23–G40. Palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkkiä (G5) voidaan käyttää palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkkinä. Tunnusten G37–G40 osalta käytetään ensisijaisesti palvelukohteen osoiteviittaa palvelukohteen opastustaulun sijaan. Joissain tapauksissa palvelukohteen osoiteviittaa voidaan käyttää myös ilman tunnusta. 	3.4
Tienvarsi-mainonta ja -ilmoittelu	Palvelukohteen opastustaulujen lisäksi palvelukohteen yrittäjällä on mahdollisuus kertoa kohteestaan ja sen palveluista tienvarsi-mainoksilla. Tienvarsi-ilmoittelu puolestaan koskee ei-kaupallisia toimintaa ja tapahtumia.	1.3 2.1 3.10.1
Tienvarsi-palvelu	Tienvarsipalvelulla tarkoitetaan tässä yhteydessä moottoritiellä, moottoriliikennetiellä ja muulla korkealuokkaisella tiellä maantien välittömässä läheisyydessä sekä muualla enintään 1,0 kilometrin etäisyydellä tiestä sijaitsevaa ja kaikille avointa palvelukohdetta. Harvaanasutulla seudulla tienvarsipalveluihin kuuluva palvelu voi sijaita enintään 1,5 kilometrin etäisyydellä tiestä.	
Tilapäinen opastusmerkki	Tilapäinen opastusmerkki (G42) on tieliikennelain mukainen opastusmerkki, jolla voidaan opastaa kohde tai tapahtuma, jota tilapäisyyden takia ei voida viitoittaa muilla opastusmerkeillä. Kohteen tai tapahtuman viitoituksen tarve on määräaikainen. Tilapäisen opastusmerkin käyttö koskee tilapäistä myyntitoimintaa ja kaupallisia yleisötilaisuuksia sekä tiekirkkoja. 	3.10
Tunnus	Palvelukohteiden opastusmerkeissä käytetään tieliikennelain mukaisia tunnuksia (G7–G41, F46.1). Tunnuksia käytetään palvelukohteiden opastustauluissa ja erkanemisviitoissa, palvelukohteen osoiteviitoissa ja sen ennakkomerkkeissä sekä mustapohjaisissa osoiteviitoissa ja sen ennakkomerkissä. 	4

Termi	Määritelmä	Lisää luvussa
Viitoituksen liikenteellinen tarve	Palvelukohteiden viitoitukselle syntyy liikenteellinen tarve, kun kohteen kävijämäärä on suuri, kohteen liittymää on vaikea havaita, liittymä sijaitsee näkemien kannalta vaarallisessa paikassa, reitti kohteeseen on muuten vaikeasti hahmotettavissa tai on tarve ohjata liikenne kohteeseen tiettyä reittiä pitkin.	-

1 Palvelukohteiden viitoitus

1.1 Palvelukohteiden viitoitusta määrittävät säädökset ja ohjeet

Pirkanmaan ELY-keskuksen lupapalvelu voi myöntää luvan sijoittaa maantien tiealueelle tienkäyttäjän opastamiseen tarkoitettuja opastusmerkkejä, jos niistä ei aiheudu vaaraa tai haittaa liikenteelle eikä kohtuutonta haittaa tien kunnossapidolle. Lisäksi palvelukohteen opasteluvan myöntämiseen vaikuttavat kohteessa tarjottavat palvelut, palvelujen taso, kohteen sijainti ja lähialueen muut palvelut sekä kohteen opastuksen liikenteellinen tarve. Pirkanmaan ELY-keskuksen lupapalvelulla on harkintavalta asiassa. Harkinnassa käytetään apuna *Palvelukohteiden viitoitus* -ohjetta, jossa osoitetaan palvelukohteiden viitoitusperiaatteet ja viitoituksessa käytettävien merkkien käytön edellytykset, alueellisia opastussuunnitelmia ja tapauskohtaista perustelua.

Palvelukohteiden viitoituksen tulee vastata 1.6.2020 voimaan astunutta tieliikennelakia ja tätä palvelukohteiden viitoitusohjetta vuoden 2030 kesäkuun alkuun mennessä. Palvelukohteiden viitoitus uusitaan sitä mukaan, kun yksittäisiä lupahakemuksia käsitellään. Uudet opasteluvat myönnetään uuden ohjeen mukaisina, mutta vanhoja opastelupia voidaan uusia vuoden 2029 kesäkuun alkuun asti Tieliikenneasetuksen (182/1982) mukaisin merkein, jos nykyiset merkit ovat hyväkuntoisia ja merkkeihin ei ole muutostarpeita.

Palvelukohteiden opastelupahakemusten käsittelyssä sovellettavat lainkohdat ja ohjeet:

- Tieliikennelaki (729/2018) 4 §, 70-72 §, 81-82 §
 - 70 § Liikenteenohjauslaitteet: Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarpeelliset säännökset liikenteenohjauslaitteiden käytöstä.
 - 71 § Liikenteenohjauslaitteen asettaminen: Liikenteenohjauslaitteen asettaa: 1) maantielle toimivaltainen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus Väyläviraston ohjauksen perusteella; (8.5.2020/360)
 - 72 § (8.5.2020/360) Poikkeukset liikenteenohjauslaitetta asetettaessa 5 mom: Se, jolla on oikeus 71 §:n 1 momentin mukaan asettaa liikenne-merkki, voi päättää, että hakija saa pystyttää kustannuksellaan tämän lain liitteessä 3.6 ja 3.7 tarkoitetun opastusmerkin.
 - 81 § Opastusmerkki: Tienkäyttäjän opastusta ja suunnistusta varten käytetään opastusmerkkejä. Opastusmerkkien kuvat sekä niiden tarkoitus ja sijoittaminen esitetään tämän lain liitteessä 3.6 ja 3.7.
 - 82 § Lisäkilpi: Liikennemerkin alapuolella voidaan käyttää suorakaiteen muotoista lisäkilpeä, jolla selvennetään liikennemerkin tarkoitusta tai kohdetta. Lisäkilpeä voidaan käyttää myös merkin vaikutusalueen tai voimassaoloajan määrittelemiseksi taikka vaikutuksen rajoittamiseksi. Lisäkilpien kuvat sekä niiden tarkoitus ja sijoittaminen esitetään tämän lain liitteessä 3.8.
- Laki liikennejärjestelmästä ja maanteistä (503/2005) 5 §, 42 §
 - 5 § (3.5.2013/328) Maantiehen kuuluvat alueet, rakenteet, rakennelmat ja laitteet sekä tiealue

Sallivassa päätöksessä 42 § (30.12.2019/1501) Tiealueeseen kohdistuva työ sekä rakenteiden, rakennelmien ja laitteiden sijoittaminen tiealueelle: Tiealueeseen kohdistuvaan työhön sekä rakenteiden, rakennelmien ja laitteiden sijoittamiseen tiealueelle on oltava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lupa. Lupa voidaan myöntää, jos toimenpiteestä ei aiheudu vaaraa liikenteelle eikä haittaa tienpidolle.

- Valtioneuvoston asetus liikenteenohjauslaitteiden käytöstä (379/2020)
2 §, 29–30 §, 37–39 §

2 § Liikenteenohjauslaitteen käyttäminen ja sijoittaminen: Sen lisäksi, mitä tieliikennelain 4 luvussa säädetään, liikenteenohjauslaitetta käytettäessä on noudatettava tämän asetuksen säännöksiä. Liikenteenohjauslaite on mitoitettava ja sijoitettava siten, että se on tienkäyttäjälle riittävän etäältä havaittavissa ja että selvästi ilmenee, mille liikennesuunnalle se on tarkoitettu. Liikenteenohjauslaitteesta ei saa aiheutua vaaraa tai haittaa liikenteelle eikä kohtuutonta haittaa tien kunnossapidolle. Tarpeeton liikenteenohjauslaite on poistettava tai peitettävä. Liikenteenohjauslaitteeseen tai sen kannattajaan ei saa kiinnittää mitään, mikä ei vastaa laitteen tarkoitusta tai mikä vaikeuttaa liikenteenohjausta.

29 § Liikennemerkillä käytettävät kielet: Liikennemerkillä käytettävä teksti on yksikielisessä kunnassa yksikielinen kunnan kielen mukaan ja kaksikielisessä kunnassa kaksikielinen, kunnan enemmistön kieli ylemmänä. Saamelaisten kotiseutualueella olevassa liikennemerkillä käytetään suomen kielen lisäksi saamen kieltä. Liikennemerkillä voidaan käyttää suomen ja ruotsin kielen lisäksi muutakin kieltä.

30 § Liikennemerkin sijoitus: Jos jäljempänä ei toisin säädetä, alimman liikennemerkin alareunan korkeuden tulee olla 1,5–3,2 metriä ajoradan pinnasta. Jos jäljempänä ei toisin säädetä, liikennemerkin lähimmän reunan etäisyys ajoradan reunasta saa olla enintään 4 metriä tai pientareen ulkoreunasta 1,5 metriä.

37 § Opastusmerkin käyttö:

- F17 Osoiteviitan ennakkomerkki: merkin yhteydessä käytetään lisäkilpeä H1 tai H4.
- G1 Palvelukohteen opastustaulu. G2 Palvelukohteen opastustaulu: Merkkiä voidaan käyttää opastamaan opastusmerkkien F46 ja G7–G40 osoittamaan kohteeseen. Merkkiä voidaan käyttää osoittamaan merkin G41 mukainen matkailutie. Merkin G1 yhteydessä voidaan käyttää lisäkilpiä H1–H4, H17 ja H24
- G3 Palvelukohteen erkanemisviitta: Merkkiä voidaan käyttää opastamaan opastusmerkkien F46 ja G7–G40 osoittamaan kohteeseen, jos risteyksessä on kääntyville järjestetty erityinen erkanemistie siten, että erkaneminen ei edellytä nopeuden oleellista vähentämistä.
- G4 Palvelukohteen osoiteviitta: Merkin kannassa voidaan käyttää opastusmerkkien G23–G40 tunnusosia.
- G5 Palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkki: Merkissä voidaan käyttää opastusmerkkien G23–G40 tunnusosia. Merkin yhteydessä käytetään lisäkilpeä H1 tai H4. Lisäksi voidaan käyttää lisäkilpeä H24.
- G7 Opastuspiste: Merkillä voidaan osoittaa opastuspaikka, jossa on alueen palvelujen opastuskartta.

- G8 Opastustoimisto: Merkillä voidaan osoittaa opastustoimisto, josta matkailijat voivat saada matkailua koskevia tietoja.
- G9 Ensiapu: Merkillä voidaan osoittaa yleissairaala tai terveyskeskuksen sairaala, jossa on kaikkina vuorokauden aikoina lääkäri paikalla.
- G17 Leirintäalue: Merkillä voidaan osoittaa ulkoilulain (606/1973) mukainen yleisessä matkailukäytössä oleva leirintäalue.
- G18 Matkailuajoneuvoalue: Merkkiä voidaan käyttää osoittamaan leirintäalueella olevaa tai muuta yleisessä käytössä olevaa matkailuajoneuvoaluetta.
- G21 Häätäpuhelin: Merkillä voidaan osoittaa puhelin, josta voidaan soittaa vain hätäkeskukseen.

38 § Lisäkilven sijoitus: Lisäkilpi sijoitetaan päämerkin alapuolelle.

39 § Lisäkilven käyttö

- Laki Väylävirastosta (862/2009) 2 §
- Valtioneuvoston asetus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta (601/2020) 7 §
- Traficomien määräys: Liikenteenohjauslaitteiden värit, rakenne ja mitoitus (TRAFICOM/417533/03.04.03.00/2020)
- Liikennemerkkien käyttö maanteilla (Väyläviraston ohjeita 20/2020)
- Tieliikenteen viitoituksen suunnittelu (Väyläviraston ohjeita 29/2020)
- Liikennemerkkien rakenne ja pystytys (Väyläviraston ohjeita 20/2013)
- Palvelukohteiden viitoitusohje (tämä ohje)

Muu lainsäädäntö ja ohjeet

- Liikenne- ja viestintäministeriön asetus maanteiden ja rautateiden pääväylistä ja niiden palvelutasosta (933/2018)
- Traficomien määräys tienvarsimainonnasta ja -ilmoittelusta (TRAFICOM/22492/03.04.03.00/2019)
- Kielilaki (423/2003) 33 § Kilvet ja paikannimet sekä julkinen liikenne
- Ulkoilulaki (606/1973) 18 §
- Tietunnelien turvalliseen poistumiseen ja poikkeustilanteiden viestintään liittyvien järjestelmien suunnitteluohje, Liikenneviraston ohjeita 16/2016
- Palvelukohteiden alueellisen opastussuunnitelman laatiminen, TIEH 2100051-07
- Levähdys- ja pysäköimisalueiden kehittäminen – Toimintalinjat, TIEL 1000029
- Ulkoilun ja liikunnan merkit, Suomen Standardisoimisliitto, SFS 4424:2020
- Kunnan osoitejärjestelmä – Ohjeet ja suositus, Kuntaliitto 2006
- Huoltoasemat, TVH 741855, 1988
- Matkailuteiden määrittely; periaatteet, TIEH 1000080-v-04.

Lisäksi Suomea sitoo YK:n Liikennemerkkejä ja -opasteita koskeva yleissopimus (Wien 8.11.1968), Liikennemerkkejä ja -opasteita koskevaa yleissopimusta täydentävä eurooppalainen sopimus (Geneve 1.5.1971) ja YK:n liikennemerkkejä ja -opasteita koskeva suositus (Geneve 5.5.1997).

1.2 Eri osapuolten tehtävät ja velvoitteet palvelukohdeviitoituksessa

Palvelukohteiden viitoituksessa eri osapuolille on osoitettu erilaisia tehtäviä ja velvoitteita, jotka ovat laki- ja säädöspäerusteisia. Taulukossa 1 on listattu eri osapuolet ja niiden tehtävät ja velvoitteet viitoituksen toteutuksessa.

Taulukko 1. Eri osapuolten tehtävät ja velvollisuudet palvelukohdeviitoituksessa.

Osapuoli	Velvoitteet	Tehtävät
Liikenne- ja viestintäministeriö	Vastaa liikennemerkkejä koskevista tielainsäädännön muutoksista.	
Väylävirasto	- Vastaa viitoituksen ohjeistuksesta maanteillä. - Osallistuu liikennemerkkejä koskevaan tieliikennelainsäädännön muutosten valmistelutyöhön liikenne- ja viestintäministeriön alaisuudessa. - Tekee tarvittaessa Liikenne- ja viestintävirastolle esityksiä palvelukohteiden viitoituksen tarpeista määräyksiin liittyen. - Toimii viitoituksen asiantuntijatahona.	
Liikenne- ja viestintävirasto, Traficom	- Vastaa viitoitusta ja liikenteenohjauslaitteiden värejä, rakennetta ja mitoitusta koskevien määräysten laadinnasta. - Vastaa tienvarsimainoksia koskevien määräysten laadinnasta. - Myöntää tarvittaessa poikkeuslupia lainsäädännöstä poikkeavien viitoitusratkaisujen kokeiluihin.	
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, ELY-keskus	Maanteillä ELY-keskuksen ja kaduilla kuntien velvoitteena on huolehtia: - Opastusmerkkien kunnosta, ajanmukaisuudesta ja luvalisuudesta. - Omien opasteiden hoidosta, kunnossapidosta ja kunnossapitokäytännöstä. - Luvattomien ja virheellisten opasteiden poistamisesta. Luvanvaraisten opastusmerkkien ylläpidon ja poistamisen tulee tapahtua merkkien omistajan toimesta tai tämän laskuun tehtävänä työnä. - Viitoitusjärjestelmän oikeellisuudesta, hallittavuudesta ja laadusta.	Alueelliset ELY-keskukset: - Vastaavat palvelukohteiden opastusmerkkien hoidosta ja alueellisten (maakunnallisten ja seudullisten) opastussuunnitelmien laadinnasta sekä alueellisesta yhteistyöstä. Pirkanmaan ELY-keskuksen lupapalvelu: - Toimii valtakunnallisena lupaviranomaisena maanteille sijoitettavien palvelukohteiden opastusmerkkien, tilapäisten liikennemerkki-järjestelyiden sekä mustapohjaisten osoite-viittojen ja yksityistien-viittojen osalta. - Vastaa suostumusten myöntämisestä maanteiden levähdys- ja pysäköinti-alueilla tapahtuvan tilapäisen myyntitoiminnan harjoittamiseen. - Toimii tienvarsimainoksista tehtävien ilmoitusten käsittelijänä asemakaavan ulkopuolelle ja asemakaavan maanteiden liikennealueille sijoitettavien mainosten osalta.
Kunnat		Kunnat: - Toimivat lupaviranomaisena katuverkolle sijoitettavien opasteiden ja asemakaava-alueelle sijoitettavien mainosten osalta sekä naapurilausunnon antajina kaava-alueen maantieverren mainosten osalta. - Vastaavat suostumusten antamisesta yksityiselle tielle asetettavasta liikenne- ja opastusmerkeistä. - Jos kunnan alueella on opastuspisteitä/-toimistoja, kunta ylläpitää niitä ja huolehtii niiden asianmukaisesta tasosta.

Osapuoli	Velvoitteet	Tehtävät
Palvelukohteen viitoitusta haluava opasteluvan saanut palvelukohteen yrittäjä tai muu yksityinen taho	- Hankkii, pystyttää ja ylläpitää opasteluvan mukaiset opastusmerkit kustannuksellaan. - Toteuttaa oman kohteensa viitoituksen opasteluvan mukaisesti tai sopii viitoituksen toteutuksesta tienpitäjän (ELY-keskus/kunta) tai tämän urakoitsijan kanssa. - Huolehtii omien opasteluidensa ylläpidosta tai sopii niiden ylläpito-, hoito- ja kunnossapitopalvelusta tienpitäjän kanssa.	- Tekee lupaviranomaiselle asianmukaisen esityksen oman kohteensa viitoitustarpeesta. - Huolehtii kohteensa viitoituskelpoisuudesta. - Tilapäisen opastusmerkin tapauksessa huolehtii lupahakemuksen jättämisestä ajoissa, yhteistyöstä alueellisen ELY-keskuksen kanssa (pysäköinti, opastus) sekä suostumuksen hakemisesta.

Palvelukohteen opastelupahakemuksen käsittelyn yhteydessä Pirkanmaan ELY-keskuksen lupapalvelu voi harkintansa mukaan pyytää lausuntoja eri virastoilta tai järjestöiltä kohteen viitoituskelpoisuuden selvittämiseksi.

Viitoituskelpoisuuden suositustenantajina toimivat seuraavat tahot:

- Museovirasto: merkittävät museot, historialliset rakennukset ja muut historialliset nähtävyydet
- Taiteen edistämiskeskus: merkittävät taiteelliset nähtävyydet
- Suomen Ympäristökeskus ja alueelliset ELY-keskukset: merkittävät luonnonnähtävyydet ja luontokohteet
- Metsähallitus: kansallispuistot, luontokeskukset ja merkittävät luonnonsuojelualueet
- Suomen Matkailuorganisaatioiden yhdistys - Suoma ry: opastustoimistojen kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen käyttöoikeuden myöntäjä
- Suomen Leirintäalueyhdistys ry: leirintäalueet ja matkailuajoneuvo-alueet
- Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry: hotellit ja motellit
- Suomen Hostellijärjestö ry: retkeilymajat/hostellit
- Suomen Golfliitto ry: golfkentät
- Suomen Ratsastajainliitto ry: ratsastuspaikat
- Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry: kalastuspaikat

1.3 Palvelukohteiden viitoituksen yleisperiaatteet

Maantiellä tienkäyttäjää opastetaan paikasta toiseen suunnistustauluilla ja viitoilla. Opastusta täydentää tienkäyttäjien käyttämät kartat sekä erilaiset sähköiset opastuspalvelut, joiden avulla tienkäyttäjä löytää nykyisin helposti ja kattavasti tietoa palveluista sähköisessä muodossa. Matkan aikana tarvittavat palvelut voidaan osoittaa tienkäyttäjille palvelukohteiden viitoitukseen tarkoitettuilla opastusmerkeillä. Usein tienkäyttäjä on hakenut tietoa palveluista ja niiden sijainnista etukäteen, jolloin opastusmerkkien tärkein tehtävä on varmistaa palvelukohteeseen perille löytäminen kohteen läheisyydestä.

Palvelukohteiden viitoituksessa ensisijaisina lähtökohtina ovat tienkäyttäjän tarpeet sekä viitoituksen liikenteelliset tarpeet. Alla on esitetty palvelukohteiden viitoituksen yleisiä periaatteita, joita Pirkanmaan ELY-keskuksen lupapalvelu noudattaa harkitessaan palvelukohteen opastelupäätöstä:

1. Palvelukohteen opastusmerkit ovat tieliikennelain mukaisia merkkejä, ja niissä voidaan käyttää tämän vuoksi vain tieliikennelaissa määritettyjä tunnuksia.
2. Kaikissa viitoitusratkaisuissa liikenneturvallisuus on tärkein kriteeri. Siksi on huolehdittava siitä, ettei liian suuri opastusmerkkien määrä heikennä autoilijan mahdollisuuksia toimia turvallisesti, ja toisaalta siitä, ettei viitoituksen puute tai opastusmerkkien väärä sijoittelu aiheuta yllättäviä päätöksentekotilanteita. Liikenneturvallisuussyistä johtuen:
 - Samassa pystytystelineessä voi olla enintään kolmen kohteen tai palvelun opastustaulut, joissa voidaan esittää yhteensä enintään kymmenen tienkäyttäjälle tarkoitettua tietoa. Tällaisia tietoja ovat tunnuksset, nuolet, nimet, aukioloajat ja etäisyydet. Samaan pystytystelineeseen voi kuitenkin laittaa vain kahden kohteen A-tyyppin (G1) opastustaulut. (ks. luku 3.2)
 - Liittymän yhdellä tulosuunnalla voi tieverkon viitoitukseen kuuluvan suunnistustaulun lisäksi olla palvelukohteiden opastusmerkkejä enintään kahdessa pystytystelineessä, joista vain toisessa saa olla B-tyyppin (G2) palvelukohteen opastustauluja. Tieverkon suunnistustaulun ja palvelukohteiden opastusmerkkien lisäksi liittymän yhdellä tulosuunnalla voi olla myös matkailutiemerkki tai enintään kaksi tilapäistä opastusmerkkiä. (ks. luku 3.2)
 - Jos viitoitettavia kohteita sijaitsee paljon lähekkäin eikä kaikkien kohteiden opastusmerkkejä saada mahtumaan liittymän yhdellä tulosuunnalla kahteen pystytystelineeseen (yhteensä enintään viisi kohdetta), viitoitettavien kohteiden määrää joudutaan rajoittamaan. Tällöin palvelukohteet voidaan yleensä viitoittaa opastuspisteen kautta. Mikäli kohteita on paljon eikä viitoitus yhteisen opastuspisteen kautta tule kyseeseen, kohteiden keskinäinen suhde ja opastuksen laajuus tulee ratkaista alueellisessa opastussuunnitelmassa. (ks. luku 5)
 - Palvelukohteen opastustaulussa voidaan esittää viitoitettavasta kohteesta enintään kolme tärkeintä, tunnuksen myöntämisen edellytykset täyttävän toiminnon tunnusta. Poikkeuksellisesti neljää tunnusta voidaan käyttää opastustaulussa, jonka päätoiminto on korkeatasoinen levähdysalue tai opastustoimisto, ja enintään kuutta tunnusta monipuolisen matkailualueen yhteisen opastuspisteen opastustaulussa. Korkeatasoisen levähdysalueen tapauksessa opastuspisteen tunnus on yksi neljästä opastustaulussa käytettävästä tunnuksesta. Kohteen tunnuksset asetetaan tärkeysjärjestykseen vasemmalta oikealle siten, että kohteen päätoiminnon tunnus on vasemmalla.
3. Palvelukohteeseen perille löytäminen perustuu ensisijaisesti toimivaan tieverkon viitoitukseen sekä osoitejärjestelmän mukaiseen tie- tai katuimeen, osoitenumeroon ja opastuskarttaan. Palvelukohteiden viitoituksen lähtökohtana on, että tienkäyttäjä opastetaan lähelle kohdetta tieverkon muulla

viitoituksella, minkä jälkeen palvelukohde viitoitetaan lähiopastuksena lähimmältä maantieltä.

4. Palvelukohteen opastusmerkillä voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva kohde. Tienvarsipalvelulla tarkoitetaan moottoritiellä, moottoriliiknetiellä ja muulla korkealuokkaisella tiellä maantien välittömässä läheisyydessä sekä muilla teillä enintään 1,0 kilometrin etäisyydellä tiestä sijaitsevaa palvelukohdetta. Harvaan asutulla seudulla tienvarsipalveluihin kuuluva palvelu voi sijaita enintään 1,5 kilometrin etäisyydellä tiestä. Harvaan asutulla seudulla ja kun lähialueella ei ole muita vastaavia palveluita, opastusetaisyys voi tunnuskohtaisesti olla pidempikin. Yleensä tienvarsipalvelujen ulkopuolella olevaa kohdetta ei viitoiteta, jos vastaavaan palveluun maantien suunnassa on lyhyempi matka kuin edestakainen matka tienvarsipalveluiden ulkopuoliseen kohteeseen. Tällöin huomioidaan myös tunnuskohtainen enimmäisopastusetaisyys.
5. Palvelukohteen opastusetaisyyteen ja viitoituksen laajuuteen vaikuttaa kohteen opastuksen liikenteellinen tarve, jonka arvioinnissa huomioidaan kohteen kävijämäärä, kohteen liittymän havaittavuus, liittymän sijainti näkemien kannalta, kohteeseen johtavan reitin hahmotettavuus ja tarve ohjata liikenne kohteeseen tiettyä reittiä pitkin, sekä kohteen valtakunnallinen ja maakunnallinen merkittävyys.
6. Palvelukohde viitoitetaan aina viitoituksen aloituskohdasta perille saakka. Viitoituksen jatkuvuuteen ei vaikuta se, kulkeeko viitoitettava reitti maantiellä, kadulla tai yksityisellä tiellä. Maantieltä aloitetun viitoituksen on jatkuttava yhtenäisillä opastusmerkeillä perille kohteeseen.
7. Palvelukohteiden tunnuksia ei yleensä käytetä taajamissa eikä taajamissa sijaitsevia kohteita yleensä viitoiteta maantieltä taajaman ulkopuolelta. Opastuksen kannalta kaavan mukainen taajama-alue ja taajama-alueen ulkopuolinen alue, jolla on taajamamaisia palveluita, ovat samantarvoisia. Koska taajaman raja ei ole opastuksen kannalta yksiselitteinen, lupaviranomainen tulkitsee ohjetta tapauskohtaisesti.
8. Etenkin isoissa taajamissa voidaan olettaa löytyvän tietyt palvelut kuten esimerkiksi hotelleja ja ruokapaikkoja, joten niihin ei yleensä opasteta erikseen taajaman ulkopuolelta. Vastaavasti taajaman ulkopuolella sijaitsevassa suuressa kauppakeskuksessa tai muussa yleensä yhdellä nimellä markkinoitavassa kaupallisessa palvelukeskittymässä olevia palvelukohdetunnuksen myöntämisen kriteerit täyttäviä kohteita, jotka muodostavat vain osan palvelukokonaisuudesta, ei viitoiteta erikseen. Sen sijaan pienessä taajamassa tai harvaan asutulla seudulla, jossa ei voida itsestään selvänä olettaa löytyvän majoitus- tai ruokapaikkoja, voidaan alueen ainoa majoitus- tai ruokapaikka poikkeuksellisesti viitoittaa. Lisäksi paikalliskohteen viitassa teollisuusalue-tunnuksella viitoitetulla alueella olevia yksittäisiä yrityksiä ei yleensä opasteta erikseen mustapohjaisella osoiteviitalla tai palvelukohteen opastusmerkeillä, vaikka tunnuksen myöntämisen kriteerit täyttyisivät.
9. Pääkaupunkiseudulla kehä III:n sisäpuolella viitoitetaan vain valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävät palvelukohteet, jotka sijaitsevat pääväylän läheisyydessä. Pääkaupunkiseutua ja kehä III:n sisäpuolta voidaan

ajatella isona taajamana, josta voidaan olettaa löytyvän tietyt palvelut, minkä perusteella niitä ei ole tarpeen viitoittaa erikseen. Tällä tavalla saavutetaan parhaiten tasapuolisuus, koska kohteiden suuresta määrästä johdun viitoitettavien kohteiden määrää joudutaan joka tapauksessa rajoittamaan.

10. Tienkäyttäjä muodostaa mielikuvan kohteen palveluista opastusmerkeissä käytettävien tunnusten perusteella, ja siksi kohteen palvelujen on vastattava vähintään viitoituksen perusteella saatua kuvaa. Kaikkien viitoitettavien palvelukohteiden on oltava hyvätasoisia. Palvelukohteiden opastusmerkeissä voidaan käyttää vain niitä tunnuksia, joita kohteen palvelutaso vastaa ja jotka täyttävät tunnuksen käytölle asetetut kriteerit. Tunnusten myöntämiselle asetettuja kriteereitä on käsitelty tunnuksittain tarkemmin luvussa 4.
11. Kohteessa tulee olla riittävä palvelutaso ja opastusmerkissä osoitetut palvelut tulee olla saatavilla niille tyypillisinä ja säännöllisinä aikoina. Kohteessa on myös oltava kävijämäärä huomioon ottaen riittävästi pysäköintitilaa.
12. Tietyillä tunnuksilla merkityistä kohteista voidaan olettaa löytyvän toisen tunnuksen palvelu, esimerkiksi kahvilasta WC tai huvipuistosta kahvila. Kohteesta oletettavasti löytyvän palvelun tunnusta ei esitetä kohteen opastusmerkissä.
13. Tietyn tyyppisen kohteen (majoitus ja ravitsemuspalvelut) viitoituksessa käytetään yleensä vain yhtä sen tyyppistä palvelua osoittavaa tunnusta. Esimerkiksi majoituskohteen viitoituksessa käytetään yleensä vain yhtä majoitusliikettä osoittavaa tunnusta. Viitoituksessa voidaan käyttää tunnusta, jonka kriteerit kohde täyttää ja joka kuvaa parhaiten kohteessa tarjottavaa palvelua. Mikäli samassa kohteessa on tarjolla useamman tyyppistä majoituspalvelua, voidaan samasta kohteesta poikkeuksellisesti käyttää useampaa majoituspalvelua osoittavaa tunnusta. Edellytyksenä on, että käytettävien tunnusten kriteerit täyttyvät.
14. Kausiluonteisen toiminnan päättyessä opastusmerkki tulee peittää tai poistaa. Myös yksittäinen tunnus tulee peittää tai poistaa muun toiminnan jatkuessa.
15. Luvanhakijoita kohdellaan tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti harkittaessa palvelukohteiden opastelupäätöksiä.

Palvelukohdetunnusten ulkopuolelle jää paljon kohteita, jotka voivat synnyttää runsaasti liikennettä, mutta joille ei ole palvelukohteen opastetunnusta. Tällaisia kohteita ovat muun muassa urheilustadionit, liikuntapaikat, messukeskukset sekä erilaiset puutarha- ja tehtaanmyymälät tai muut kaupalliset kohteet. Liikuntapaikkoja ja urheiluareenoita ei viitoiteta palvelukohteiden tunnuksilla lukuun ottamatta ulkoilualueita, uimapaiikkaa, hiihtohissiä, maastohiihtokeskusta, golfkenttää ja ratsastuspaikkaa. Merkittävät liikuntapaikat ja urheiluareenat sekä muut pysyväluonteiset kohteet voidaan yleensä osoittaa erityiskohteenä tieverkon opastusmerkkejä käyttäen.

Joissain tilanteissa palvelukohteen opastusmerkin sijaan tai niitä täydentämään kohteella on mahdollisuus pohtia tienvarsimainosten käyttöä. Mainoksilla voidaan täydentää palvelukohteiden opastusta erityisesti tapauksissa, joissa palveluntarjoaja toivoo kohteeseen viitoitusta ohjeen mukaista opastusetaisyyttä pidemmältä matkalta. Tienvarsimainoksia ja tilapäisistä ilmoituksista on säädetty liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetussa laissa. Traficom *Määräys tienvarsimainonnasta ja -ilmoittelusta* antaa tarkemmat määräykset mainosten ja ilmoitusten teknisistä ominaisuuksista, sijoittamisesta ja ilmoitusmenettelystä.

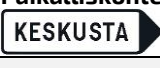
Opastusmerkkejä on käsitelty tarkemmin luvussa 3 ja opastusmerkeissä käytettäviä tunnuksia luvussa 4.

2 Opasteluvan hakijalle

2.1 Tienvarsikohteiden opastuksen kokonaisuus

Teiden varsilla olevilla kohteilla on erilaisia opastustarpeita. Taulukossa 2 avataan erityyppisten kohteiden opastukseen liittyviä säädöksiä, ohjeita ja lupakäytäntöjä.

Taulukko 2. Tienvarsikohteiden opastuksen kokonaisuus. Tässä ohjeessa tarkastellaan vaalean harmaalla merkittyjä opastusmerkkejä.

Opastuskokonaisuus, opastusmerkki	Lakiviite, suunnitteluohje	Huomioita	Lupakäytäntö
Tieverkon viitoitus 	Tieliikennelaki, Tieliikenteen viitoituksen suunnittelu-ohje		Tienpitäjä vastaa, ei lupakäytäntöä
Palvelukohteiden viitoitus 	Tieliikennelaki, Palvelukohteiden viitoitusohje		Lupamenettely (opastelupa) *
Mustapohjainen osoiteviitta ja sen ennakkomerkki 	Tieliikennelaki, Viitoitusohje, Palvelukohteiden viitoitusohje		Lupamenettely (opastelupa) *
Yksityistieviitta 	Tieliikennelaki, Viitoitusohje		Lupamenettely *
Paikalliskohteen viitta 	Tieliikennelaki, Viitoitusohje		Tienpitäjä vastaa, ei lupakäytäntöä
Tilapäinen opastusmerkki 	Tieliikennelaki, Palvelukohteiden viitoitusohje	Tilapäinen opastus kohteeseen (tilapäinen toiminta), kaupalliseen toimintaan tai yleisötilaisuuteen	Lupamenettely (opastelupa) *
Tienvarsimainos, tilapäinen ilmoitus	Laki liikennejärjestelmästä ja maanteistä 52 §, Traficomin määräys tienvarsimainonnasta ja -ilmoittelusta, Mainosopas	Pysyvä tienvarsimainos (Traficomin määräys luku 2)	Ilmoitusmenettely *
		Tilapäinen ilmoitus: ei-kaupallisen tapahtuma/ yleisötilaisuus (Traficomin määräys, luku 3)	Ei ilmoitusmenettelyä
		Rakennuksessa tai sen läheisyydessä harjoitettavan toiminnan tai siellä myytävien tuotteiden mainostaminen (Traficomin määräys luku 4)	Ei ilmoitus- tai lupamenettelyä

* Valtakunnallisena lupaviranomaisena Pirkanmaan ELY-keskuksen lupapalvelu

2.2 Palvelukohteen opastelupa

Palvelukohteiden opastusmerkit ovat tieliikennelain mukaisia liikennemerkkejä, joista alueellinen ELY-keskus vastaa tienpitäjänä maanteilla. Tienpitäjänä ELY-keskus voi myöntää palvelukohteen yrittäjälle luvan palvelukohdeopasteiden sijoittamiselle, jolloin luvanhaltija vastaa opastusmerkkien hankkimisesta. Maantien tiealueelle sijoitettavalle palvelukohteen opasteelle tulee hakea lupa ELY-keskukselta. Palvelukohteiden opastelupien osalta on käytössä valtakunnallinen toimintamalli, jossa Pirkanmaan ELY-keskuksen lupapalvelu vastaa palvelukohteiden opastelupien myöntämisestä. Pirkanmaan ELY-keskuksen lupapalvelulla on asiassa harkintavalta.

Pirkanmaan ELY-keskuksen lupapalvelun antamat lupapäätökset perustuvat:

- 1) Voimassaolevaan lainsäädäntöön,
- 2) *Palvelukohteiden viitoitus* -ohjeeseen,
- 3) Alueellisiin opastussuunnitelmiin, mikäli niitä on laadittu,
- 4) Tarvittaessa opastelupahakemuksen käsittelyn yhteydessä harkinnan mukaan eri virastoilta tai järjestöiltä pyydettyihin lausuntoihin,
- 5) Tapauskohtaiseen harkintaan ottaen huomioon hakijoiden yhdenvertaisen kohtelun sekä alueellisen ja valtakunnallisen yhdenmukaisuuden.

Palvelukohde viitoitetaan aina yhtenäisillä opastusmerkeillä maantieltä perille kohteeseen riippumatta siitä, kulkeeko viitoitettava reitti maantiellä, kadulla tai yksityisellä tiellä. Jos maantieltä alkanut viitoitusreitti jatkuu katuverkolla, opastus edellyttää myös kunnan lupaa. Jos yksityistien varrella sijaitsevan kohteen maantieltä alkanut viitoitus jatkuu yksityistiellä, opastus edellyttää yksityistien tiehoitokunnan luvan ja kunnan suostumuksen.

Opasteluvan hakeminen

Maanteille sijoittuvan palvelukohteen opastusmerkin opastelupaa haetaan ELY-keskuksen verkkosivuilta löytyvällä sähköisellä hakulomakkeella. Sivustolta löytyy myös ohjeet palvelukohteen opasteluvan hakemiseen. Hakulomakkeella annetaan tiedot hakijasta ja viitoitettavasta kohteesta sekä haettavista opasteista ja niiden tunnuksista ja teksteistä.

Hakemuslomakkeeseen liitetään lisäksi:

- selvitys viitoitettavan kohteen tarjoamista palveluista, asiakaspaikkojen lukumäärästä ja aukioloajoista jne.
- kartta, josta käy ilmi kohteen sijainti sekä mahdolliset toiveet opasteiden sijainnista.

Haettaessa muutosta voimassa olevaan palvelukohteen opastelupaan hakemukseen tulee merkitä voimassa olevan opasteluvan diaarinumero ja selvitys haettavasta muutoksesta.

Palvelukohteen opastuslupaa voi hakea seuraaviin opasteisiin ja niihin sijoitettaviin tunnuksiin:

- palvelukohteen opastustaulu (lisätietoja luvussa 3.2)
- palvelukohteen osoiteviitta ja palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkki (lisätietoja luvussa 3.4)

- mustapohjainen osoiteviitta ja osoiteviitan ennakkomerkki (lisätietoja luvussa 3.9)
- tunnukset
 - myöntämisen edellyttämät kriteerit on mainittu tämän ohjeen luvussa 4
 - koska kaikille palveluille ei ole olemassa omaa tunnusta, lupaa voi hakea myös tunnuksettomalle palvelukohteen osoiteviitalle ja mustapohjaiselle osoiteviitalle sekä niiden ennakkomerkille
 - palvelukohteen opastustaulussa voi olla enintään kolme tärkeintä, tunnuksen myöntämisen kriteerit täyttävän toiminnon tunnusta
 - monipuolisen palvelukesittymän opastustaulussa voi olla enintään kuusi alueen tärkeimpiä palveluja kuvaavaa tunnusta
 - palvelukohteen osoiteviitassa ja osoiteviitan ennakkomerkissä voi esittää vain yhden ruskeapohjaisen tunnuksen
 - mustapohjaisessa osoiteviitassa voi esittää vain yhden sinipohjaisen tunnuksen, osoiteviitan ennakkomerkissä ei esitetä tunnusta

Hakemuksen käsittely kestää yleensä 4–6 viikkoa. Kevään ja kesän ruuhka-aikoina on syytä varautua pidempään käsittelyaikaan.

Palvelukohteen opastelupapäätös on maksullinen. Maksullisuus perustuu Maksuasetukseen. Voimassa olevat käsittelymaksut on esitetty Pirkanmaan ELY-keskuksen lupapalvelun verkkosivuilla.

Opasteluvan voimassaolo

Kaikki uudet palvelukohteiden opasteluvat ja voimassa olevien opastelupien uusinnot myönnetään määräaikaisina, jolloin olosuhteissa mahdollisesti tapahtuvat muutokset voidaan ottaa huomioon aina luvan uusimisen yhteydessä. Palvelukohteen opasteluluvan määräaika on yleensä viisi vuotta. Määräaika voi tapauskohtaisesti olla myös lyhyempi. Esimerkiksi uudelle hui- tai teemapuistolle, jonka viitoituskelpoisuus perustuu kävijämääräarvioon, opastelupa voidaan myöntää viiden vuoden sijasta kolmeksi vuodeksi. Vastaavasti luvan määräaika voi tapauskohtaisesti olla pidempikin esimerkiksi historiallisen nähtävyyden tai kansallispuiston tapauksessa. Opasteluvan määräaika ei ole koskaan yli kymmenen vuotta.

Opasteluvan myöntäminen ja lupaehdot

Palvelukohteen opasteluvan myöntämiseen vaikuttavat kohteessa tarjottavat palvelut, palvelutaso, kohteen sijainti ja lähialueen muut palvelut sekä kohteen opastuksen liikenteellinen tarve. Viitoituksen järjestämisen edellytyksenä on, että palvelukohteessa on saatavilla opastusmerkissä osoitetut palvelut palvelulle tyypillisinä ja säännöllisinä aikoina ja että kohde täyttää opastusluvan myöntämiseksi määritetyt kriteerit. Palvelukohteen opastelupaa harkittaessa huomioidaan, että viitoituksesta ei aiheudu vaaraa liikenteelle eikä kohtuutonta haittaa tien kunnossapidolle.

Palvelukohteen opastelupapäätöksessä määritellään opastusmerkkien tunnukset, tekstit ja sijainnit. Myönteisen lupapäätöksen liitteenä toimitetaan opasteiden mitoituspiirustukset, kartta opasteiden sijoituspaikoista sekä opasteiden

pystytysohje. Opastusmerkkejä ei saa hankkia ennen lupapäätöksen saamista. Lupapäätös voidaan peruuttaa, jos luvanhaltija laiminlyö jonkun lupaehdon.

Jos kohteen toiminta muuttuu opasteluvan voimassaoloaikana olennaisesti siten, etteivät voimassa olevan opasteluvan lupaehdot enää täyty, opasteet on poistettava tai kohteelle on haettava uusi opastelupa. Kohteen toiminnan päättyessä opasteet pystyrakenteineen on poistettava. Kohteen omistussuhteiden tai luvanhaltijan yhteystietojen muutoksista on ilmoitettava Pirkanmaan ELY-keskuksen lupapalveluun.

Tienparannustoimenpiteistä johtuvat muutokset tieverkossa voivat aiheuttaa tarpeen muuttaa opastuksen ja opasteluvan sisältöä kesken luvan voimassaoloajan. Lisäksi jos esimerkiksi luvanhaltijan lähialueelle syntyy uusia palveluja tai alueellinen opastussuunnitelma päättyy luvanhaltijan opastuksen osalta luvan kanssa ristiriitaiseen tilanteeseen, vanhan opasteluvan mukaiset merkit saavat olla paikallaan luvan voimassaolon päättymiseen saakka.

2.3 Opastusmerkkien hankinta, hoito ja ylläpito

Tieliikennelain mukaan maantielle liikenteenohjauslaitteen asettaa tienpitäjä, eli alueellinen ELY-keskus. Palvelukohteiden opastusmerkkien osalta tieliikennelaki mahdollistaa sen, että tienpitäjä voi myöntää palvelukohteen yrittäjälle luvan palvelukohdeopasteiden sijoittamiselle omalla kustannuksellaan. Palvelukohteiden opastusmerkkien tulee olla opasteluvan, lain ja asetusten, Traficomien määräysten sekä Väyläviraston ohjeiden mukaisia. Luvanhaltija on velvollinen pitämään opastusmerkit kunnossa lupaehtojen mukaisesti.

Palvelukohteen opasteluvan haltija vastaa luvan mukaisten opastusmerkkien hankinnasta, pystytyksestä ja ylläpidosta omalla kustannuksellaan. Jos palvelukohteen opasteet joudutaan sijoittamaan samaan pystytystelineeseen toisen kohteen kanssa ja jo olemassa oleviin opasteisiin on tarpeen tehdä muutoksia, viimeisimmän opasteluvan saanut kustantaa uuden luvan edellyttämät muutokset muiden luvanhaltijoiden opastusmerkkeihin. Näin voi tapahtua esimerkiksi silloin, jos uusi opastusmerkki on erilevyinen kuin olemassa olevat, ja samassa pystytystelineessä olevien opasteiden tulee olla saman levyiset.

Jos luvallisia opastusmerkkejä on tarpeen muuttaa tai uusia tienpitäjän omien toimenpiteiden kuten esimerkiksi liittymäjärjestelyjen tai muiden tienparannustoimenpiteiden takia, tienpitäjä vastaa maanteillä merkkien uusimiskustannuksista myös palvelukohteiden opastusmerkkien osalta.

Opasteiden pystytystyön suorittajalla täytyy olla riittävä pätevyys. Luvanhaltija voi ostaa pystytystyön alueurakoitsijalta tai muulta sellaiselta urakoitsijalta, joka täyttää tiellä suoritettavan työn pätevyysvaatimukset ja hallitsee liikenne-merkkien rakennetta ja pystytystä koskevan Väyläviraston ohjeistuksen.

Opastusmerkkien ylläpito on luvanhaltijan vastuulla. Ylläpitoon kuuluu rikkoutuneiden, huonokuntoisten ja kuluneiden opasteiden vaihtaminen uusiin sekä esimerkiksi liikennevahingossa vääntyneiden pystytystelineiden suoristaminen. Opasteiden tulee täyttää normaalit liikennemerkille asetetut kuntoluokituskriteerit. Alueellisen ELY-keskuksen hoitourakoitsijat valvovat liikennemerkkien kuntoa, ja huonokuntoisista merkeistä voidaan olla yhteydessä luvanhaltijaan.

Luvanhaltijan velvollisuus on huolehtia siitä, että opastusmerkkiin ei kiinnitetä mainoksia tai lisäosia.

Jos opastusmerkki vaurioituu esimerkiksi auton törmätessä siihen, liikennevaakuutus korvaa useimmiten merkin uusimisen. Mikäli syyllistä ei kuitenkaan saada selville, joutuu luvanhaltija maksamaan merkin uusimisesta aiheutuvat kustannukset.

Palvelukohteiden opastusmerkkien hoito kuuluu alueellisen ELY-keskuksen urakoitsijoille vastaavalla tavalla kuin muiden liikenteenohjauslaitteiden hoito. Hoitoa ovat muun muassa lian, lumen ja jään poisto, normaali määrävälinen merkien pesu sekä pienehköjen tienhoitotöissä aiheutuneiden vaurioiden korjaus. Poikkeuksena on mustapohjainen osoiteviitta, jonka hoito on luvanhaltijan vastuulla ylläpidon lisäksi. Mustapohjaisen osoiteviitan ennakkomerkin hoito kuuluu kuitenkin alueellisen ELY-keskuksen urakoitsijan vastuulle.

3 Tieliikennelain mukaiset palvelukohteiden opastusmerkit

3.1 Yleistä palvelukohteiden opastusmerkeistä

Palvelukohteiden viitoituksessa käytettävät merkit

Palvelukohteiden viitoituksessa käytetään tieliikennelain mukaisia opastusmerkkejä, joita ovat:

- palvelukohteen A- ja B-tyyppin opastustaulut (G1 ja G2)
- palvelukohteen erkanemisviitta (G3)
- ruskeapohjainen palvelukohteen osoiteviitta (G4)
- ruskeapohjainen palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkki (G5)
- mustapohjainen osoiteviitta (F16)
- mustapohjaisen osoiteviitan ennakkomerkki (F17).

Lisäksi matkailuteiden ja tilapäisten kohteiden opastamiseen on omat opastusmerkit (matkailutie G41.1 ja G41.2 sekä tilapäinen opastusmerkki G42), joita on käsitelty tarkemmin luvuissa 4.33 ja 3.10.

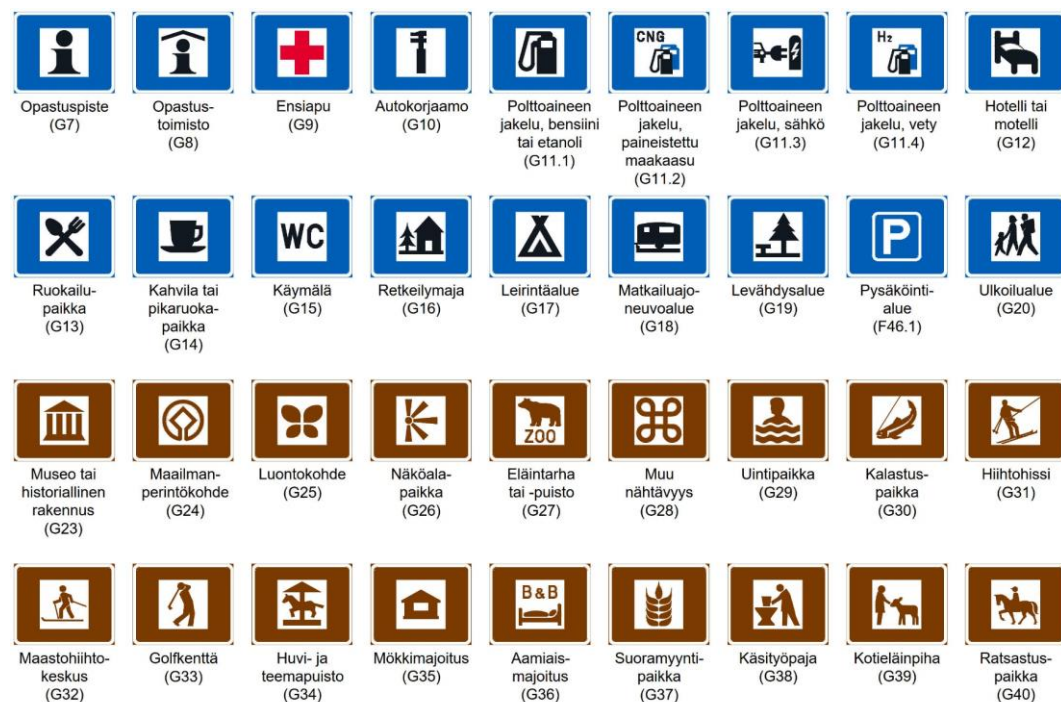

Kuva 1. Palvelukohteiden viitoituksessa käytettävät merkit.

Opastusmerkeissä esiintyvät tunnukset

Tieliikennelain mukaisia tunnuksia käytetään palvelukohteiden opastusmerkeissä: palvelukohteen opastustauluissa (G1, G2), erkanemisviitoissa (G3), palvelukohteen osoiteviitassa (G4) ja palvelukohteen osoiteviivan ennakkomerkissä (G5) sekä mustapohjaisissa osoiteviitassa (F16). Ensiavun, hätäpuhelimien ja sammuttimien tunnuksia (G9, G21 ja G22) ei käytetä palvelukohteiden viitoituksessa, vaikka ne tieliikennelaissa kuuluvat palvelukohteiden opastusmerkkeihin (G-sarja).

Tieliikennelakiin sisältyy 36 palvelukohteen opastusmerkeissä käytettävää tunnusta (G7–G8, G10–G20, G23–G40). Sinipohjaisia tunnuksia (G7–G20) käytetään kaikille tienkäyttäjille tarkoitettujen palvelujen osoittamiseen ja ruskeapohjaisia tunnuksia (G23–G40) vapaa-ajan matkailuun tarkoitettujen palvelujen osoittamiseen. Kansainvälinen liikennemerkejä ja opasteita koskeva yleissopimus sitoo palvelukohteiden opastusmerkeissä sinisen pohjavärin käyttöä tarkoitukselta riippumatta seuraavien palvelujen osalta: ensiapu, autokorjaamo, polttoaineen jakelu, hotelli tai motelli, ruokailupaikka, kahvila tai pikaruokailupaikka, retkeilymaja, leirintäalue, matkailuajoneuvoalue, levähdysalue ja ulkoilualue. Tieliikennelain mukaiset palvelukohteiden tunnukset on esitetty kuvassa 2.

Kuva 2. Palvelukohteiden viitoituksessa käytettävät tieliikennelain mukaiset tunnukset.

Tieliikennelaki antaa mahdollisuuden sinipohjaisten merkkien G7–G20 tunnusosan käyttämiseen myös muissa kuin palvelukohteen opastusmerkeissä. Tällöin tunnusten käytössä noudatetaan seuraavia periaatteita:

- Tieverkon kohteita osoittavaan suunnistustauluun tai viitaan voidaan yleensä sijoittaa opastustoimiston ja ensiavun tunnukset (G8 ja G9). Leirintäalueen tunnusta (G17) voidaan käyttää muun viitoituksen yhteydessä katuverkolla. Muuten palvelukohteen viitoitus pidetään erillään muusta tie- ja katuverkon viitoituksesta.

- Palvelukohteen tunnus (G7–G20) ja nimi voidaan sijoittaa ajokaistan yläpuoliseen viitaan, jos kyseiseltä kaistalta on pääsy vain palvelukohteeseen.
- Taajamassa kohteen päätunnus (G7–G20) voidaan tarvittaessa sijoittaa ajokaistan yläpuoliseen viitaan. Tällöin on huolehdittava myös viitoituksen jatkuvuudesta.

Sinipohjaisia tunnuksia voidaan käyttää moottoritiellä, moottoriliikennetiellä tai muulla korkealuokkaisella tiellä opastamaan erityisesti levähdysalueilla sijaitsevia tai tienvarsipalveluihin kuuluvia kohteita.

Ruskeapohjaisia tunnuksia ei yleensä käytetä moottoritiellä, moottoriliikennetiellä tai muulla korkealuokkaisella tiellä. Poikkeuksen tekevät valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittävät kohteet sekä kohteet, joiden opastukselle on erityinen liikenteellinen tarve. Tunnuksia G37–G40 ei koskaan käytetä moottoritiellä, moottoriliikennetiellä tai muulla korkealuokkaisella tiellä.

Tunnusten G37–G40 mukaisten kohteiden viitoituksessa käytetään ensisijaisesti palvelukohteen osoiteviitaa ja tarvittaessa palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkkiä (luku 3.4). Tunnusten G37–G40 mukaisten kohteiden viitoituksessa voidaan käyttää palvelukohteen opastustaulua vain silloin, kun:

- Kohteessa on viitoituskriteerit täyttävä oheistoiminto. Palvelukohteen osoiteviitassa on mahdollista esittää vain yksi tunnus. Kun esitettäviä tunnuksia on enemmän kuin yksi, käytetään palvelukohteen opastustaulua.
- Viitoitetaan tienvarsipalvelujen ulkopuolista kohdetta ja kohteeseen on tarve ilmoittaa etäisyys. Jos tienvarsipalveluihin kuuluvan kohteen viitoituksessa on tarve ilmoittaa etäisyys vain opastusmerkistä liittymään, käytetään osoiteviitan ennakkomerkkiä.
- Liittymän yhdellä tulosuunnalla on useita viitoitettavia kohteita ja näiden viitoitus yhdistetään samaan pystytystelineeseen.
- Liittymän yhdellä tulosuunnalla viitoitetaan johonkin toiseen tunnusten G37–G40 mukaiseen kohteeseen opastustaululla.

Kuva 3. Esimerkkejä tunnuksilla G37–G40 viitoitettavien kohteiden opastusmerkeistä.

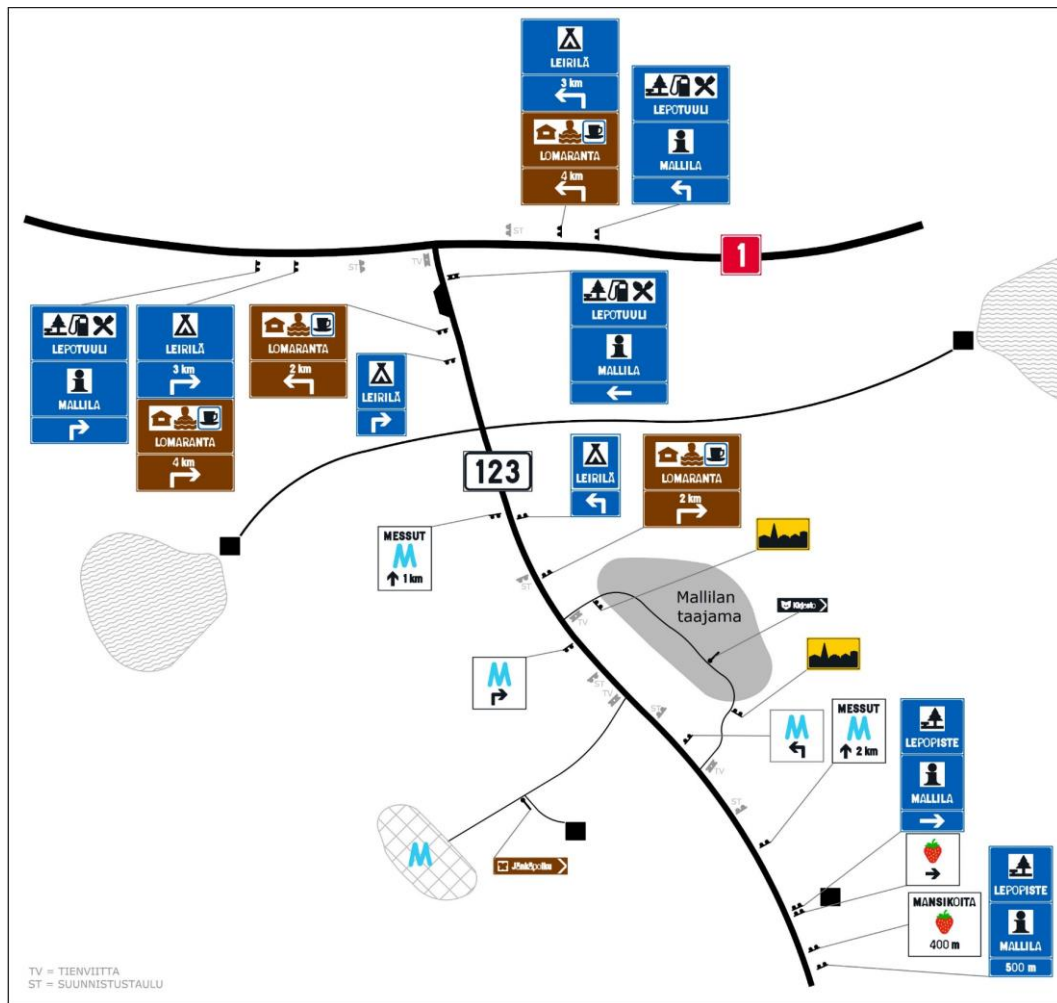
Opastusmerkkien värit

Palvelukohteiden viitoittamisessa käytetään seuraavia väriyhdistelmiä:

- Sininen pohjaväri, valkoinen teksti, valkoinen nuoli, valkoiset reunat, valkoinen tunnuskenttä ja musta tunnus
 - Sinistä pohjaväriä käytetään viitoitettaessa kaikille tienkäyttäjille tarkoitettua yleisesti matkoihin liittyvää palvelua.
 - Kohteen päätoiminnon tunnus G7–G20.
 - Opastusmerkit: A- ja B-tyypin opastustaulut (G1, G2) ja erkanemisviitta (G3).
- Ruskea pohjaväri, valkoinen teksti, valkoinen nuoli, valkoiset reunat, valkoinen tunnuskenttä ja ruskea tunnus
 - Ruskeaa pohjaväriä käytetään viitoitettaessa vapaa-ajan matkailuun tarkoitettua palvelua.
 - Kohteen päätoiminnon tunnus G23–G41.
 - Opastusmerkit: A- ja B-tyypin opastustaulut (G1, G2), erkanemisviitta (G3), palvelukohteen osoiteviitta (G4) ja palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkki (G5).
- Musta pohjaväri, valkoinen teksti, valkoinen nuoli, valkoinen tunnuskenttä ja musta/värillinen tunnus (tunnuksen värin mukaan)
 - Kohteen päätoiminnon tunnus G7–G20.
 - Opastusmerkit: mustapohjainen osoiteviitta (F16) ja osoiteviitan ennakko-merkki (F17).
- Valkoinen pohjaväri, musta teksti, musta nuoli, värillinen tai musta tunnus
 - Yleisötilaisuuden, tiekirjon ja tilapäisen myyntitoiminnan osoittamisessa käytettävät tilapäiset opastusmerkit (G42).

Kuva 4. Opastusmerkkien sininen, ruskea, valkoinen ja musta pohjaväri.

Kuva 5. Esimerkki palvelukohteiden opastusmerkkien värien käytöstä.

3.2 Palvelukohteen opastustaulut (G1 ja G2)

A- ja B-tyyppin opastustaulut

Opastetaulut jaetaan A- ja B-tyyppin opastustauluihin. Yleensä palvelukohteen viitoittamiseen käytetään A-tyyppin opastustaulua (G1), jossa nuolet ja etäisyydet osoitetaan lisäkilvissä tunnusten ja nimen alapuolella. B-tyyppin opastustaulussa (G2) nuoli sijaitsee kohteen tunnusten ja nimen vasemmalla puolella. B-tyyppin opastustaulussa ei käytetä lisäkilpiä.

Kuva 6. Palvelukohteiden A- ja B-tyyppin opastustaulut.

Palvelukohteen A- ja B-tyyppin opastustauluja voidaan käyttää opastamaan tunnuksien G7–G40 ja F46.1 osoittamaan kohteeseen tai merkkien G41.1 ja G41.2 mukainen matkailutie. Opastustaulu koostuu viitoitettavan palvelun tai kohteen tunnuksista, nimestä, nuolikuvioista ja tarvittaessa etäisyyksistä.

Kohteen päätoiminnon tunnus, joka sijoitetaan opastustaulussa vasemmalle, määrää palvelukohteen opastustaulun pohjaväri (Tieliikennelaki). Palvelukohteen opastustaulun pohjaväri on sininen silloin, kun kohteen päätoiminto viitoitetaan tunnuksilla G7–G20 ja ruskea silloin, kun kohteen päätoiminto viitoitetaan tunnuksilla G23–G40. Matkailutien merkki (G41.1 ja 41.2) on aina ruskea. Pohjaväritään siniseen palvelukohteen opastustauluun voidaan yhdistää ruskeapohjaisia tunnuksia. Sinisessä opastustaulussa ruskeapohjainen tunnus esitetään valkoisessa tunnus kentässä ruskeana varustettuna ruskealla reunanauhalla. Vastaavasti pohjaväritään ruskeaan palvelukohteen opastustauluun voidaan yhdistää sinipohjaisia tunnuksia. Pohjaväritään ruskeassa opastustaulussa sinipohjainen tunnus esitetään valkoisessa tunnus kentässä mustana varustettuna sinisellä reunanauhalla.

Kuva 7. Esimerkkejä sinisen ja ruskean pohjavärien ja tunnuksen yhdistämisestä opastustauluissa.

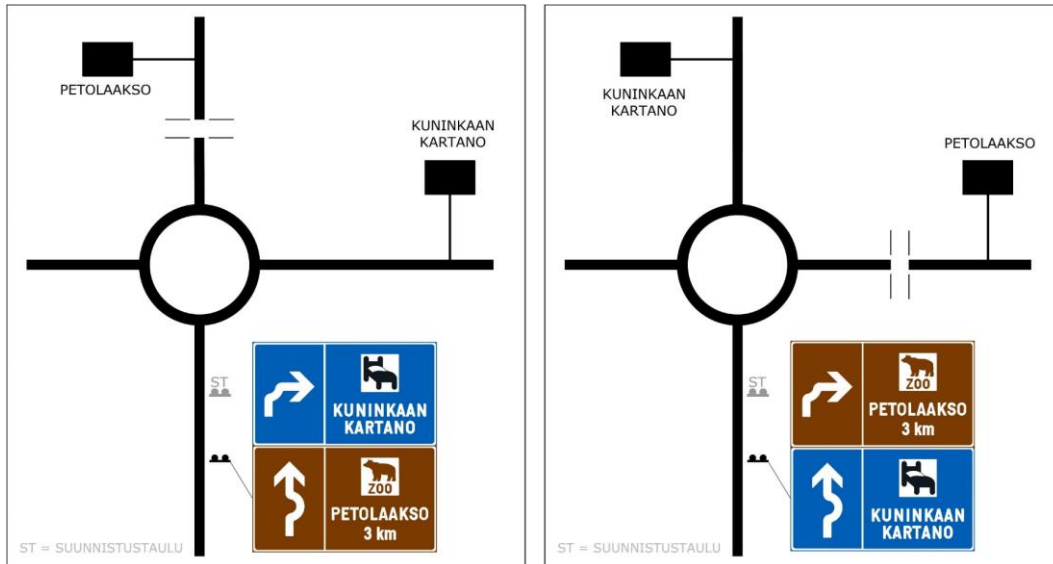
Palvelukohteiden A-tyyppin opastustaulut sijoitetaan ensisijaisesti omiin pystytystelineisiin ennen liittymää. Samaan pystytystelineeseen voidaan kuitenkin yhdistää enintään kahden palvelun tai kohteen A-tyyppin opastustaulut.

B-tyyppin opastustaulua voidaan käyttää seuraavissa tapauksissa:

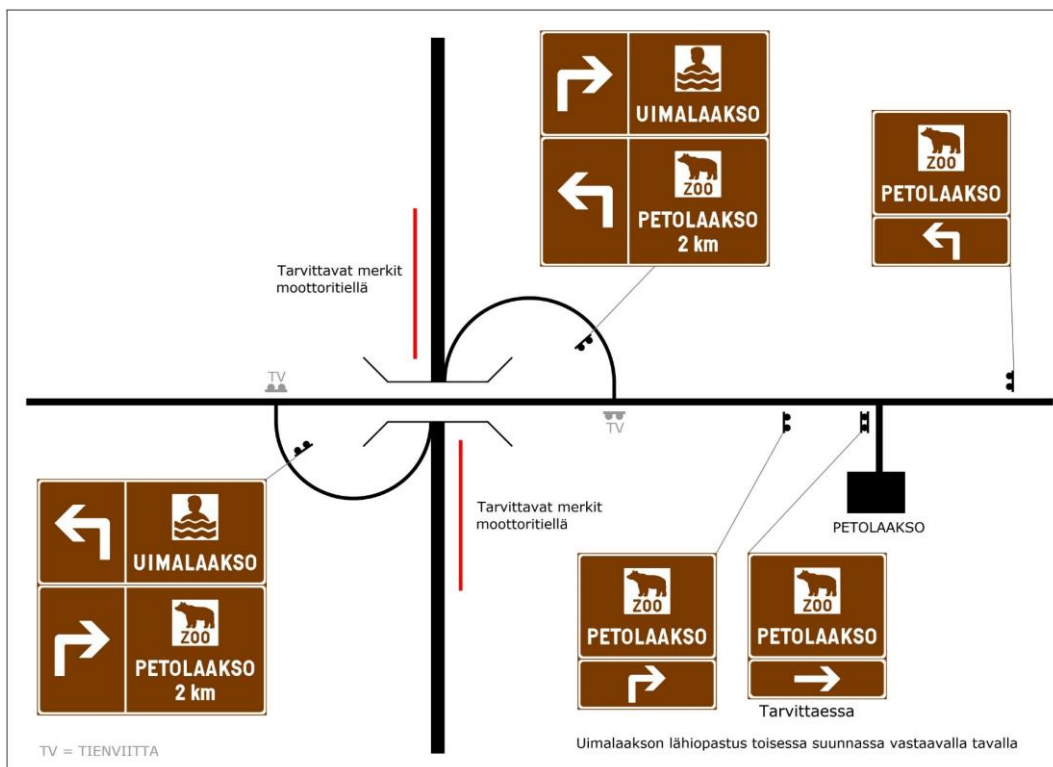
- Samaan pystytystelineeseen on tarve sijoittaa kolmen kohteen opastustaulut.
- Rampilla olevassa opastustauluryhmässä, jos viitoitettavia kohteita on enemmän kuin yksi ja kohteet sijaitsevat eri poistumissuunnissa. Tienvarsipalvelujen ulkopuolisia kohteita viitoitettaessa voidaan etäisyys kohteeseen merkitä kohteen nimen alapuolelle (kuva 9).
- Ennen kiertoliittymää olevassa opastustauluryhmässä, jos viitoitettavia kohteita on enemmän kuin yksi ja kohteet sijaitsevat kiertoliittymän jälkeen eri poistumissuunnissa. Tienvarsipalvelujen ulkopuolisia kohteita viitoitettaessa voidaan etäisyys kohteeseen merkitä kohteen nimen alapuolelle (kuva 10).
- Risteävällä tiellä olevan kohteen opastamiseen siinä tapauksessa, kun palvelu-kohteiden opastusmerkkejä ei tieverkon muiden liikennemerkkien suuren määrän tai liittymätiheyden vuoksi ole mahdollista sijoittaa kahteen eri pystytystelineeseen. Tällöin tienvarsipalvelujen ulkopuolisia kohteita viitoitettaessa voidaan etäisyys kohteeseen merkitä kohteen nimen alapuolelle.

Samaan pystytystelineeseen ei suositella sijoitettavan sinipohjaisia ja ruskeapohjaisia opastustauluja. Jos näin olosuhteiden vuoksi joudutaan poikkeuksellisesti tekemään, tulee sinipohjaisilla ja ruskeapohjaisilla opastustauluilla olla omat nuolikuvionsa riippumatta siitä, onko kyseessä A- tai B-tyyppin opastustaulu. Samassa pystytystelineessä sinipohjainen opastustaulu asetetaan yleensä ruskeapohjaisen opastustaulun yläpuolelle.

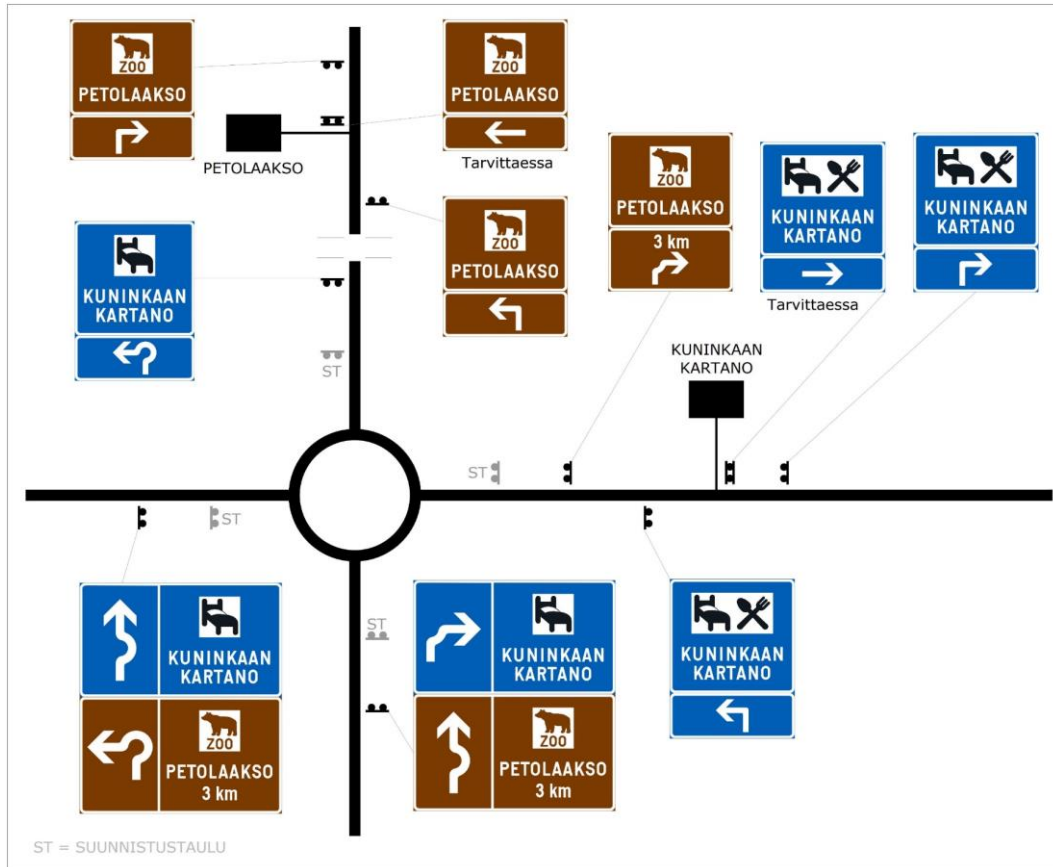
Mikäli samassa pystytystelineessä on esitetty useampia kohteita, lähimpänä oleva kohde esitetään yleensä päällimmäisenä. Kohteiden järjestys voi poiketa tästä esimerkiksi kiertoliittymän yhteydessä, jos lähin kohde ei sijaitse kiertoliittymän ensimmäisen haaran suunnassa (kuva 8).

Kuva 8. Useamman kohteen esittäminen samassa pystytystelineessä.

Kuva 9. Esimerkki erilaisten palvelukohteen opastustaulujen käytöstä rampilla.

Kuva 10. Esimerkki erilaisten palvelukohteen opastustaulujen käytöstä kiertoliittymässä.

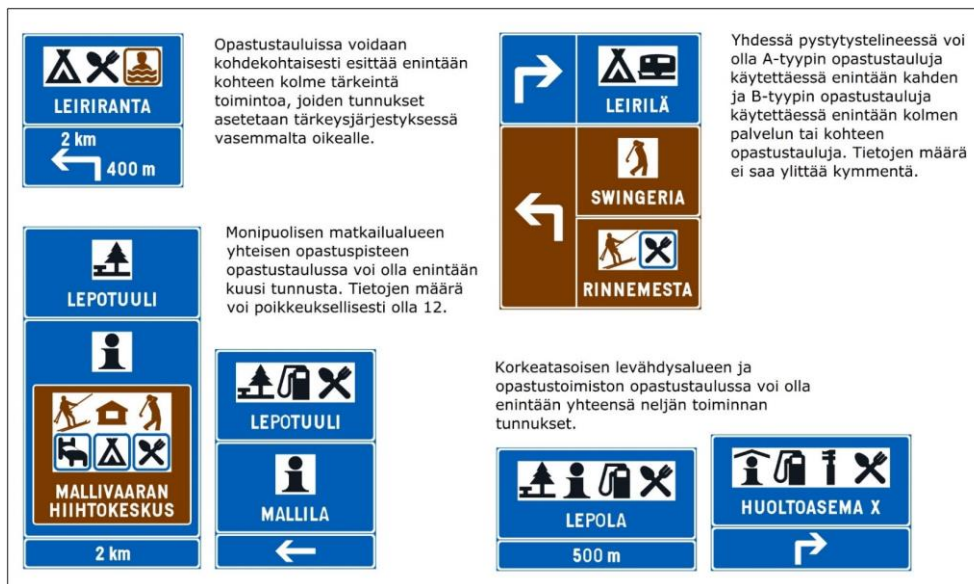
Opastustaulussa esitettävien tietojen ja tunnusten maksimimäärä

Yhdessä opastustaulussa tai samassa pystytystelineessä olevissa opastustauluissa voidaan yleensä esittää enintään kymmenen tienkäyttäjille tarkoitettua tietoa. Yhdellä tiedolla tarkoitetaan yksittäistä tunnusta, kohteen nimeä, nuolikuviota, etäisyyttä kohteeseen, aukioloaikaa jne. Poikkeuksena on monipuolisen matkailualueen yhteisen opastuspisteen opastustaulu, jossa tietojen kokonaismäärä voi olla enintään 12.

Kuva 11. Esimerkkejä A- ja B-tyyppin opastustauluista.

Palvelukohteen opastustaulussa voidaan kohdekohtaisesti esittää enintään kolme tärkeintä, tunnuksen myöntämisen kriteerit täyttävää toimintoa, joiden tunnukset asetetaan tärkeysjärjestykseen vasemmalta oikealle. Poikkeuksellisesti neljää tunnusta voidaan käyttää opastustaulussa, jonka päätoiminto on korkeatasoinen levähdysalue tai opastustoimisto, ja enintään kuutta tunnusta monipuolisen matkailualueen yhteisen opastuspisteen opastustaulussa. Korkeatasoisen levähdysalueen tapauksessa opastuspisteen tunnus on yksi neljästä opastustaulun tunnuksesta.

Kuva 12. Opastustaulussa esitettävien tunnusten ja tietojen enimmäismäärä.

Opastustaulussa käytettävät lisäkilvet

Palvelukohteiden A-tyyppin opastustaulussa nuolet ja etäisyydet osoitetaan lisäkilvessä.

A-tyyppin opastustauluissa käytettäviä lisäkilpityyppejä ovat:

- kohde risteävässä suunnassa (H1)
- kohde nuolen suunnassa (H2.1)
- kohde nuolen suunnassa ja etäisyys kohteeseen (H2.2 ja H2.3)
- etäisyys kohteeseen (H4)
- vaikutusalueen pituus (H3)
- voimassaoloaika (H17)
- tekstillinen lisäkilpi (H24).

B-tyyppin opastustaulussa ei käytetä lisäkilpiä. Jos risteyksen tai opastustaulun välillä on sellainen liittymä, josta on ilmeinen harhaan ajon vaara, käytetään A-tyyppin opastustaulua, jossa on lisäkilpi H1 (kohde risteävässä suunnassa).

Poikkeustapauksissa B-tyyppin opastustaulussa voidaan esittää kohteen nimen alapuolella etäisyys kohteeseen. Tällöin risteävälle suunnalle voidaan tarvittaessa sijoittaa liittymän jälkeen varmistava A-tyyppin opastustaulu, jossa esitetään etäisyys kohteeseen. Tyypillisiä tilanteita, joissa B-tyyppin opastustaulussa ilmoitetaan etäisyys, ovat kiertoliittymät ja eritasoliittymien rampit (kuvat 3 ja 4).

Palvelukohteen A-tyyppin opastustauluun kuuluvat lisäkilvet on esitetty seuraavassa.

Kohde risteävässä suunnassa (H1)

Kuva 13. Lisäkilpi (H1): kohde risteävässä suunnassa.

Lisäkilvellä osoitetaan, että kohde on risteävässä suunnassa. Lisäkilpeä käytetään opastustaulussa, joka sijoitetaan ennen liittymää.

Yleensä etäisyys opastustaulusta liittymään osoitetaan, jos ilmoitettava etäisyys on suurempi kuin 500 metriä. Lyhyempikin etäisyys voidaan osoittaa, jos on ilmeinen harhaan ajon vaara esimerkiksi muiden liittymien takia. Etäisyys merkitään metreinä sadan metrin tarkkuudella, kun etäisyys on alle yksi kilometri, ja kilometreissä yhden desimaalin tarkkuudella, kun etäisyys on 1–2 kilometriä. Muulloin etäisyys merkitään kilometrin tarkkuudella. Etäisyys liittymästä kohteeseen osoitetaan vain, jos etäisyys on suurempi kuin 1,5 kilometriä.

Lisäkilvellä ei osoiteta välittömästi tiehen liittyvällä alueella olevaa levähdys-, pysäköinti- tai muuta vastaava palvelualue, ellei kohde sijaitse tulosuunnassa tien vasemmalla puolella.

Kohde nuolen suunnassa (H2.1)

Kuva 14. Lisäkilpi (H2.1): kohde nuolen suunnassa.

Lisäkilpeä käytetään opastustaulussa, joka sijoitetaan liittymän kohdalle.

Lisäkilvellä voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva, välittömästi tiehen liittyvällä alueella muualla kuin moottoritiellä tai moottoriliikennetiellä oleva opastuspiste tai levähdysalue. Merkillä voidaan yleensä osoittaa myös muu tienvarsipalveluihin kuuluva palvelukohde, jos kohteella on oma liittymä ja kohteen liittymä on ajosuunnasta vaikeasti havaittavissa. Tällä lisäkilvellä varustetulla opastustaululla ei yleensä osoiteta maantien liittymässä olevan tienviitan suuntaan.

Kohde nuolen suunnassa ja etäisyys kohteeseen (H2.2 ja H2.3)

Kuva 15. Lisäkilpi (H2.2 ja H2.3) Kohde nuolen suunnassa.

Lisäkilpeä voidaan käyttää poikkeuksellisesti, kun maantien viitoitusta seurattaessa on ilmeinen harhaan ajon vaara.

Etäisyys opastustaulusta kohteeseen osoitetaan, jos ilmoitettava etäisyys on suurempi kuin 500 metriä. Lyhyempikin etäisyys voidaan osoittaa, jos on ilmeinen harhaan ajon vaara esimerkiksi muiden liittymien takia. Etäisyys merkitään metreinä sadan metrin tarkkuudella, kun etäisyys on alle yksi kilometriä, ja kilometreissä yhden desimaalin tarkkuudella, kun etäisyys on 1–2 kilometriä. Muulloin etäisyys merkitään kilometrin tarkkuudella.

Etäisyys kohteeseen (H4)

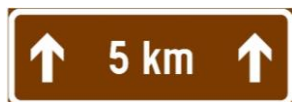
Kuva 16. Lisäkilpi (H4): etäisyys kohteeseen.

Lisäkilpeä käytetään osoittamaan tienvarsipalveluihin kuuluvaa, välittömästi tiehen liittyvällä alueella sijaitsevaa levähdysaluetta, polttoaineen jakeluasemaa tai muuta vastaavaa palvelukohdetta. Lisäkilpeä voidaan käyttää myös risteuksen jälkeen olevassa opastustaulussa osoittamaan matkaa kohteeseen. Etäisyyttä osoittavaa lisäkilpeä voidaan käyttää myös viitoitusta tehostavassa ennakko-opastustaulussa.

Etäisyys merkitään metreinä sadan metrin tarkkuudella, kun etäisyys on alle yksi kilometriä ja kilometreissä yhden desimaalin tarkkuudella, kun etäisyys on 1–2 kilometriä. Muulloin etäisyys merkitään kilometrin tarkkuudella.

Etäisyyttä kohteeseen ei käytetä viimeisessä opastustaulussa, jos kohde sijaitsee tulosuunnan vasemmalla puolella. Tällöin käytetään kohde risteävässä suunnassa -lisäkilpeä (H1) tai kohde nuolen suunnassa ja etäisyys kohteeseen -lisäkilpeä (H2.2, nuoli vasemmalle).

Vaikutusalueen pituus (H3)

Kuva 17. Lisäkilpi (H3): vaikutusalueen pituus.

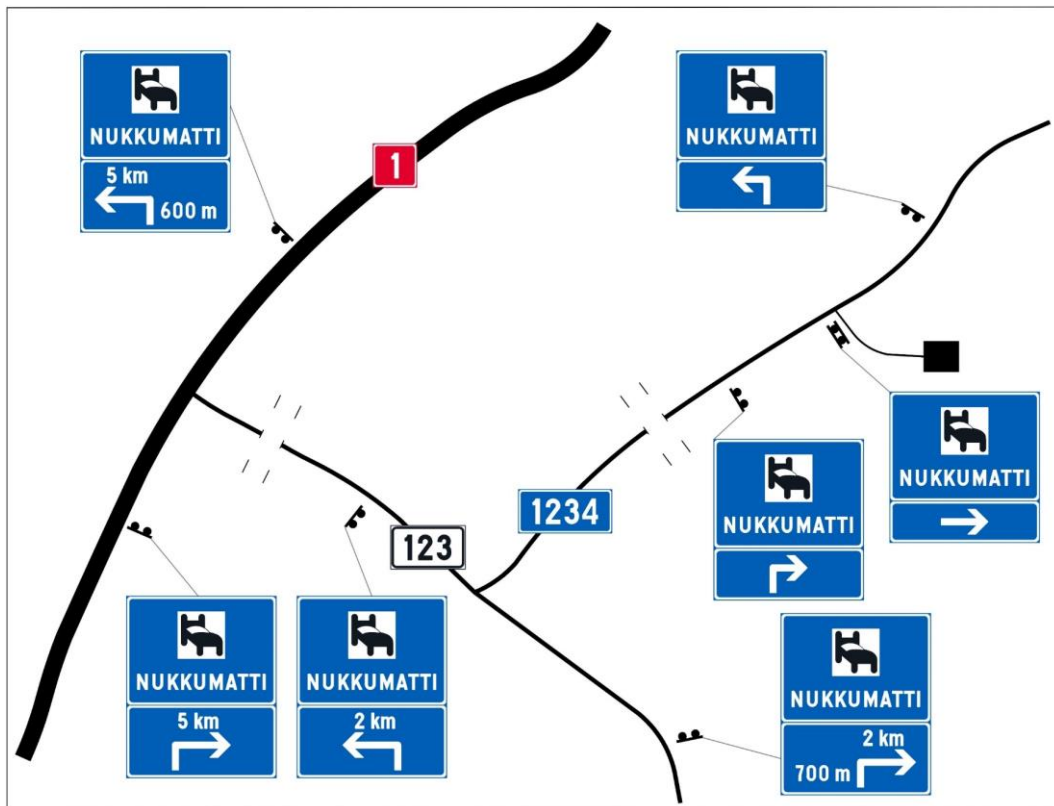
Lisäkilpeä käytetään palvelukohteiden viitoituksessa osoittamaan museotien aloituskohtaa. Etäisyys merkitään metreinä sadan metrin tarkkuudella, kun etäisyys on alle yksi kilometriä, ja muuten kilometreinä.

Voimassaoloaika (H17)

Kuva 18. Lisäkilpi (H17): voimassaoloaika (H17.1 arkipäivä maanantaista perjantaihin, H17.2 arkilauantai ja H17.3 sunnuntai, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä tai kirkollinen juhlapäivä). Kellonajan punainen väri ei vaihdu lisäkilven pohjaväriin mukaan.

Lisäkilpeä voidaan käyttää palvelukohteen aukioloaikojen esittämiseen. Aukioloaikoja ei palvelukohteen opastusmerkissä yleensä esitetä. Aukioloaikojen esittämistä on käsitelty tarkemmin luvussa 3.7.

Kuva 19. Esimerkkejä lisäkilpien käytöstä.

Tekstillinen lisäkilpi (H24)

Kuva 20. Lisäkilpi (H24): tekstillinen lisäkilpi.

A-tyypin opastustaulussa voidaan käyttää myös tekstillistä lisäkilpeä (H24). Lisäkilven tekstissä kohteen palvelua voidaan tarkentaa yhdellä tai kahdella sanalla palvelun tienkäyttäjän tarvetta. Yleensä lisäkilvellä osoitetaan lisäarvo-palvelua kuten esimerkiksi kioskia (KAHVIKIOSKI, JÄÄTELÖKIOSKI, GRILLIKIOSKI) tai grilliä (GRILLI). Lisäkilpeä voidaan käyttää tarkentamaan tunnuksen osoittamaa palvelua (KESÄKAHVILA), mutta yleensä lisäkilvessä ei toisteta tunnuksen kuvaamaa palvelua. Lisäkilvessä ei mainita kohteessa olevia palveluita, joiden osalta tunnuksen myöntämisen kriteerit eivät täyty (esimerkiksi MAJOITUSTA).

3.3 Palvelukohteen erkanemisviitta (G3)

Palvelukohteen erkanemisviittaa (G3) voidaan käyttää opastamaan tunnuksien G7–G40 ja F46.1 osoittamaan kohteeseen, kun kohteella on oma liittymä, jossa on kohteeseen kääntyville järjestetty erityinen erkanemistie siten, että erkaneminen ei edellytä nopeuden oleellista vähentämistä. Palvelukohteen erkanemisviittaa käytetään pääasiassa moottori- ja moottoriliikennetiellä sekä erityistapauksissa nelikaistaisella tiellä tai muulla korkealuokkaisella tiellä. Palvelukohteen erkanemisviitta sijoitetaan erkanemistien alkuun. Moottoriteiltä viitotettaessa erkanemisviitan lisäksi pitää aina olla myös kaksi ennakkomerkkiä (kuva 22).

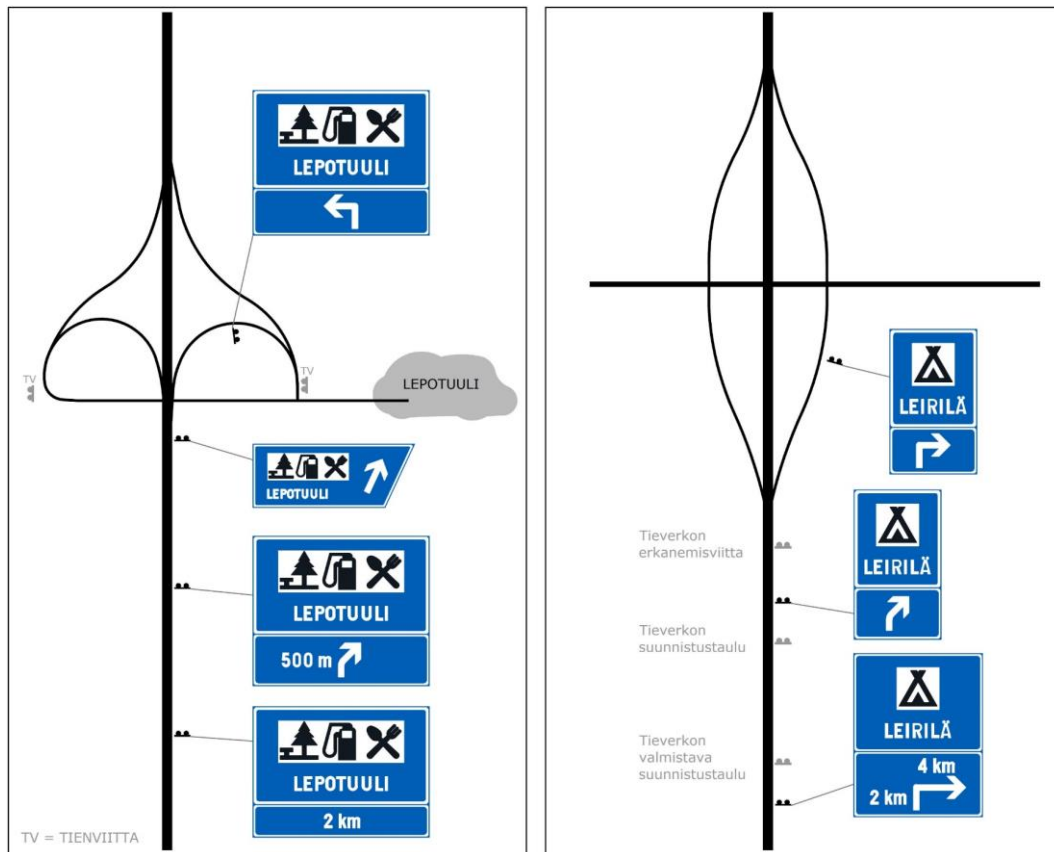
G3

Kuva 21. Palvelukohteen erkanemisviitta (G3).

Kohteen päätoiminnon tunnus määrää palvelukohteen erkanemisviitan (G3) pohjaväriin. (tieliikennelain säädöslite 3.7) Erkanemisviitan värien määräytymisessä noudatetaan samoja periaatteita kuin opastusmerkkien G1 ja G2 osalta (käsitelty luvussa 3.2).

Erkanemisviitassa voidaan kohdekohtaisesti esittää enintään kolme tärkeintä, tunnuksen myöntämisen kriteerit täyttävää toimintoa. Tunnukset asetetaan tärkeysjärjestykseen vasemmalta oikealle. Poikkeuksellisesti neljää tunnusta voidaan käyttää opastustaulussa, jonka päätoiminto on korkeatasoinen levähdysalue tai opastustoimisto. Korkeatasoisen levähdysalueen tapauksessa opastuspisteen tunnus on yksi neljästä.

Palvelukohteen erkanemisviittaan ei yhdistetä muita merkkejä, eikä sen kanssa käytetä samanaikaisesti liittymän samalla tulosuunnalla maanteiden viitoituskohteita osoittavia erkanemisviittoja (F12, F14). Jos liittymän samalla tulosuunnalla on maanteiden kohteita osoittavia erkanemisviittoja, palvelukohde viitotetaan opastustaululla, jossa lisäksi on 45 asteen taitteen muodostama vinonuoli. Palvelukohteen opastustaulu sijoitetaan maanteiden kohteita osoittavien erkanemisviitan ja suunnistustaulun väliin.

Kuva 22. Esimerkkejä palvelukohteen erkanemisviitan käytöstä moottori- tai moottoriliikennetiellä yhdellä liittymän tulosuunnalla.

3.4 Palvelukohteen osoiteviitta (G4) ja palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkki (G5)

Palvelukohteen osoiteviittaa (G4) voidaan käyttää opastamaan vapaa-ajan matkailuun tarkoitettuun palvelukohteeseen (ruskeapohjaiset tunnuksat G23–G40). Palvelukohteen tunnus G23–G40 esitetään palvelukohteen osoiteviitan kannassa. Palvelukohteen osoiteviitassa voidaan kohteen nimen lisäksi esittää vain yksi tunnus. Palvelukohteen osoiteviittaa voidaan käyttää myös ilman tunnusta.

Palvelukohteen osoiteviitan pohjaväri on aina ruskea, ja merkeissä käytetään vain ruskeapohjaisia tunnuksia (G23–G40). Teksti, nuolikuviot, reunanauhat ja tunnuskenttä ovat aina valkoisia.

Kuva 23. Palvelukohteen osoiteviitta (G4).

Palvelukohteen osoiteviittaa voidaan käyttää seuraavissa tapauksissa:

- Tunnusten G37–G40 mukaisia palvelukohteita viitoitetaan ensisijaisesti palvelukohteen osoiteviitalla ja sen ennakkomerkillä.
- Osoittamaan joitakin sellaisia tunnuksien G23–G36 mukaisia palvelukohteita, joiden palvelutarjonta ei täysin täytä palvelukohteen opastustaulun käyttöön vaadittavia kriteerejä. Tällaisia kohteita ovat:
 - Nähtävyydet, joiden viitoitusta virallinen lausunnonantajataho ei puolla, mutta joita kunta tai maakuntamuseo pitää paikallisesti tärkeänä.
 - Aktiviteetit, jotka eivät täytä palvelukohteen opastustaulun käyttökriteerejä, mutta joita kunta pitää paikallisesti tärkeänä ja jolle on paikallinen opastustarve.
 - Ulkoiluun tarkoitettujen reittien lähtöpisteitä. Tällöin merkin kannassa käytetään luontokohteen tunnusta.
 - Näköalapaikat, joille on järjestetty vain pysäköintialue.
 - Mökkimajoitus, jossa on vähintään kaksi mökkiä ja majoitustilaa vähintään kymmenelle henkilölle.
 - Aamiaismajoitus, jossa on vähintään kaksi erillistä majoitustilaa ja majoitustilaa yhteensä vähintään kymmenelle henkilölle.
- Osoittamaan vapaa-ajan matkailuun tai palveluihin liittyviä kohteita, joilla ei ole omaa ruskeapohjaista tunnusta.

Palvelukohteen osoiteviittaa käytetään yleensä vain lähiopastukseen. Palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkillä voidaan viitoittaa maantien suuntaan, jos kohde on kahden maantien risteuksen läheisyydessä tienvarsipalveluetaisyydellä ja kohteeseen johtava liittymä on risteävällä tiellä (kuva 25). Palvelukohteen osoiteviittaa voidaan käyttää taajamassa, jos viitoitukselle on liikenteellinen tarve.

Palvelukohteen osoiteviitassa ei yleensä ilmoiteta etäisyyttä kohteeseen.

Liittymän yhdellä suunnalla voi olla enintään viisi palvelukohteen osoiteviittaa, mikäli palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkkejä ei käytetä. Samaa kohdetta viitoitetaan vain yhdellä osoiteviitalla.

Palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkkiä (G5) voidaan käyttää palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkkinä opastamaan palvelukohteen osoiteviitalla viitoitettavaan kohteeseen. Palvelukohteen osoiteviivan ennakkomerkin käyttö edellyttää, että kohteella on myös palvelukohteen osoiteviitta. Palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkissä voidaan kohteen nimen edessä käyttää vain yhtä ruskeapohjaista tunnusta (G23–G40).

Palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkin yhteydessä käytetään lisäkilpiä kohde risteävässä suunnassa (H1) tai etäisyys kohteeseen (H4). Lisäksi voidaan käyttää enintään kahta tekstillistä lisäkilpeä (H24).

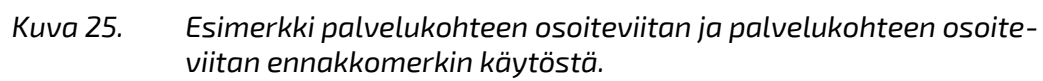
Palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkin pohjaväri on aina ruskea, ja merkeissä käytetään vain ruskeapohjaisia tunnuksia (G23–G40). Teksti, nuolikuvio, reunanauhat ja tunnuskenttä ovat aina valkoisia.

Palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkkiä käytetään tarvittaessa maantiellä silloin, kun tien nopeusrajoitus on 80 km/h tai suurempi, kohteeseen johtava liittymä on huonosti havaittavissa, liittymä sijaitsee näkemiltään vaarallisessa paikassa tai kohde synnyttää runsaasti liikennettä. Ennakkomerkkiä ei yleensä käytetä taajamissa.

Samaan palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkkiin voidaan yhdistää enintään kaksi omalla palvelukohteen osoiteviitalla viitoitettua kohdetta.

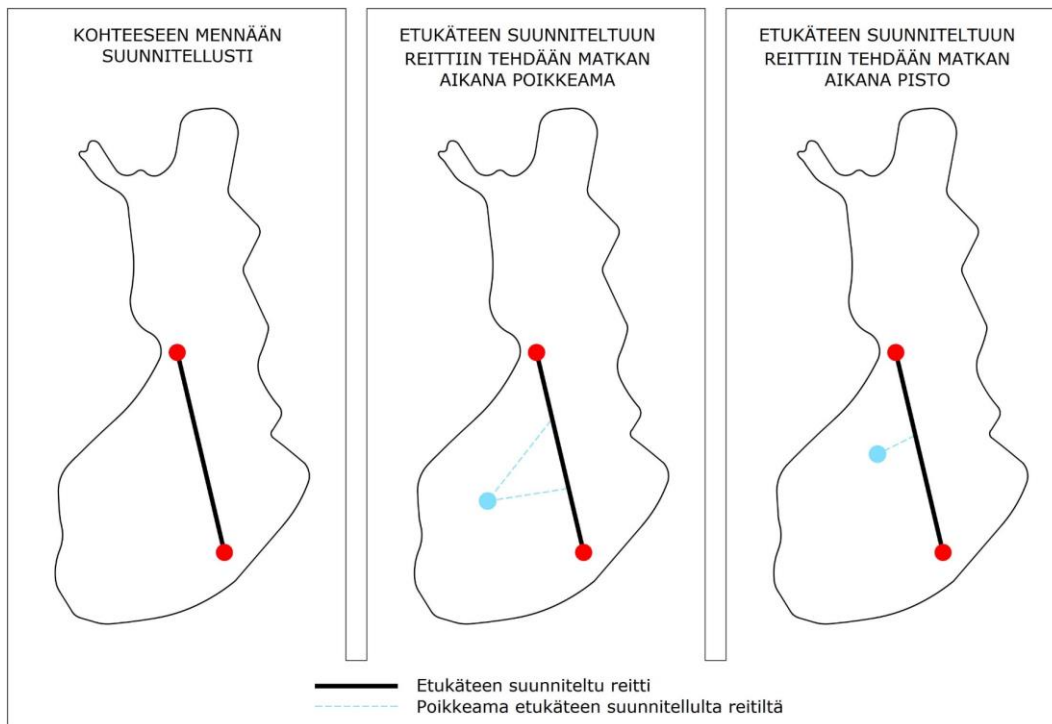

Kuva 24. Esimerkkejä palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkeistä (G5).

3.5 Palvelukohteiden opastusmerkkien käyttö

Palvelukohteen viitoitustapaan vaikuttaa kohteessa olevien toimintojen laatu ja määrä sekä kohteen synnyttämä liikennemäärä, sijainti ja lähialueen muiden viitoitettavien palvelujen määrä. Viitoitustapaan vaikuttaa myös kohteen vetovoimaisuus; mennäänkö kohteeseen varta vasten suunnitellusti tai kuinka suuren poikkeaman tienkäyttäjällä on valmis tekemään etukäteen suunnittelemalta reitiltä käydäkseen kohteessa.

Kuva 26. Käyttäjälähtöinen tarkastelu palvelukohteiden viitoituksen opastustavassa.

Lähiopastus ja ennakko-opastus

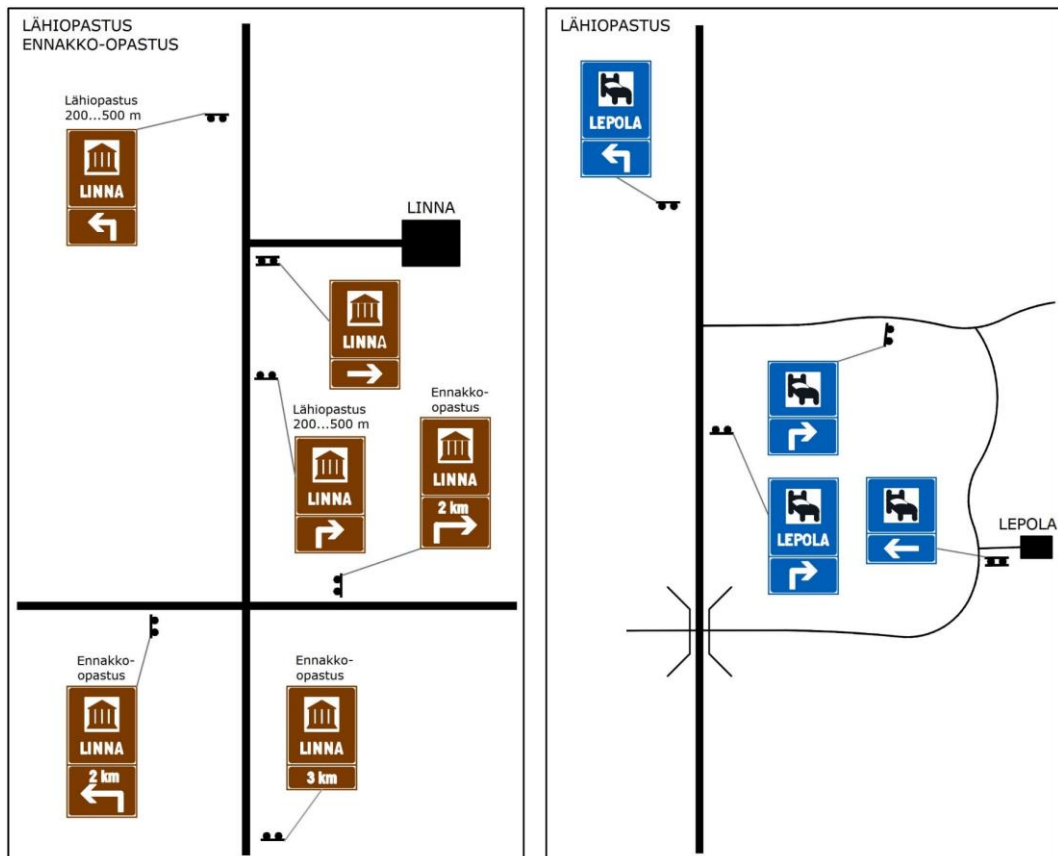
Palvelukohteiden viitoituksen lähtökohtana on, että tienkäyttäjää opastetaan lähelle kohdetta tieverkon muulla viitoituksella, minkä jälkeen palvelukohde viitoitetaan lähiopastuksena lähimmältä maantieltä (lähiopastus). Yksiajorataisella maantiellä palvelukohteen opastusmerkki sijoitetaan yleensä enintään noin 500 metrin etäisyydelle tieverkon suunnistustaulusta tai kohteeseen johtavan tien liittymästä. Lähiopastuksessa käytetään palvelukohteen opastustaulua, palvelukohteen osoiteviittaa ja palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkkiä tai mustapohjaista osoiteviittaa ja sen ennakkomerkkiä.

Tarvittaessa tienvarsipalveluihin kuuluvan kohteen lähiopastusta voidaan täydentää ennakko-opastuksella, joka toteutetaan yleensä enintään 3 kilometrin etäisyydellä tieverkon suunnistustaulusta tai kohteeseen johtavan tien liittymästä. Ennakko-opastusta käytetään aina palvelukohdetta viitoitettaessa moottoritietä. Lisäksi ennakko-opastusta voidaan käyttää, kun kohteen synnyttämä liikennemäärä on poikkeuksellisen suuri, kohde on valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittävä tai kun tieverkon viitoitusta seurattaessa on ilmeinen harhaan ajon vaara. Ennakko-opastusta ei kuitenkaan aloiteta ennen toista

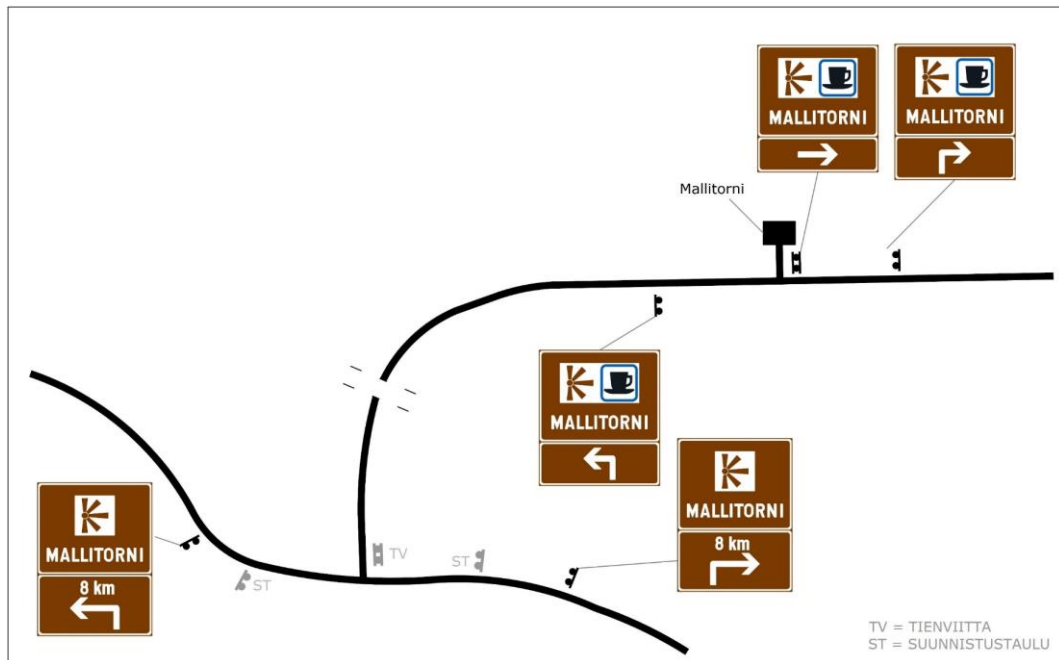
vastaavaa palvelua. Ennakko-opastuksen käyttö määräytyy kohteen laadun ja opastusetäisyyden sekä muiden vastaavien palvelujen sijoittumisen perusteella.

Opastustaulujen sijaintia on käsitelty tarkemmin luvussa 3.6.

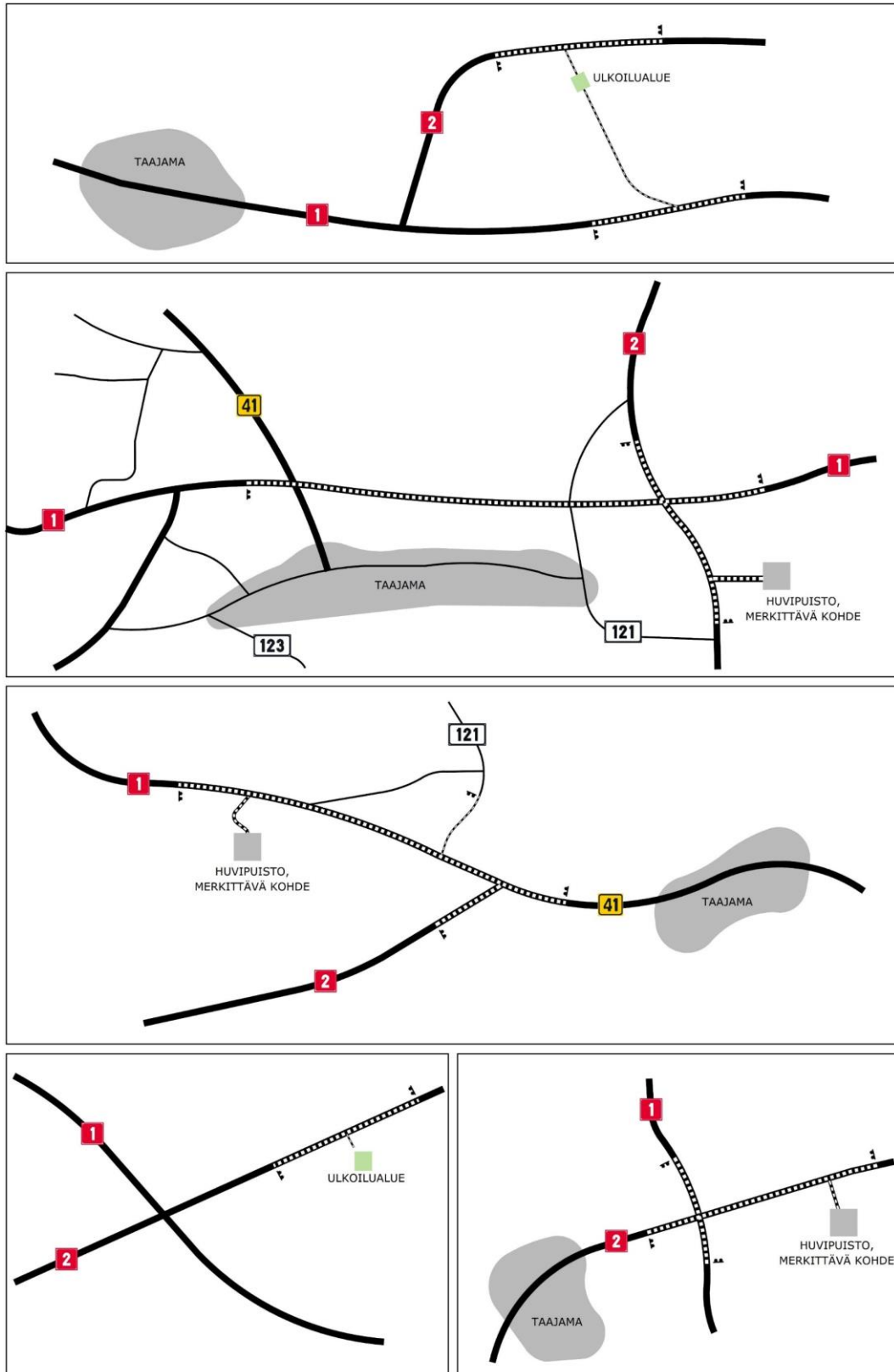
Palvelukohteen ennakko-opastus voidaan toteuttaa päätoiminnan tunnuksella, jolloin lähiopastuksessa opastusmerkkiin voidaan lisätä myös oheistoimintojen tunnukset (kuva 28).

Kuva 27. Esimerkki lähi- ja ennakko-opastuksesta.

Kuva 28. Palvelukohteen ennakko-opastus päätunnuksella, lähiopastuksessa mukana myös oheistoiminnon tunnus.

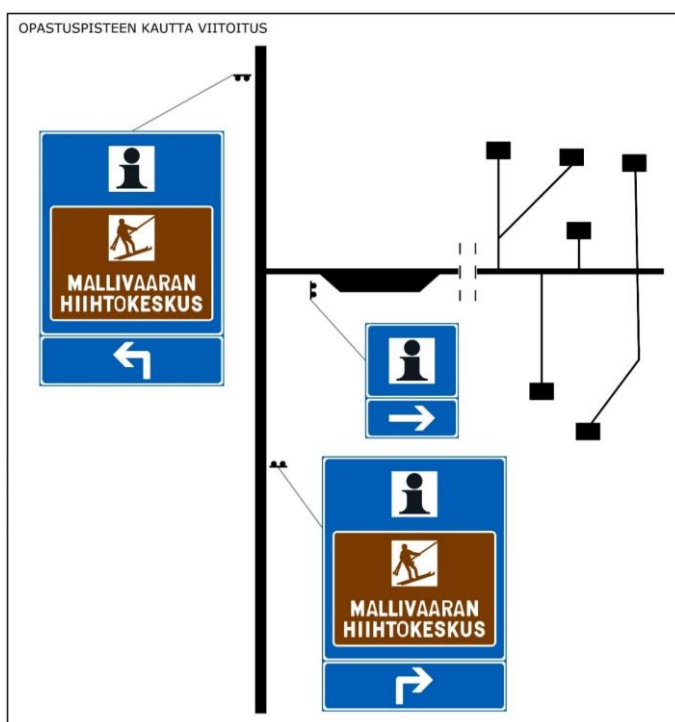

Kuva 29. Esimerkkejä palvelukohteiden viitoituksen laajuudesta.

Opastus alueen yhteisen opastuspisteen kautta

Joskus matkailualueella ja monipuolisella matkailualueella, kuten esimerkiksi hiihtokeskuksen yhteydessä, viitoitettavia palvelukohteita on niin paljon, ettei kaikkien kohteiden opastusmerkkejä saada mahtumaan liittymän yhdellä tulo-suunnalla kahteen palvelukohteiden opastusmerkkejä sisältävään pystytysteli-neeseen. Tällöin matkailukohteet voidaan yleensä viitoittaa opastuspisteen kautta, jossa olevilla opastuskartoilla tienkäyttäjälle kerrotaan mahdollisimman monipuolisesti alueen palveluista. Tienkäyttäjät viitoitetaan opastuspisteeseen käyttäen alueen maantieteellistä nimeä tai muuta erisnimeä. Opastuspisteestä tienkäyttäjä löytää kohteeseen lähiopastuksen avulla.

Opastusta yhteisen opastuspisteen kautta on käsitelty tarkemmin luvussa 4.1.1

Kuva 30. Opastus yhteisen opastuspisteen kautta.

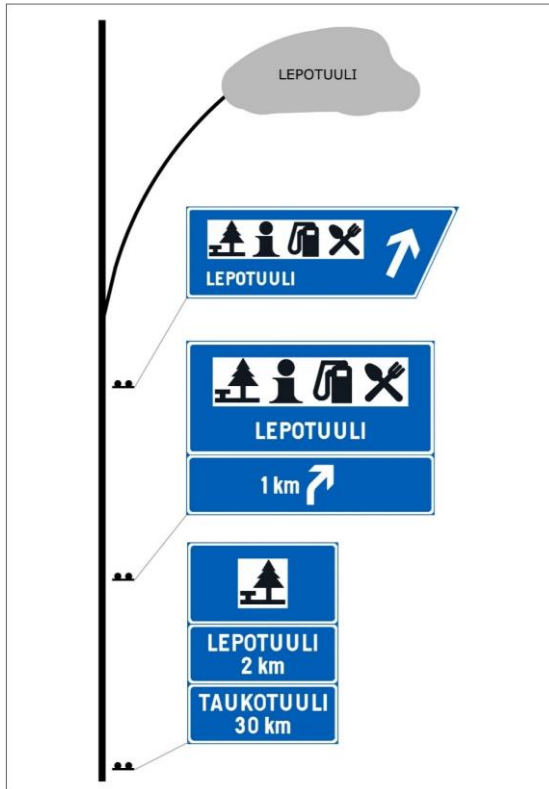
Palveluverkon ja seuraavan kohteen viitoitus

Moottoritiellä, moottoriliikennetiellä ja muulla korkealuokkaisella tiellä voidaan palvelukohteiden, esimerkiksi levähdysalueiden tai polttoaineen jakelun, ennako-opastuksessa korostaa palveluverkon kokonaisuutta, jos palvelut ovat korkeatasoisia ja sijoittuvat sopivin välein pitkälle ja yhtenäiselle tiejaksolle. Tällöin palveluverkon ennako-opastustaulu sijoitetaan enintään kolmen kilometrin päähän ennen lähintä palvelua ja ennako-opastustaulussa esitetään viitoitettavan palveluverkon tunnus sekä etäisyys lähimpään ja seuraavaan vastaavaan palveluun.

Levähdysalueita viitoitettaessa esitetään myös alueiden nimet. Ennako-opastuksen jälkeen lähin palvelu viitoitetaan lähiopastuksena ja lähiopastuksen opastustaulussa esitetään vain lähimmän palvelun tunnus, mahdollisten oheistoimintojen tunnuksot, kohteen nimi, nuolikuvio ja tarvittaessa etäisyyssiedot.

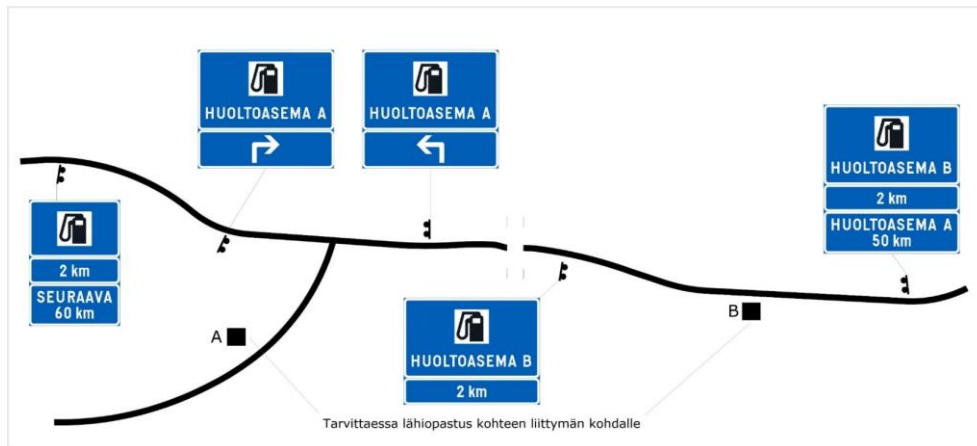
Jos lähin palvelu sijaitsee tiehen liittyvällä palvelualueella ja kääntyville on järjestetty erityinen erkanemistie, laitetaan rampin kohdalle myös palvelukohteen erkanemisviitta, jossa esitetään palvelun tunnukset ja tarvittaessa nimi.

Palveluverkon kokonaisuuden korostaminen on tarkoituksenmukaista silloin, kun pitkätkö ja yhdenmukainen tiejakso varustetaan kauttaaltaan esitetyn periaatteen mukaisilla opastusmerkeillä.

Kuva 31. Esimerkki palveluverkon viitoituksesta, kun korkeatasoiset palvelut sijoittuvat sopivin välein yhtenäiselle tiejaksolle.

Palveluverkon viitoitusta voidaan käyttää myös muulla päätiellä silloin, kun seuraavaan palveluun on poikkeuksellisen pitkä matka, tai pysähtyminen tiellä on erittäin vaarallista. Tällöin ennakko-opastustaulussa ilmoitetaan viitoitettavan palveluverkon tunnus sekä lisäksi etäisyys lähimpään ja seuraavaan vastaavaan palveluun. Levähdysalueita viitoitettaessa esitetään myös alueiden nimet. Ennakko-opastuksen jälkeen lähin palvelu viitoitetaan lähiopastuksena ja lähiopastuksen opastustaulussa esitetään vain lähimmän palvelun tunnus, mahdollisten oheistoimintojen tunnukset, kohteen nimi, nuolikuviot ja tarvittaessa etäisyyssiedot. Polttoaineen jakelua viitoitettaessa lähiopastuksena voi toimia myös polttoaineen jakeluyhtiön tunnuksella varustettu myyntipaikkakilpi.

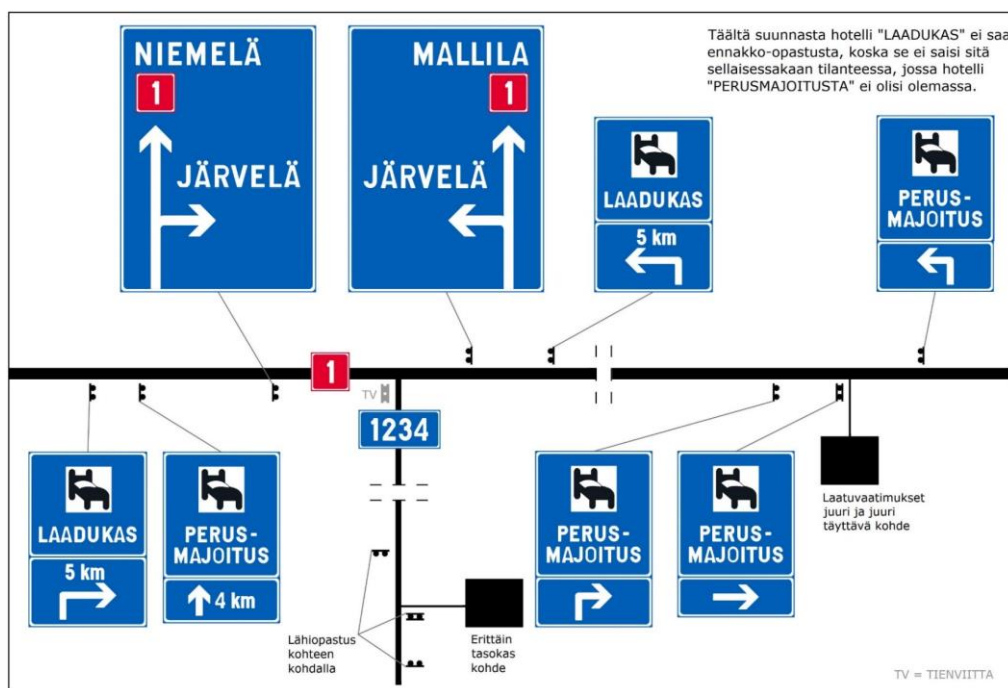

Kuva 32. Esimerkki seuraavan kohteen viitoituksesta.

Tienvarsipalvelujen ulkopuolella sijaitsevan vastaavan korkeatasoisemman palvelun viitoittaminen

Tienvarsipalvelujen ulkopuolella olevaa kohdetta ei yleensä viitoiteta, jos vastaavaan palveluun maantien suunnassa on lyhyempi matka kuin edestakainen matka tienvarsipalveluiden ulkopuoliseen kohteeseen.

Tienvarsipalveluiden ulkopuolella sijaitseva vastaava kohde voidaan kuitenkin siinä tapauksissa viitoittaa, jos kohteen palvelutaso on selkeästi tienvarsipalveluihin kuuluvaa kohdetta korkeampi (tasokkaampi, asiakaspaikkamäärältään suurempi tai palveluiltaan kattavampi). Tällöin liittymän yhdellä tulosuunnalla esitetään sekä päätien että risteävän tien suunnassa olevien kohteiden ennako-opastus. Opastustapa voi yleensä tulla kyseeseen viitoitettaessa majoitusta tarjoavia kohteita.

Kuva 33. Esimerkki tienvarsipalvelujen ulkopuolella olevan laadukkaan palvelun viitoittamisesta, kun maantien suunnassa on selkeästi heikompi tasoinen vastaava palvelu.

3.6 Palvelukohteen opastusmerkkien sijainti

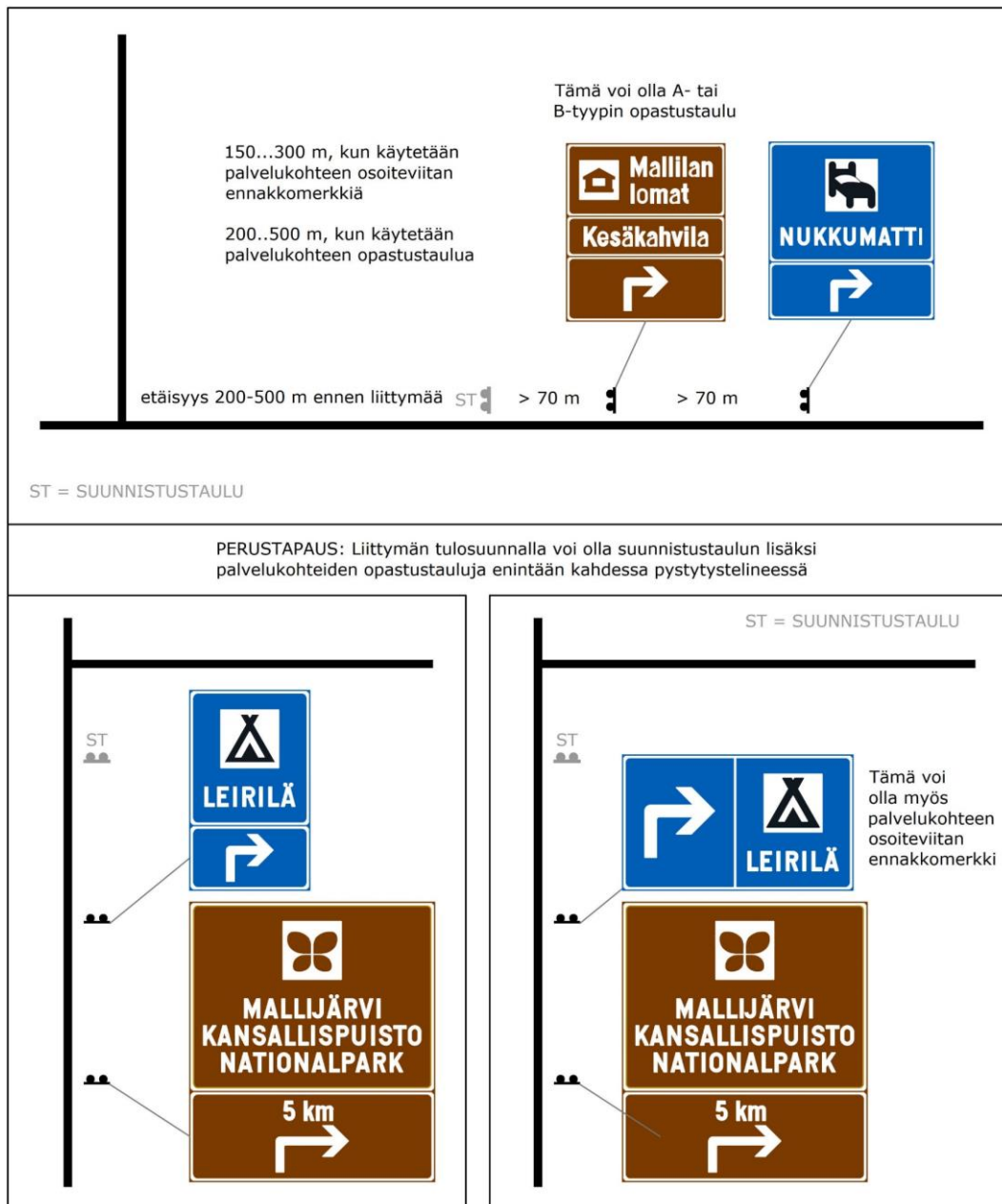
Lähiopastuksessa palvelukohteen opastustaulu sijoitetaan omaan pystytystelineeseen yleensä 200–500 metriä ja palvelukohteen osoiteviitan ja mustapohjaisen osoiteviitan ennakkomerkki 150–300 metriä ennen tieverkon suunnistustaulua tai kohteeseen johtavan tien liittymää. Etäisyys opastusmerkistä kohteen liittymään osoitetaan yleensä vain, jos matka on suurempi kuin 500 metriä tai jos opasteen ja kohteen liittymän välissä on liittymä, jossa on harhaan ajon vaara.

Jos kohteella on oma liittymä, sijoitetaan yleensä myös liittymän kohdalle opastusmerkki. Jos viitoitettava kohde sijaitsee risteävällä maantiellä, aloitetaan kohteen viitoitus ennen risteävälle tielle johtavaa liittymää. Etäisyys liittymästä kohteeseen osoitetaan yleensä vain, jos kohde sijaitsee risteävällä maantiellä tienvarsipalvelujen ulkopuolella, eli yli 1 kilometrin etäisyydellä tai harvaan asutulla seudulla yli 1,5 kilometrin etäisyydellä.

Liittymän yhdellä tulosuunnalla voi tieverkon viitoitukseen kuuluvan suunnistustaulun lisäksi olla palvelukohteiden opastusmerkkejä enintään kahdessa pystytystelineessä. Tällöin vain yhdessä pystytystelineessä voi olla B-tyypin palvelukohteen opastustauluja. Kahden palvelukohteen opastusmerkkejä sisältävän pystytystelineen keskinäinen etäisyys on yleensä vähintään 70 metriä.

Opastusmerkit sijoitetaan ennen liittymää seuraavaan järjestykseen:

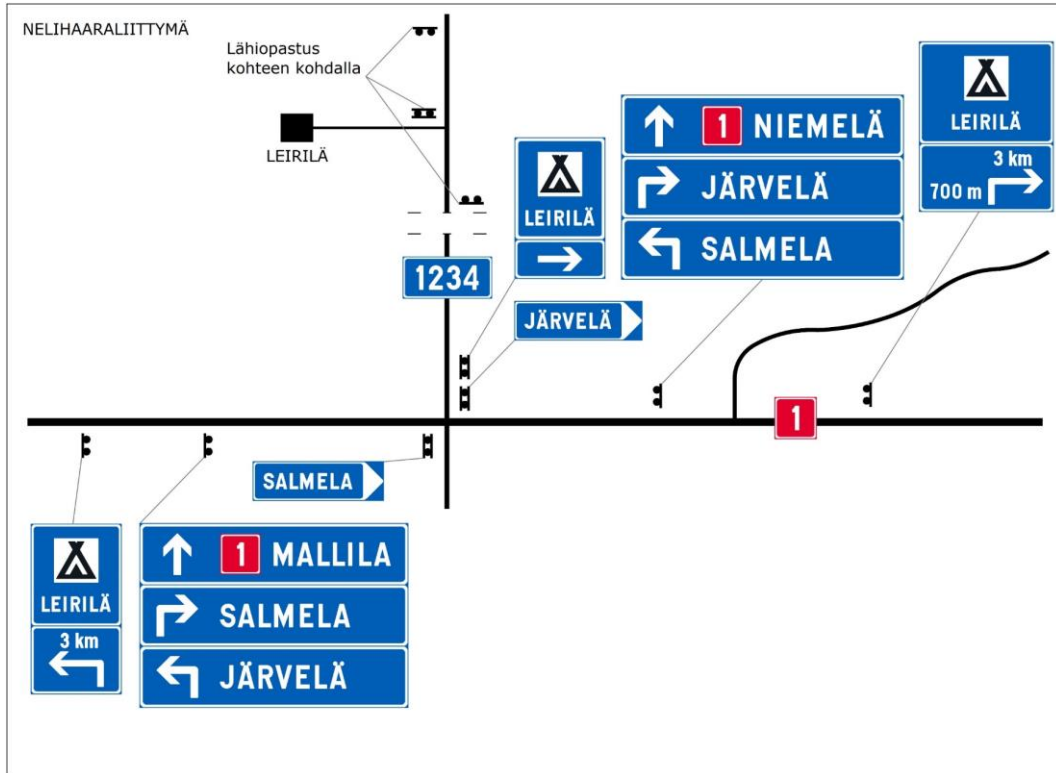
1. Lähimmäksi liittymää sijoitetaan maanteiden viitoituskohteita osoittava tieverkon suunnistustaulu.
2. Liittymästä katsottuna seuraavaksi sijoitetaan palvelukohteen B-tyypin opastustaulu tai palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkki.
3. Liittymästä katsottuna kauimmaksi sijoitetaan palvelukohteen A-tyypin opastustaulu. Jos liittymän yhdellä tulosuunnalla on kaksi palvelukohteen A-tyypin opastustaulua, sijoitetaan liittymästä kauimmaksi yleensä se opastustaulu, jolla viitoitetaan tiestä kauimpana olevaan kohteeseen tai kohteisiin.

Kuva 34. Esimerkki opastusmerkin sijoittamisesta seutu- tai yhdystien liittymän kohdalle.

Ennako-opastuksessa palvelukohteen opastustaulu sijoitetaan moottoritiellä, moottoriliikennetiellä ja muulla korkealuokkaisella tiellä yleensä 2–3 kilometrin ja muilla maanteilla yleensä enintään kahden kilometrin etäisyydelle ennen kohteeseen johtavan tien liittymää. Risteävälle tielle sijoitetaan tarvittaessa reitin valintaa varmistava opastustaulu liittymän jälkeen noin 100–200 metrin etäisyydelle liittymästä.

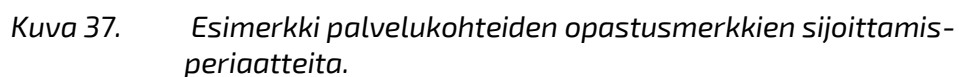
Palvelukohteen opastusmerkkiä ei yleensä sijoiteta liittymässä osoittamaan maantien suuntaan. Opastustaulu voidaan poikkeuksellisesti sijoittaa yhdystien liittymän kohdalle, jos tieverkon suunnistustaulun tai palvelukohteen opastustaulun ja liittymän välissä on joku muu liittymä, jolloin voi syntyä epäselvä tilanne siitä, mille tielle palvelukohteeseen hakeutuvan tulee kääntyä (kuva 35).

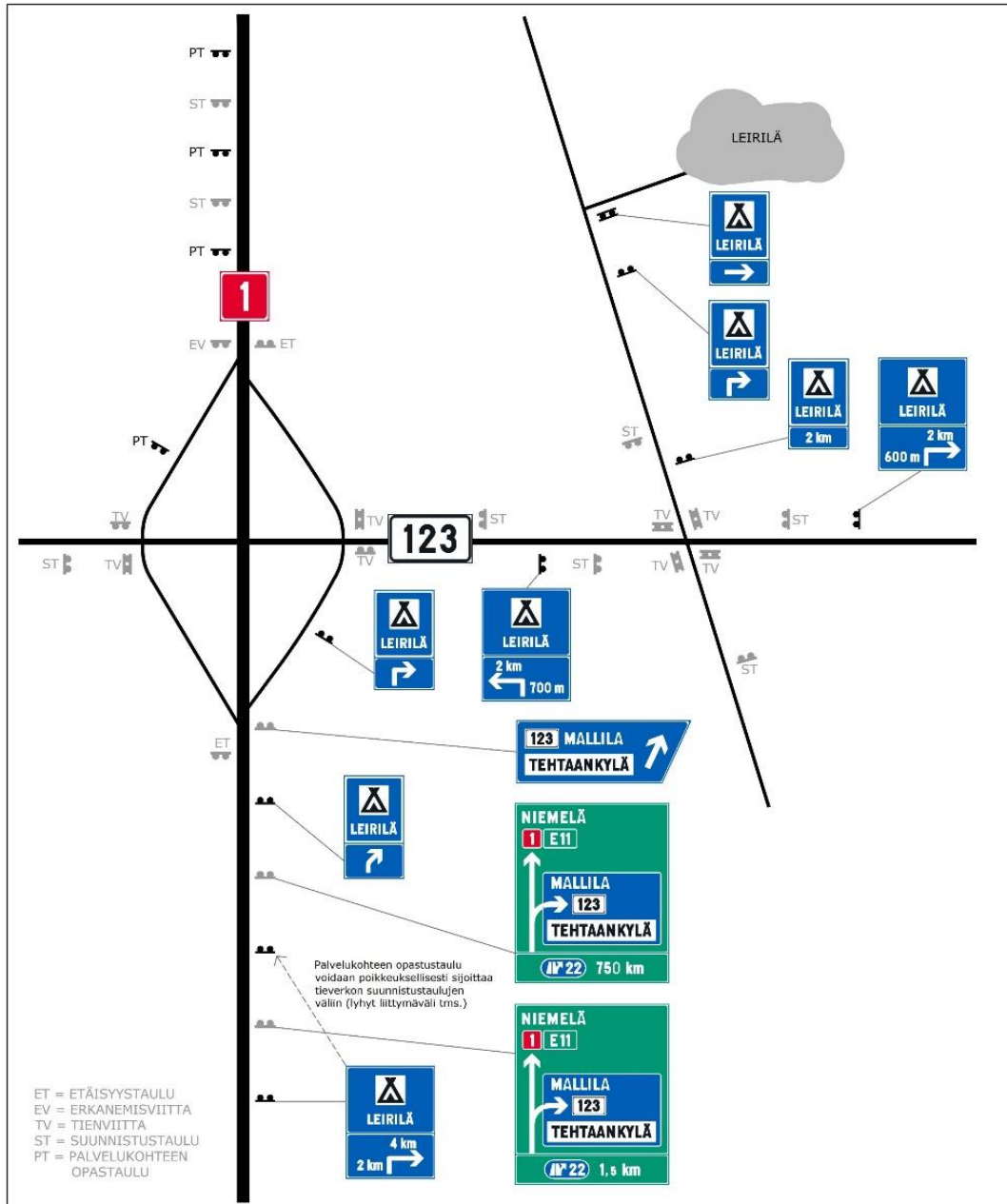

Kuva 35. Esimerkki opastusmerkin sijoittamisesta yhdystien liittymän kohdalle.

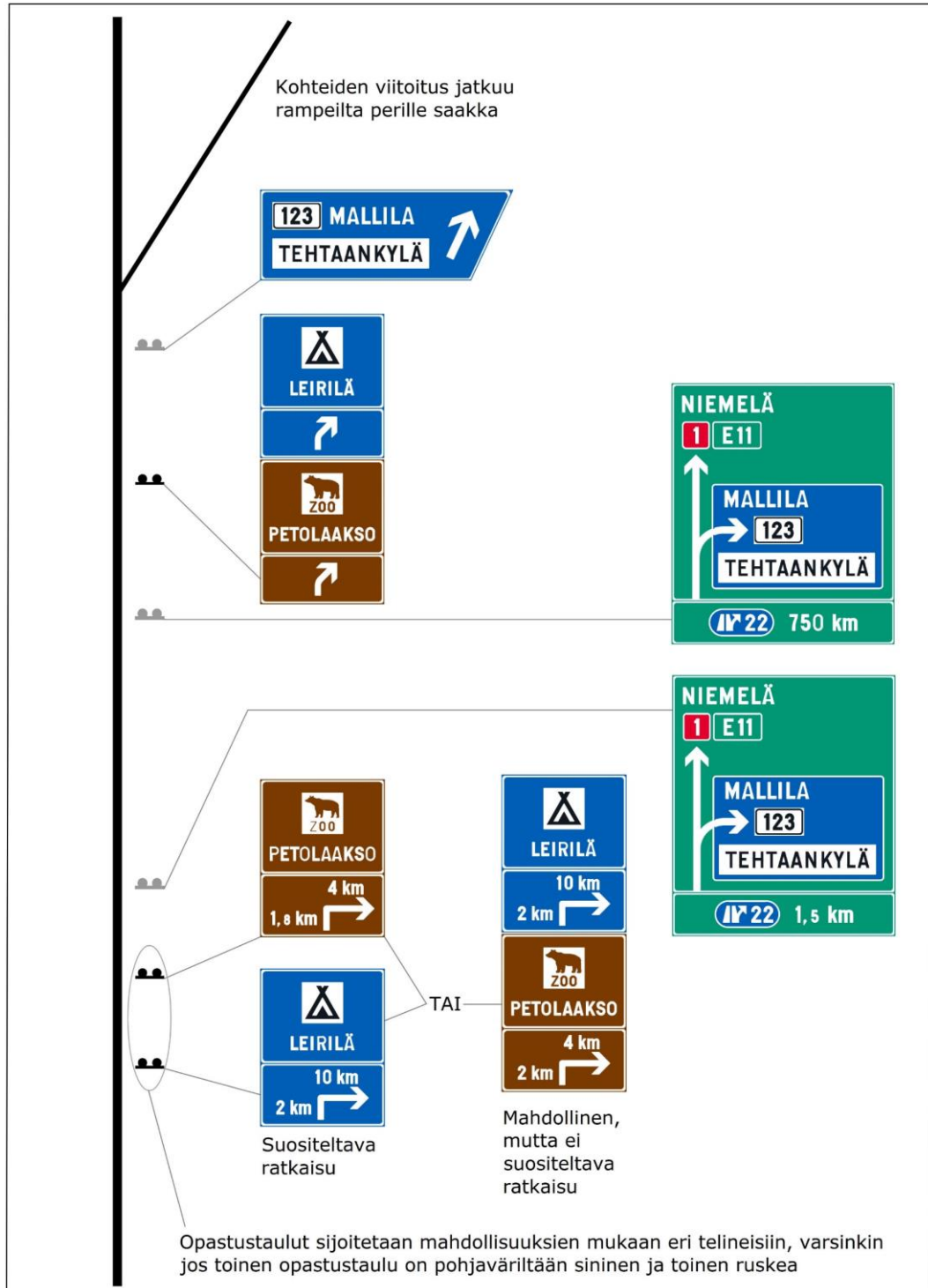
Opastusmerkki sijoitetaan näkemäolosuhteet, luettavuus ja kunnossapitönäkökohdat huomioon ottaen siten, että opastusmerkin ajoradan puoleinen reuna on noin 4–7 metrin etäisyydellä pientareen ulkoreunasta. Taajamassa vastaava etäisyys on yleensä noin 1,5 metriä. Opastusmerkki sijoitetaan niin, ettei se ole näkemäesteenä liittymässä tai sisäkaarteessa eikä estä muiden liikennemerkkien havaitsemista. Opastusmerkin alareunan tulee olla vähintään 2,0 metrin korkeudella tienpinnasta. Taajamassa vastaava sijoituskorkeus voi olla alle 2,0 metriä, kuitenkin vähintään 1,5 metriä. Vaikeissa lumi- ja näkemäoloissa opastustaulu voidaan sijoittaa korkeammalle. Opastusmerkkien sijoittaminen tien poikkileikkauksessa on esitetty kuvassa 36.

Opastusmerkkien sijoittamisesta on kerrottu tarkemmin *Tieliikenteen viitoituksen suunnittelu* -ohjeessa sekä *Liikennemerkkien käyttö maanteilla* -ohjeessa. Taajamassa palvelukohteiden opastusmerkkien sijoitusperiaatteita joudutaan soveltamaan ottaen huomioon paikalliset olosuhteet.

Kuva 38. Esimerkki palvelukohteen opastusmerkkien osoittamisesta moottoritieltä ja rinnakkaistieltä.

Kuva 39. Esimerkkejä palvelukohteiden opastusmerkkien sijoittamisesta moottoritiele, kahden palvelukohteen opastustaulun käyttötilanne.

3.7 Aukioloajat opastusmerkeissä sekä opastusmerkin peittäminen ja poistaminen

Palvelukohteen opastuksen edellytyksenä on, että opastusmerkissä osoitetut palvelut ovat saatavilla kohteesta niille tyypillisinä ja säännöllisinä aukioloaikoina. Tämän vuoksi palvelukohteiden opastusmerkeissä ei yleensä esitetä kohteen aukioloaikoja. Kohteiden tyypillisiä aukioloaikoja on kuvattu tarkemmin tunnuksittain luvussa 4.

Palvelukohteeksi ei lueta kohdetta, jonka palveluiden käyttö edellyttää ennakko-varaamista. Yleisölle vain ennakkovarauksesta tai tyypillisiä ja säännöllisiä aukioloaikoja suppeammin auki olevien kohteiden viitoittamiseksi voidaan tapauskohtaisesti harkita palvelukohteen osoiteviitan tai mustapohjaisen osoiteviitan käyttöä.

Monessa kohteessa haasteena on, että aukioloajat vaihtelevat eri vuodenaikoina. Jos aukioloaikoja esitetään palvelukohteen opastusmerkeissä, on tienkäyttäjän voitava luottaa siihen, että opastusmerkissä esitetyt palvelut ovat saatavilla ilmoitettuina aukioloaikoina. Jos palvelukohteen aukioloaikoihin tulee muutoksia ja aukioloaika on esitetty opastusmerkeissä, tulee palvelukohteen opastusmerkeille hakea uutta lupaa.

Museon tai muun nähtävyyden epätyypilliset aukioloajat voidaan esittää opastustaulussa, jos ne pysyvät pitkän aikaa muuttumattomina. Aukioloajat ilmoitetaan lisäkilvellä H17. Aukioloajan koskiessa arkipäivää maanantaista perjantaihin se merkitään lisäkilpeen valkoisin numeroin. Arkilauantaita koskeva aukioloaika ilmoitetaan valkoisin numeroin sulkuihin merkittynä ja sunnuntaita ja muuta pyhäpäivää koskeva aukioloaika punaisin numeroin. Ympäri vuorokauden avoinna olevien palveluiden (pois lukien hotellitasoinen majoitus) aukioloaika voidaan ilmoittaa tekstillisellä lisäkilvellä "AVOINNA 24 h".

Osan vuodesta suljettuna olevan kohteen opastusmerkit tulee joko peittää tai poistaa kiinnioloajaksi. Mikäli palvelukohde on auki sesongin ulkopuolella vain tilauksesta, merkit tulee myös peittää tai poistaa sesongin ulkopuolella. Merkin peittämiseen tulee käyttää tarkoitukseen valmistettuja väriltään harmaita peitteitä tai suojia. Merkin peittämiseksi ei hyväksytä merkin päälle kiinnitettävää jätessäkkimuovia tai merkin kääntämistä tien suuntaiseksi. Merkin peittämistapa tulee suunnitella jo opastuslupaa hakiessa. Ennen opastusmerkin valmistamista tulee ottaa huomioon opastusmerkin ajan tasalla pidon ja muun kunnossapidon erityisvaatimukset.

Jos kohteen palveluista vain osa on väliaikaisesti poissa toiminnasta esimerkiksi toiminnan kausiluonteisuuden vuoksi, tulee kyseisiä toimintoja osoittavat tunnukset peittää merkin pohjavärin mukaisella peitelevyllä. Jos tunnusten määrä muuttuu kausiluonteisesti, tulee peitelevyn olla tunnuskentän laajuinen. Tunuslamellin tulisi olla tässä tapauksessa vaihdettavissa. Peitelevyä ei tule kiinnittää niin, että opastustaulun pinta vaurioituu. Toiminnan kausiluonteisuus tulee olla tiedossa jo opastelupaa haettaessa.

Jos palvelukohteen toiminta keskeytyy toistaiseksi, tulee opastusmerkit peittää. Toiminnan loppuessa kokonaan opastusmerkit sekä liikenneturvallisuutta vaarantavat pystytys- ja muut tukirakenteet tulee poistaa.

3.8 Palvelukohteen opastusmerkkien tekniset yksityiskohdat

3.8.1 Tunnusten ja tekstien koko

Palvelukohteen opastustaulussa (G1, G2) ja erkanemisviitassa (G3) käytetään yleensä normaalikokoisia tunnuksia ja 150 mm tekstikokoa. Moottoriteillä, moottoriliikenneteillä ja muilla korkealuokkaisilla teillä käytetään suurikokoisia tunnuksia ja 200 mm tekstikokoa. Pienikokoisia tunnuksia ja 100 mm tekstikokoa voidaan käyttää taajamassa ympäristöllisistä syistä. Pienikokoisia tunnuksia ja 100 mm tekstikokoa voidaan käyttää myös taajaman ulkopuolella, jos nopeusrajoitus on enintään 60 km/h. Tilapäisiä ja pistekohtaisia nopeusrajoituksia ei tällöin oteta huomioon. Opastustaulun ja lisäkilven tekstin korkeus määräytyy käytettävän tunnuskoon mukaan.

Palvelukohteen osoiteviitassa (G4) ja palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkissä (G5) tekstikoko on yleensä taajaman ulkopuolella 150 tai 120 mm ja taajamassa 120, 100 tai 80 mm. Suurta tekstikokoa käytetään, jos tien nopeusrajoitus on 80 km/h tai suurempi taikka kohteeseen johtava liittymä sijaitsee näkemiltään vaarallisessa paikassa. Taajamassa voidaan käyttää pienempää tekstikokoa, jos merkki muuten muodostuu liian suureksi esimerkiksi kaupunkikuvan kannalta. Ennakkomerkissä voidaan käyttää myös enintään kahta tekstillistä lisäkilpeä, joiden tekstikoko on sama kohteen nimen kanssa.

Taulukko 3. Opastusmerkkien tunnusten koko ja tekstien korkeus. Palvelukohteiden osoiteviitassa ja sen ennakkomerkissä käytettävä suositeltava tekstikoko on värjätty sinisellä taustalla.

Palvelukohteen opastusmerkki	Tunnuksen koko (mm x mm)	Tekstin korkeus (mm)	
		Taajaman ulkopuolella	Taajamassa
Palvelukohteen opastustaulu (G1, G2) ja palvelukohteen erkanemisviitta (G3)	Suurikokoiset 650 x 650	200	-
	Normaalikokoiset 450 x 450	150	150
	Pienikokoiset 300 x 300	-	100
Palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkki (G5)	300 x 300	150 *	-
	240 x 240	120	120
	200 x 200	-	100
	160 x 160	-	80
Palvelukohteen osoiteviitta (G4)	225 x 225	150 *	-
	180 x 180	120	120
	150 x 150	-	100
	120 x 120	-	80

* Nopeusrajoitus 80 tai 100 km/h

Palvelukohteiden opastusmerkkien pinnan on oltava CE-merkittyä heijastavaa kalvomateriaalia. Kalvomateriaalit on jaettu luokkiin R1, R2 ja R3, joissa suurempi numero tarkoittaa kalvomateriaalin paluuheijastavuuden suurempaa arvoa. Palvelukohteiden opastusmerkeissä käytetään ensisijaisesti R1-luokan kalvoa, mutta myös R2-luokan kalvo voidaan käyttää. Kalvotyyppi määritellään aina

opasteluvassa. Kalvotyypin valintakriteerit on määritetty Traficomın määräyksessä *Liikenteen ohjauslaitteiden värit, rakenne ja mitoitus*.

3.8.2 Nimen käyttö opastusmerkeissä

Opastusmerkissä käytetään palvelukohteen nimeä tai yrityksen toiminimeä. Yleensä käytetään sitä nimeä, jota yritys käyttää harjoittaessaan palvelukohteen liiketoimintaa. Yrityksellä tulee olla nimeen käyttöoikeus. Tapauskohtaisesti voidaan harkita kohteen nimen lisäksi kohteen laatua ilmaisevan tai muun kuvaavan tekstin käyttöä.

Palvelukohteen nimen käytön periaatteita:

- Käytetään yrityksen virallista nimeä tai vakiintunutta markkinointinimeä. Myös vieraskielistä nimeä voidaan käyttää, jos nimi on virallisesti rekisteröity yritykselle.
- Kohteen nimessä ei yleensä toisteta tunnuksen nimeä, ellei viitoitettava kohde ole samalla paikkakunnan nimi. Jos alueen erisnimen käyttö ei ole mahdollista, käytetään kohteen laatua ilmaisevaa tai muuta kuvaavaa tekstiä.
- Kohteen nimi tai sitä kuvaava teksti esitetään mahdollisimman lyhyessä ja ytimekkäässä muodossa.
- Matkailualueella olevat palvelut viitoitetaan yleensä alueen nimellä opastuspisteeseen.
- Yksinomaan opastustoimistoa (G8) osoittavassa opastustaulussa ei yleensä ole tarpeen käyttää kohteen nimeä.
- Nimen käyttöä voi rajoittaa opastustaulussa esitettävien yksittäisten tietojen kokonaismäärä. Yksittäisiä tietoja saa yhdessä opastustaulussa olla enintään kymmenen.

Tekstillisellä lisäkilvellä voidaan tarkentaa tunnuksen osoittamaa palvelua (lisää tekstillisen lisäkilven käytöstä luvussa 3.2).

Taulukko 4. Esimerkkejä nimen käytöstä.

Tunnus	Oikea muoto	Väärä muoto
	LEPOLA	MOOTTORIHOTELLI LEPOLA
	HOTELLI MALLILA	MALLILA (Mallila on myös paikkakunnan nimi)
	MALLIKARI	MALLIKARIN LEIRINTÄALUE
	LEPOTUULI	LEPOTUULEN LEVÄHDYSALUE
	KAUNISVUORI	KAUNISVUOREN ULKOILUALUE
	MALLILAN TAIDEMUSEO*	MALLILA
	JYLHÄVUORI	JYLHÄVUOREN NÄKÖALAPAIKKA
	PETOLAAKSO	PETOLAAKSON ELÄINTARHA
	SWINGERIA	SWINGERIAN GOLFKENTTÄ

Tunnus	Oikea muoto	Väärä muoto
	MALLILAN LOMAT	MALLILA

* Museon tapauksessa on usein tarpeen kertoa sekä kohteen nimi että museon tyyppi/laatu.

3.8.3 Nimen kirjoitusasu opastusmerkeissä

Palvelukohteen opastustauluissa (G1, G2) ja palvelukohteen erkanemisviitassa (G3) teksti kirjoitetaan suuraakkosilla. Palvelukohteen osoiteviitassa (G4) ja sen ennakkomerkissä (G5) sekä matkailutien merkeissä (G41.1 ja G41.2) teksti kirjoitetaan pienaakkosilla lukuun ottamatta nimen ja siihen mahdollisesti liittyvän toisen erisnimiosan alkukirjainta. Opastusmerkeissä pyritään käyttämään yritysten nimen virallista kirjoitusasua. Joskus yrityksen nimen kirjoitusasu poikkeaa tavanomaisesta kirjoitustavasta ja tällöin opastusmerkeissä voidaan noudattaa yleiskielisiä ohjeita.

3.8.4 Kielisuhteet

Liikennemerkissä ja sen lisäkilvessä käytettävän tekstin kielen ratkaisevat sen kunnan kielisuhteet, jossa merkki sijaitsee. Liikennemerkissä käytettävä teksti on yksikielisessä kunnassa yksikielinen kunnan kielen mukaan ja kaksikielisessä kunnassa kaksikielinen, kunnan enemmistön kieli ylempänä (*Valtioneuvoston asetus liikenteenohjauslaitteiden käytöstä*). Yksikielisessä kunnassa sijaitsevalla valta- ja kantatiellä sekä moottori- ja moottoriliikennetiellä olevassa opastusmerkissä käytetään kuitenkin kaksikielistä opastusta seuraavissa tapauksissa: 1) yksikielisessä ruotsinkielisessä kunnassa tien suuntaa ja erkanevaa suuntaa osoittavat opastusmerkit, jos viitoitettava kohde on yksikielisessä suomenkielisessä kunnassa tai kaksikielisessä kunnassa, jossa suomi on enemmistön kielenä; 2) yksikielisessä suomenkielisessä kunnassa tien suuntaa ja erkanevaa suuntaa osoittavat opastusmerkit, jos viitoitettava kohde on yksikielisessä ruotsinkielisessä kunnassa tai kaksikielisessä kunnassa, jossa ruotsi on enemmistön kielenä. Saamelaiden kotiseutualueella olevassa liikennemerkissä käytetään suomen kielen lisäksi saamen kieltä. Liikennemerkissä voidaan käyttää suomen ja ruotsin kielen lisäksi muutakin kieltä.

Viranomaisten kaksikielisessä kunnassa asettamien kilpien, liikennemerkkien ja muiden yleisölle suunnattujen vastaavien opasteiden tekstien on oltava suomen- ja ruotsinkielisiä, jollei kansainvälisen käytännön mukaisesti käytetä pelkästään vierasta kieltä tai jollei ole kysymys yksikielisestä toimintayksiköstä (*Kielilaki*).

Palvelukohteen nimenä esiintyviä erisnimiä ei käännetä. Jos yrityksen virallinen nimi on rekisteröity vain yhdellä kielellä, käytetään viitoituksessa vain tätä nimeä (myös kaksikielisillä alueilla). Tunnusten G23–G28 yhteydessä voidaan opastustaulussa käyttää suomen ja ruotsin kielen lisäksi yhtä muuta kieltä.

3.9 Mustapohjainen osoiteviitta (F16) ja osoiteviitan ennakkomerkki (F17)

Mustapohjaista osoiteviittaa (F16) voidaan käyttää taajamassa opastamaan virastoihin, laitoksiin sekä teollisuus- ja liikelaitoksiin. Taajaman ulkopuolella osoiteviittaa voidaan käyttää opastamaan myös muuhun yksittäiseen kohteeseen. Mustapohjaista osoiteviittaa voidaan joissakin tapauksissa käyttää myös tienkäyttäjille tarkoitetun palvelukohteen opastamiseen.

Vapaamuotoinen tunnus (esim. yrityksen logo) tai palvelukohteen tunnus G7–G20 esitetään mustapohjaisen osoiteviitan kannassa. Osoiteviitassa voidaan kohteen nimen lisäksi esittää vain yksi tunnus.

Osoiteviitan pohjaväri on aina musta. Teksti, nuolikuviot, reunanauhat ja tunnuskenttä ovat valkoisia. Teksti kirjoitetaan pienaakkosilla lukuun ottamatta nimen ja siihen mahdollisesti liittyvän toisen erisnimiosan alkukirjainta. Osoiteviitan mahdolliset tunnukset voivat olla mustavalkoisia tai värillisiä. Palvelukohteen tunnus G7–G20 esitetään osoiteviitan kannassa valkoisessa tunnuskentässä. Palvelukohteiden sinipohjaisten tunnusten sinistä reunanauhaa ei käytetä mustapohjaisessa osoiteviitassa.

Kuva 40. Esimerkki mustapohjaisesta osoiteviitasta (F16).

Mustapohjaista osoiteviittaa käytetään yleensä vain lähiopastukseen. Osoiteviitalla ei viitoteta maantien suuntaan. Osoiteviittaa voidaan yleensä käyttää taajamassa vain, jos viitoitukselle on liikenteellinen tarve.

Osoiteviitassa ei yleensä ilmoiteta etäisyyttä kohteeseen.

Liittymän yhdellä suunnalla voi olla enintään viisi osoiteviittaa, mikäli osoiteviitan ennakkomerkkejä ei käytetä. Samaa kohdetta viitotetaan vain yhdellä osoiteviitalla.

Mustapohjaisen osoiteviitan ennakkomerkkiä (F17) voidaan käyttää mustapohjaisen osoiteviitan ennakkomerkkinä opastamaan osoiteviitalla viitotettavaan kohteeseen. Mustapohjaisen osoiteviivan ennakkomerkkin käyttö edellyttää, että kohteella on myös osoiteviitta. Mustapohjaisen osoiteviitan ennakkomerkissä esitetään vain kohteen nimi. Mustapohjaisen osoiteviitan ennakkomerkissä ei käytetä tunnusta.

Mustapohjaisen osoiteviitan ennakkomerkkin yhteydessä käytetään lisäkilpeä kohde risteävässä suunnassa (H1) tai etäisyys kohteeseen (H4).

Osoiteviitan ennakkomerkkin pohjaväri on aina musta. Teksti, nuolikuviot ja reunanauhat ovat valkoisia.

Kuva 41. Esimerkki osoiteviitan ennakkomerkeistä (F17).

Mustapohjaisen osoiteviitan ennakkomerkkiä käytetään tarvittaessa maantiellä silloin, kun tien nopeusrajoitus on 80 km/h tai suurempi, kohteeseen johtava liittymä on huonosti havaittavissa, liittymä sijaitsee näkemiltään vaarallisessa paikassa tai kohde synnyttää runsaasti liikennettä. Ennakkomerkkiä ei yleensä käytetä taajamissa.

Samaan mustapohjaisen osoiteviitan ennakkomerkkiin voidaan yhdistää enintään kaksi omalla osoiteviitalla viitoitettua kohdetta.

Mustapohjaisessa osoiteviitassa (F16) ja mustapohjaisen osoiteviitan ennakkomerkissä (G17) tekstikoko on yleensä taajaman ulkopuolella 150 tai 120 mm ja taajamassa 120, 100 tai 80 mm. Suurta tekstikokoä käytetään, jos tien nopeusrajoitus on 80 km/h tai suurempi taikka kohteeseen johtava liittymä sijaitsee näkemiltään vaarallisessa paikassa. Taajamassa voidaan käyttää pienempää tekstikokoä, jos merkki muuten muodostuu liian suureksi esimerkiksi kaupunkikuvan kannalta. Ennakkomerkissä voidaan käyttää myös enintään kahta tekstillistä lisäkilpeä, joiden tekstikoko on sama kohteen nimen kanssa.

Taulukko 5. Opastusmerkkien tunnusten koko ja tekstien korkeus.
Suositeltava tekstikoko on värjätty sinisellä taustalla.

Opastusmerkki	Tunnuksen koko (mm x mm)	Tekstin korkeus (mm)	
		Taajaman ulkopuolella	Taajamassa
Mustapohjaisen osoiteviitan ennakkomerkki (F17)	300 x 300	150 *	-
	240 x 240	120	120
	200 x 200	-	100
	160 x 160	-	80
Mustapohjainen osoiteviitta (F16)	225 x 225	150 *	-
	180 x 180	120	120
	150 x 150	-	100
	120 x 120	-	80

3.10 Tilapäinen opastusmerkki (G42)

3.10.1 Tilapäisellä opastusmerkillä viitoitettavat kohteet

Tilapäisellä opastusmerkillä voidaan viitoittaa kohde tai tilaisuus, jota ei tilapäisyyden takia voida viitoittaa muilla opastusmerkeillä. Tilapäistä opastusmerkkiä voidaan käyttää viitoittamaan yleisötilaisuuksia, tilapäistä tai kausiluonteista myyntitoimintaa sekä tiekirkkoja. Tilapäisen opastusmerkin käyttö koskee niitä yleisötilaisuuksia, joissa ei voida käyttää tilapäisiä ilmoituksia.

Lähtökohtana tilapäisen opastusmerkin käytössä on, että opastustarve on tilapäinen ja kestää yleensä enintään neljä kuukautta. Tapauskohtaisesti tilapäisen opastuksen kesto voi olla enintään kuusi kuukautta.

Kokous-, tiedotus-, huvi-, hää- tai muun niihin rinnastettavan ei-kaupallisen tilaisuuden taikka yhteiskunnallisen, poliittisen tai muun aatteellisen tilaisuuden opastus voidaan toteuttaa tilapäisellä ilmoituksella, jonka ulkoasua ja käyttöä määrää Traficom *Määräys tienvarsimainonnasta ja -ilmoittelusta*.

Kuva 42. Esimerkkejä tilapäisistä opastusmerkeistä.

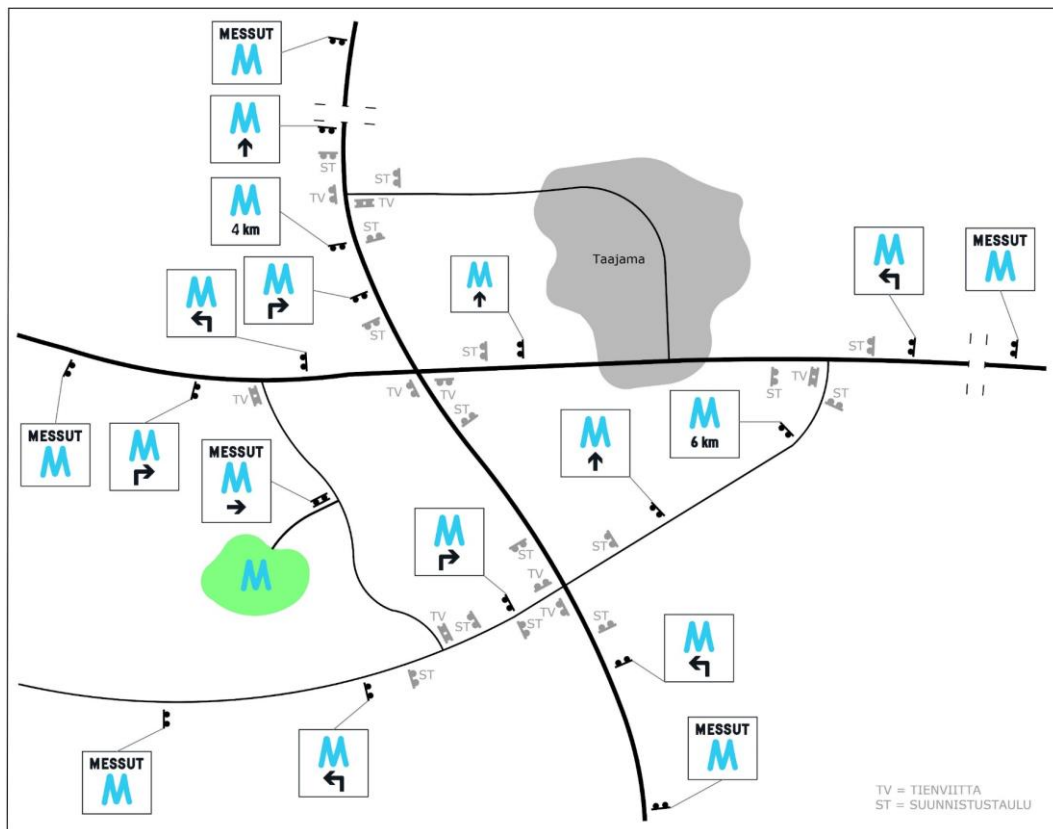
Suuret yleisötilaisuudet, kaupalliset yleisötilaisuudet ja yritysten tilapäiset yleisötapahtumat

Tilapäisillä opastusmerkeillä voidaan viitoittaa kestoaltaan rajatut, yleensä parin päivän ja pisimmillään joitain viikkoja kestävät, yleisötilaisuudet. Yleisötilaisuudet voidaan jakaa suuriin yleisötilaisuuksiin ja muihin yleisötilaisuuksiin.

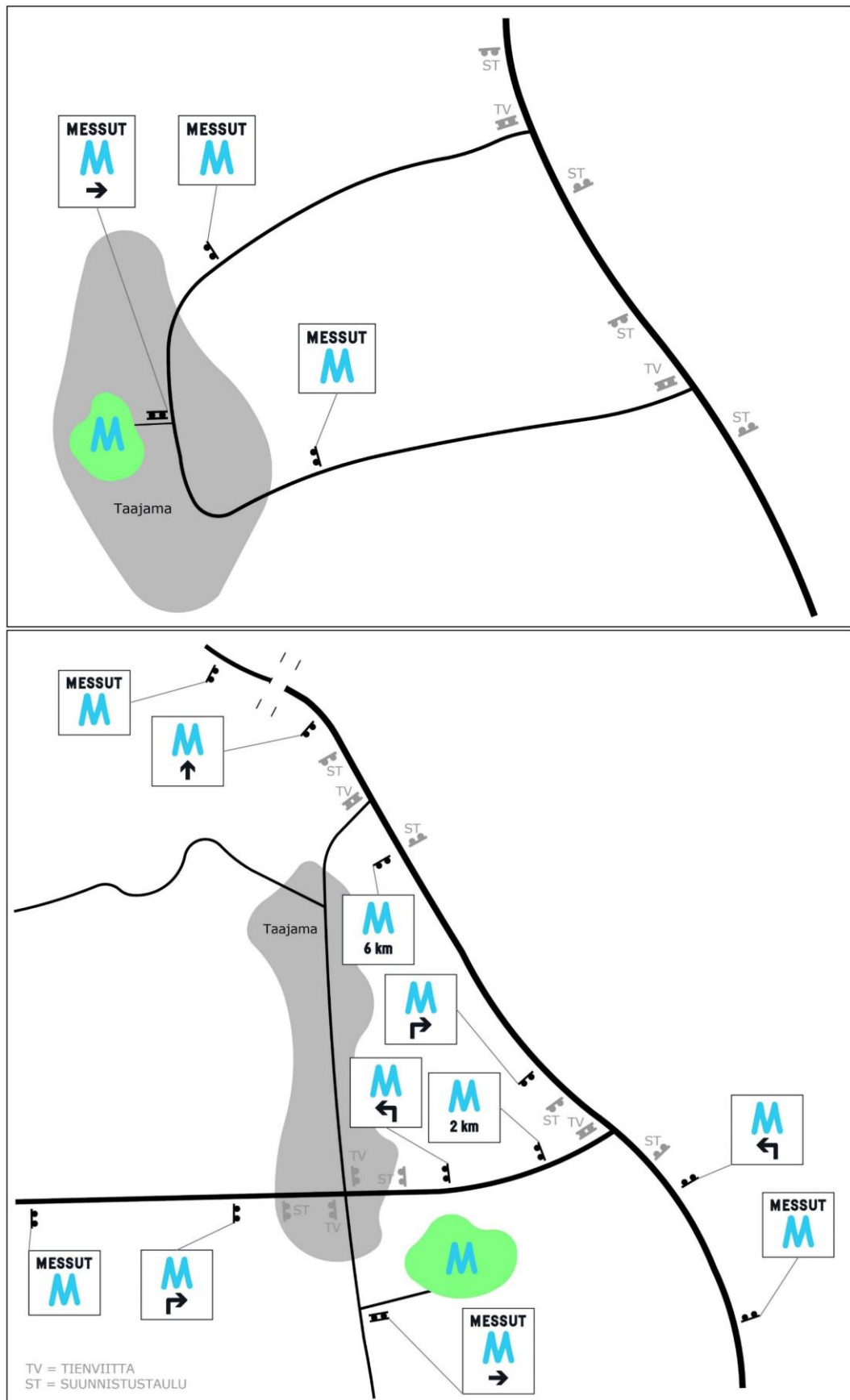
Suurilla yleisötilaisuuksilla tarkoitetaan messuja, urheilutapahtumia, hengellisiä kesäjuhlia tai vastaavia, joihin saapuu runsaasti osallistujia ja yleisöä paikakunnan ulkopuolelta. Suurten yleisötilaisuuksien viitoitus edellyttää erillisen opastussuunnitelman laatimista. Lisäksi niiden yhteydessä tarvitaan usein myös tilapäisiä liikennemerkkijärjestelyjä, joille Pirkanmaan ELY-keskuksen lupapalvelu myöntää luvan. Pirkanmaan ELY-keskuksen lupapalvelun kanssa on käytävä keskustelua myös muun muassa yleisötilaisuuden liikenteellisistä järjestelyistä, pysäköintialueiden sijainneista ja tilapäisen opastuksen laajuudesta. Opastuksen laajuuteen vaikuttaa opastuksen liikenteellinen tarve (muun muassa yleisömäärä, tapahtumapaikka, reitin hahmotettavuus ja tarve ohjata liikenne tiettyä reittiä pitkin).

Muita yleisötilaisuuksia ovat esimerkiksi taidenäyttely, kiertävä sirkus ja kesäteatteri. Muiden yleisötilaisuuksien osallistujamäärät ovat pienempiä ja niiden opastustarve on vähäisempi kuin suurten yleisötilaisuuksien. Säännöllisesti tai kausiluonteisesti toistuvia tapahtumia (esimerkiksi urheiluseurojen pelit) ei viitoiteta tilapäisillä opastusmerkeillä. Yksittäiset kertaluonteiset tapahtumat tai

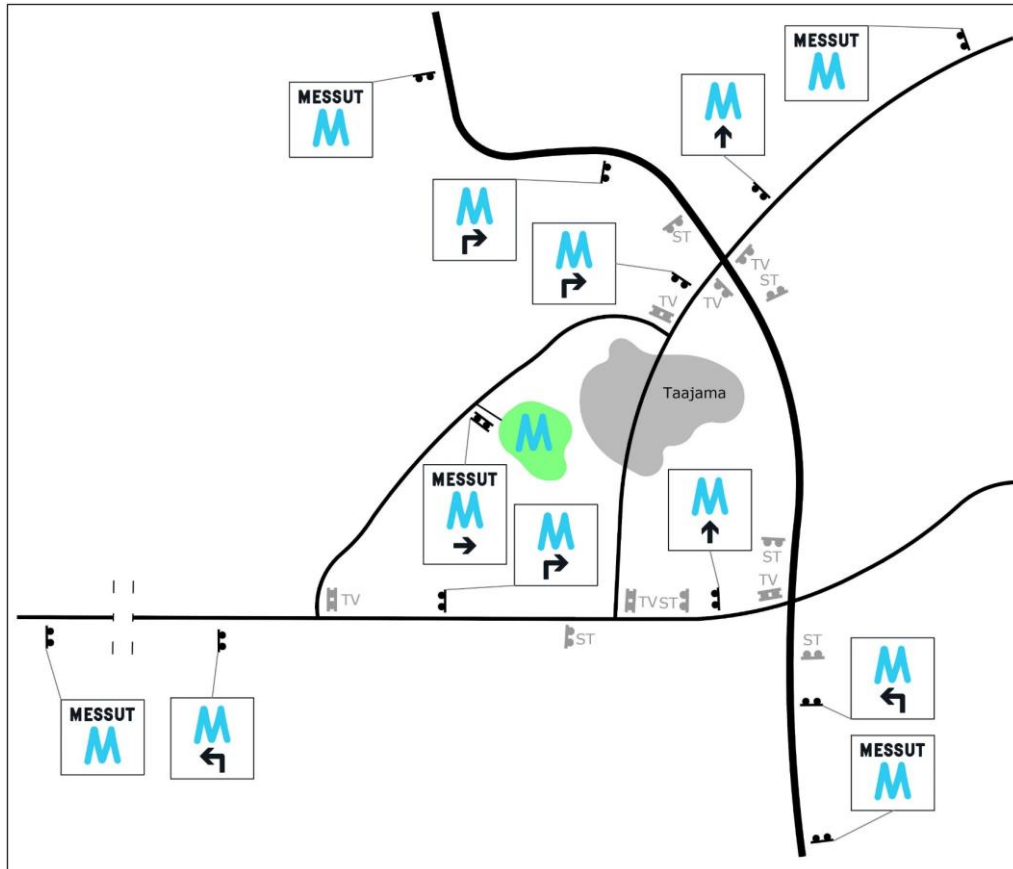
Yleisötilaisuuksien tilapäiset opastusmerkit voidaan yleensä pystyttää vuorokautta ennen tilaisuuden alkua ja merkit on yleensä poistettava vuorokauden kuluessa tilaisuuden päättymisestä. Suurten yleisötilaisuuksien osalta, kun pystytettäviä tilapäisiä opastusmerkkejä on paljon, voidaan opastusmerkkien pystyttäminen aloittaa jo hyvissä ajoin esimerkiksi noin kuukautta ennen yleisötilaisuuden alkua. Opastusmerkit on kuitenkin poistettava vuorokauden kuluessa yleisötilaisuuden päättymisestä. Opasteluvassa määritellään tarkasti, milloin merkit saa asettaa ja milloin ne tulee viimeistään poistaa.

Kuva 43. Esimerkki suuren yleisötilaisuuden viitoituksesta.

Kuva 44. Esimerkkejä yleisötilaisuuksien viitoittamisesta.

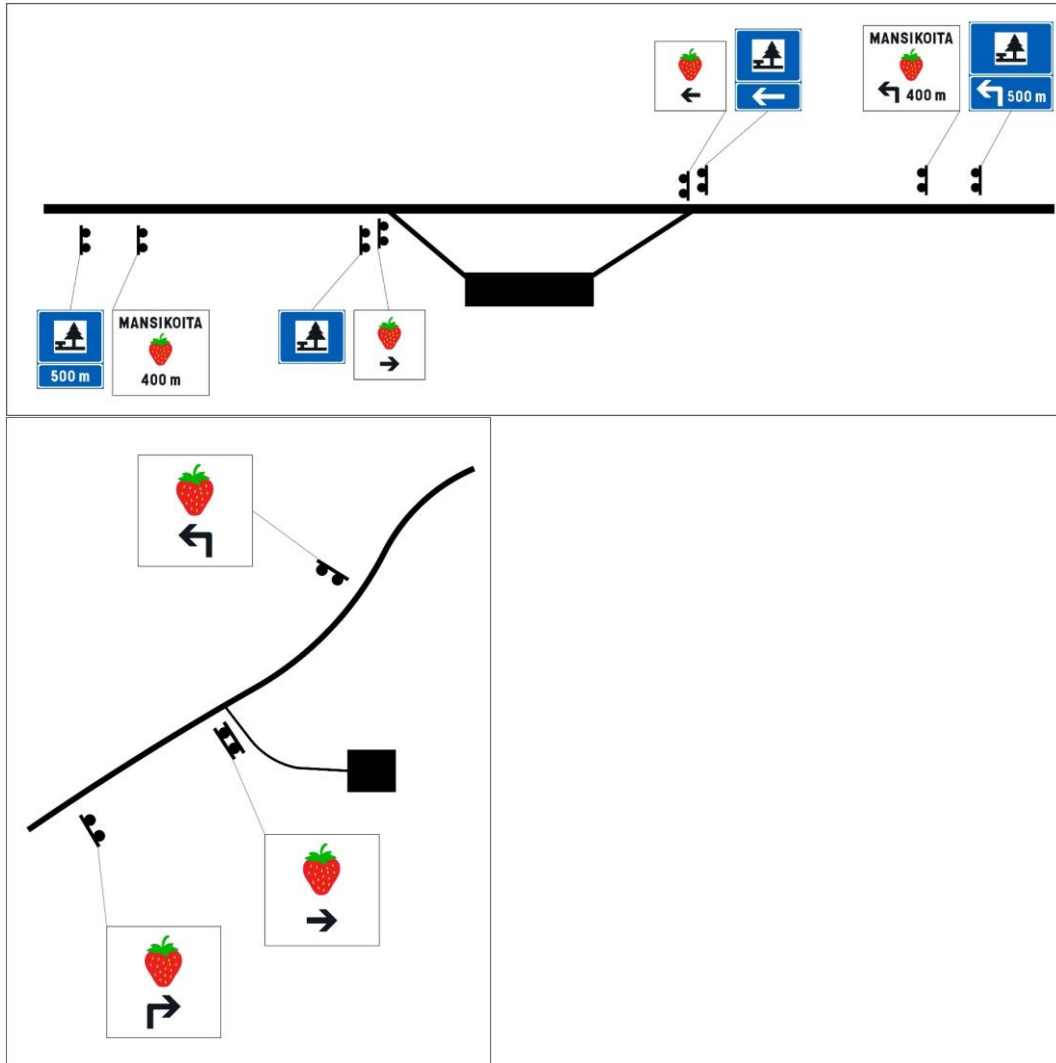

Kuva 45. Esimerkki yleisötilaisuuksien viitoittamisesta.

Tilapäinen myyntitoiminta

Tilapäisellä myynnillä tarkoitetaan maantien levähdys- tai pysäköintialueella tai yksityisellä alueella tapahtuvaa tilapäistä myyntitoimintaa kuten mansikan, herneen tai muun vastaavan kausituotteen myyntiä. Myös kesäkahvilat voidaan viitoittaa tilapäisellä opastusmerkillä.

Tilapäinen myyntitoiminta maantien levähdys- tai pysäköintialueilla vaatii aina ELY-keskuksen suostumuksen. Suostumus tilapäiseen myyntitoimintaan haetaan valtakunnallisesti Pirkanmaan ELY-keskuksen lupapalvelusta. Tilapäisen myyntitoiminnan opastamista varten myyjä voi hakea lupaa tilapäisten opastusmerkkien pystyttämiseen (tilapäisten liikennemerkkien lupa).

Kuva 46. Esimerkkejä tilapäisen myyntipaikan viitoittamisesta.

Tiekirkot

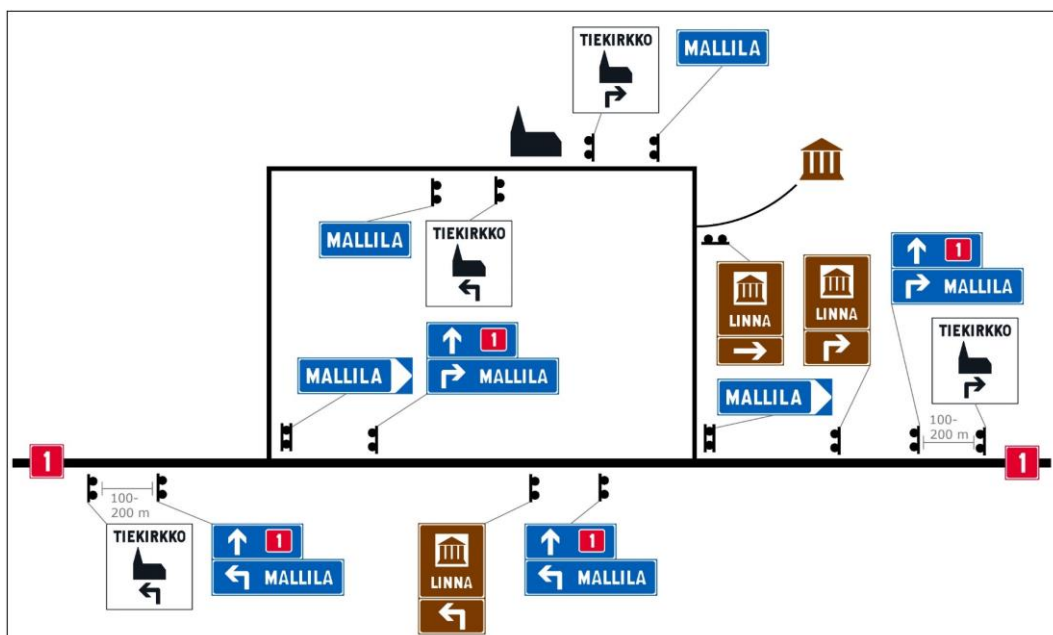
Kirkkopalvelujen tiekirkkokriteeristön mukaan tiekirkoksi luetaan kirkko, joka

- on avoinna vähintään kolme viikkoa kesässä, viisi päivää viikossa ja viisi tuntia päivässä,
- sijaitsee liikenneyhteyksien varrella, pääteiden läheisyydessä,
- ei peri sisäänpääsymaksua (pois lukien esimerkiksi ennakoon ilmoitetut maksulliset konsertit).

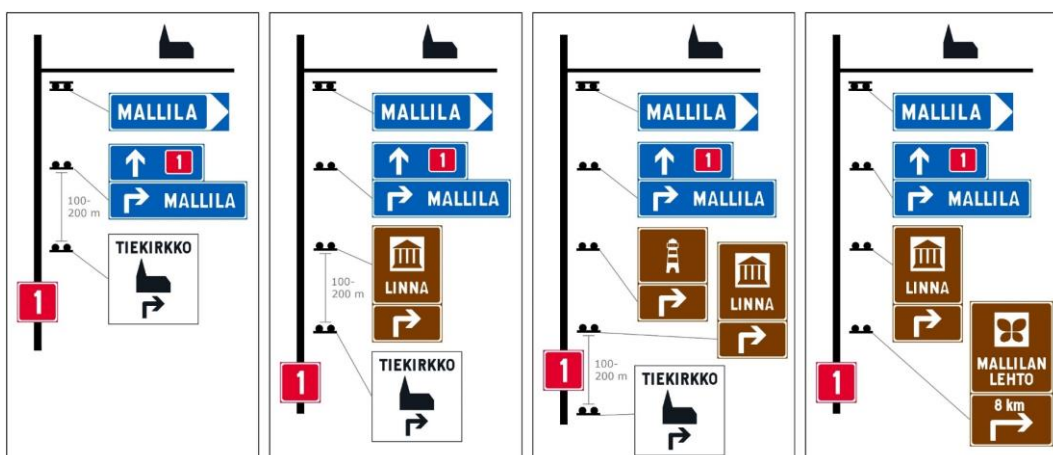
Lisäksi suosituksena on, että tiekirkot olisivat avoinna 10.6.–20.8. maanantaista perjantaihin klo 11–16 ja kesälomakaudella mielellään myös viikonloppuisin. Tie-kirkkojen tulee olla avoinna matkailijoiden poikkeamista ja hiljentymistä varten myös silloin, kun kirkossa ei ole kirkollisia toimituksia tai muita tapahtumia. Edellytettyä lyhyempi aukioloaika voi olla esteenä opasteluvan myöntämiselle tai lyhentää viitoitusetaisyyttä.

Tiekirkkoviitoituksen muita edellytyksiä ovat:

- Tiekirkon on oltava mukana Kirkkopalvelujen julkaisemassa vuosittaisessa tiekirkkoesitteessä.
- Tiekirkolla tulee olla pysäköintialue, jonne viitoitusreitti johtaa.
- Viitoitettavien tiekirkkojen oheispalveluihin on aina kuuluttava yleisö-käymälä.
- Kaupunkien keskusta-alueella sijaitsevia tiekirkkoja ei yleensä viitoiteta maanteiltä taajamien ulkopuolelta. Katuverkon osalta kaupungit voivat har- kitta viitoitustarvetta tapauskohtaisesti.
- Kirkko voi olla tiekirkko myös ilman viitoitusta. Tiekirkkotunnusta voidaan käyttää esimerkiksi kirkon portilla, jolloin sen tulee näkyä maantielle tai ka- dulle liikennemerkkin tapaan.
- Museo- tai historiallisesti merkittävä rakennus -tunnuksella viitoitettua kirkkoa ei erikseen viitoiteta tiekirkkona.

Kuva 47. Esimerkki tiekirkon opastustavasta.

Kuva 48. Esimerkkejä tiekirkkomerkin sijoittamisesta liittymän yhdelle tulosuunnalle. Oikeanpuolisessa kuvassa on tilanne, jossa tie- kirkko-merkkiä ei voida sijoittaa liittymään opastusmerkkien suuren määrän vuoksi.

3.10.2 Lupa tilapäiselle opastusmerkille

Tilapäinen opastusmerkki on luvanvarainen. Tilapäiselle opastusmerkille voi hakea tilapäisten liikennemerkkien lupaa Pirkanmaan ELY-keskuksen lupapalvelusta.

Tilapäiselle opastusmerkille lupaa tulee hakea viimeistään kuukautta ennen viitoitustarpeen alkua. Isojen yleisötilaisuuksien viitoituksen suunnittelu on kuitenkin syytä aloittaa jo hyvissä ajoin ennen tätä, sillä viitoitus edellyttää opastussuunnitelman tekemistä ennen luvan myöntämistä. Tilapäinen myyntitoiminta maantien levähdys- ja pysäköintialueella edellyttää aina myös suostumuksen, joka haetaan niin ikään Pirkanmaan ELY-keskuksen lupapalvelusta.

Tilapäisten opastusmerkkien lupapäätös on maksullinen. Voimassa olevat käsittelemaksut on esitetty Pirkanmaan ELY-keskuksen lupapalvelun verkkosivuilla.

Tilapäistä opastusmerkkiä varten lupa myönnetään määräaikaisena, yleensä yksittäisen tapahtuman keston ajaksi tai yhdelle kaudelle. Harkinnan mukaan samanlaisena toistuvalla tilapäisellä toiminnalla lupa voidaan myöntää enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Maantien levähdys- ja pysäköintialueella tapahtuvan tilapäisen myyntitoiminnan tilapäisiä opastusmerkkejä varten lupa voidaan myöntää samalle ajalle kuin suostumus on myönnetty.

Tilapäisen opastusmerkin opasteluvassa on määritetty aikarajat merkkien pysyttämiseksi ja poistamiseksi. Tilapäisen opastusmerkin lupapäätökseen ei sisälly opasteiden mitoitus-piirustuksia eikä karttaa opasteiden sijoituspaikoista.

Luvanhaltija vastaa luvan mukaisten opastusmerkkien hankinnasta, pystytyksestä ja poistamisesta luvassa määritetyllä tavalla ja luvan mukaisten aikarajojen puitteissa.

3.10.3 Tilapäisen opastusmerkin ulkoasu

Tilapäiset opastusmerkit voivat olla kevytrakenteisia tauluja, mutta merkin voi myös teettää liikennemerkkivalmistajalla. Merkin rakenteen tulee kestää merkkiin kohdistuvat kohtuulliset luonnonvoimat.

Tilapäisten opastusmerkkien pohjaväri on valkoinen ja teksti musta. Tilapäisissä opastusmerkeissä käytetään yleensä vapaamuotoista tunnusta tai kuviota, jotka voivat olla värillisiä tai mustia, sekä nuolta. Lisäksi merkissä voidaan käyttää tekstiä ja tarvittaessa ilmoittaa etäisyys kohteeseen.

Tilapäisessä opastusmerkissä käytettävä tunnus ja teksti voivat olla

- yleisötilaisuus:
 - tilaisuuden tunnus, liikemerkki tai kirjainyhdistelmä, johon hakijalla on käyttöoikeus ja joka ei loukkaa muiden oikeuksia
 - tilaisuuden nimi (viitoituksen aloittavassa merkissä voidaan käyttää tilaisuuden tunnusta ja nimeä, nimeä ei yleensä toisteta muissa merkeissä)

- tilapäinen myyntitoiminta:
 - myytävää tuotetta lyhyesti ja selkeästi kuvaava kuvio ja/tai teksti kuten mansikkaa, herneitä, perunaa jne.
- tiekirkko:
 - tiekirkkotunnus
 - teksti "tiekirkko"

Taulukko 6. Tilapäisissä opastusmerkeissä käytettävien tunnusten koko ja tekstin korkeus.

Tilapäinen opastusmerkki	Tunnuksen koko (mm x mm)	Tekstin korkeus (mm)
Moottoritiellä, moottoriliikennetiellä ja muilla korkealuokkaisella tiellä	Suurikokoinen 650 x 650	200
Muilla maanteilla	Normaalikokoinen 450 x 450	150
Muilla maanteilla, kun nopeusrajoitus enintään 60 km/h *	Pienikokoinen 300 x 300	100

* Tilapäisiä ja pistekohtaisia nopeusrajoituksia ei oteta huomioon.

Kuva 49. Esimerkkejä tilapäisten opastusmerkkien sisällöstä sekä tunnuksen ja tekstien koosta.

Ennen liittymää ja liittymään sijoitettavassa tilapäisessä opastusmerkissä käytetään lisäkilpien H1 (kohde risteävässä suunnassa) ja H2.1 (kohde nuolen suunnassa) mukaisia nuolia (ks. luku 3.2). Ennen liittymää sijaitsevassa merkissä voidaan käyttää myös suoraan osoittavaa nuolta, jos muutoin on ilmeinen harhaan ajon vaara.

Etäisyys merkitään lisäkilven H4 (etäisyys kohteeseen) mukaisesti liittymän jälkeen sijoitettavaan merkkiin, jos etäisyys merkistä kohteeseen on suurempi kuin 1,5 kilometriä. Välittömästi tiehen liittyvällä alueella sijaitsevaan kohteeseen osoitetaan etäisyys, jos etäisyys merkistä kohteeseen on suurempi kuin 500 metriä. Etäisyys merkitään metreinä sadan metrin tarkkuudella, kun etäisyys on alle yhden kilometrin. Muulloin etäisyys merkitään kilometrin tarkkuudella.

Tilapäisen opastusmerkin tulee olla heijastamaton, mutta Pirkanmaan ELY-keskuksen lupapalvelu voi lupapäätöksen yhteydessä sallia merkissä heijastavan R1-luokan kalvon käytön näkyvyyden parantamiseksi, mikäli merkkiä käytetään pimeänä vuodenaikana. Tarkemmat ohjeet kalvojen käytöstä on esitetty Traficomin määräyksessä *Liikenteen ohjauslaitteiden värit, rakenne ja mitoitus*.

3.10.4 Tilapäisen viitoituksen laajuus ja opastusmerkin sijoittaminen

Tilapäisen viitoituksen laajuus määräytyy tapauskohtaisesti kohteen arvioidun kävijämäärän, sijaintipaikan ja maanteiden muun viitoituksen mukaan. Tilapäisen myyntitoiminnan, tiekirkkojen ja muiden yleisötilaisuuksien osalta käytetään yleensä lähiopastusta. Sen sijaan suuret yleisötilaisuudet voi olla tarpeen opastaa kauempaa. Laajimmillaan kohteen viitoitus on silloin, kun on tarve ohjata liikennettä tiettyä reittiä pitkin kohteeseen. Yleensä kävijämäärältään suurten yleisötilaisuuksien liikenne pyritään ohjaamaan ohikulkuteiden kautta keskusta-alueiden ohitse. Liikenne ohjataan viitoituksella pysäköintialueelle. Paikkakunnan keskustassa sijaitsevaan kohteeseen viitoitetaan ensin paikkakunnan nimellä. Yleisötilaisuuksia, jotka järjestetään tieverkolla muuten viitoitetuissa kohteissa, ei viitoiteta tilapäisillä opastusmerkeillä. Viitoituksen tulee olla jatkuva sen aloituskohdasta perille saakka.

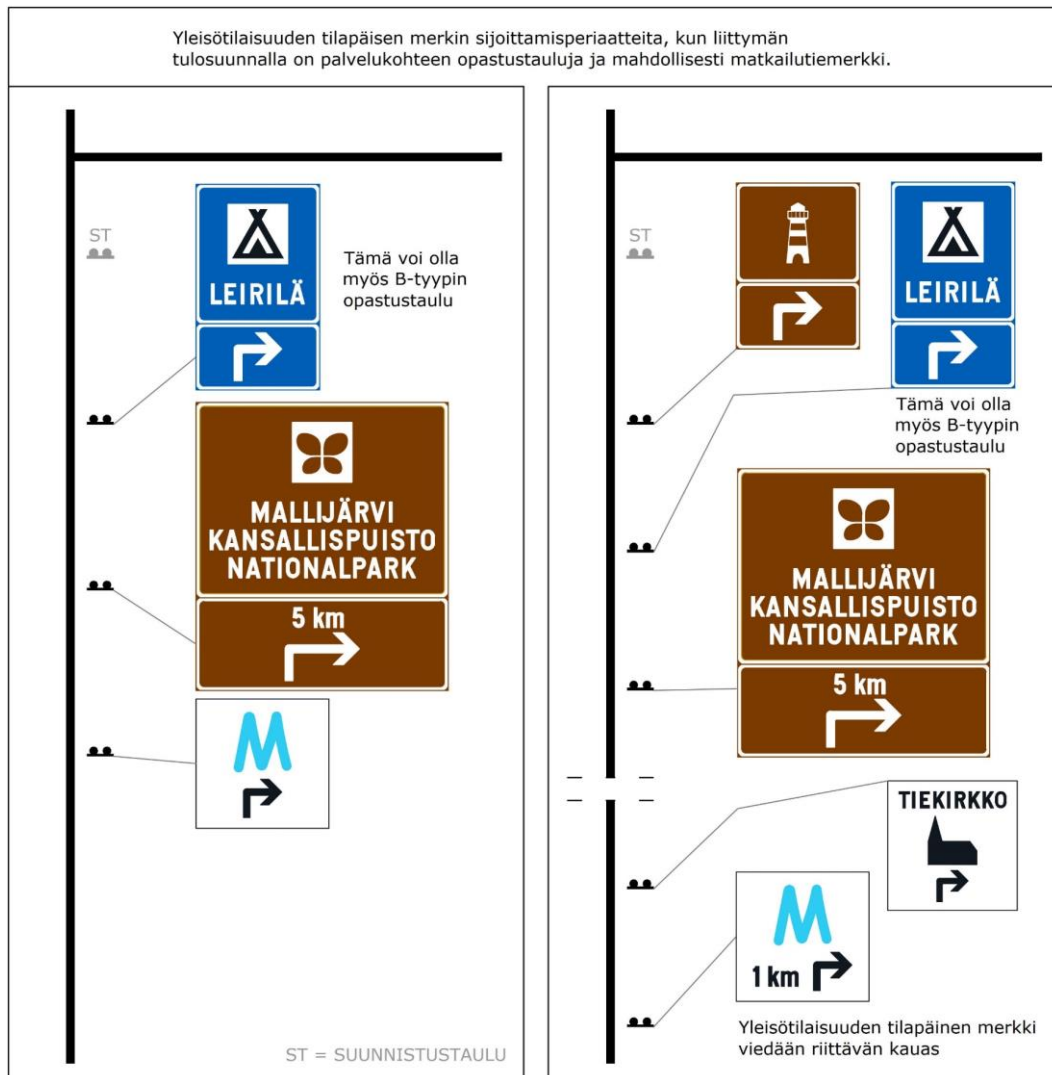
Tilapäisen myyntitoiminnan viitoitus toteutetaan lähiopastuksena yleensä 200–300 metriä ennen myyntipaikkaa tai sille johtavaa liittymää. Tilapäinen myyntitoiminta opastetaan vain lähimmältä maantieltä. Tilapäinen myyntitoiminta voidaan opastaa enintään tienvarsipalveluetaisyydeltä.

Tiekirkon viitoitus toteutetaan lähiopastuksena. Opastusetaisyys on yleensä enintään yksi kilometri. Tapauskohtaisesti tiekirkko voidaan viitoittaa kauempaa, jos luonteva viitoitusreitti edellyttää maantien toisesta tulosuunnasta pidempää viitoitusetaisyyttä. Päällekkäistä tiekirkkoviitoitusta ei sallita. Jos kaksi tiekirkkoa sijaitsee niin lähellä toisiaan, että niiden viitoitusetaisyys ulottuu samalle tiejaksolle, valitaan toinen kirkkoista viitoitettavaksi tai lyhennetään kummankin kirkon viitoitusreittiä päällekkäisyyden välttämiseksi. Tiekirkkoa ei yleensä viitoiteta moottoritietä, moottoriliikennetietä tai muulta korkeatasoiselta tieltä. Ohikulkutietä, jolta viitoitetaan paikkakunnan nimellä, ei yleensä viitoiteta tiekirkkoa. Tiekirkon viitoitus aloitetaan taajaman sisääntulotietä.

Yleisötilaisuuden viitoitus aloitetaan opastuksen kannalta tarvittavalta etäisyydeltä, yleensä ennen ensimmäistä sisääntuloliittymää. Yleisötilaisuuden viitoituksen aloittava merkki, jossa esitetään tilaisuuden nimi ja tunnus, sijoitetaan noin kilometri ennen liittymää. Tämän jälkeen sijoitetaan ajoreittiä osoittava merkki, jossa esitetään tilaisuuden tunnus ja nuolikuviokuva, 100–200 metriä ennen tieverkon suunnistustaulua, palvelukohteen opastustaulua tai liittymää. Jos merkki tulisi yli 500 metrin etäisyydelle liittymästä, se voidaan poikkeuksellisesti sijoittaa lähemmäksi liittymää. Liittymän jälkeen toistetaan tarvittaessa merkki, jossa on yleisötilaisuuden tunnus ja etäisyys kohteeseen. Merkki sijoitetaan 100–200 metriä liittymän jälkeen. Taajamassa, tai jos oikeasta kääntymiskohdasta voi syntyä epäselvyyttä, merkki voidaan poikkeuksellisesti sijoittaa myös suunnistustaulun ja liittymän väliin.

Liittymän kohdalla tilapäiset opastusmerkit sijoitetaan yleensä ennen varsinaisia suunnistustauluja. Liittymään voi sijoittaa enintään kahden eri tilapäisillä opastusmerkeillä viitoitettavan kohteen tilapäiset opastusmerkit, kun liittymässä sijaitsee alle viiden kiinteästi viitoitettavan palvelukohteen opastustaulut. Jos kiinteästi viitoitettavia palvelukohteita on viisi, voidaan liittymään sijoittaa enää ainoastaan yhden tilapäisillä opastusmerkeillä viitoitettavan kohteen tilapäiset opastusmerkit.

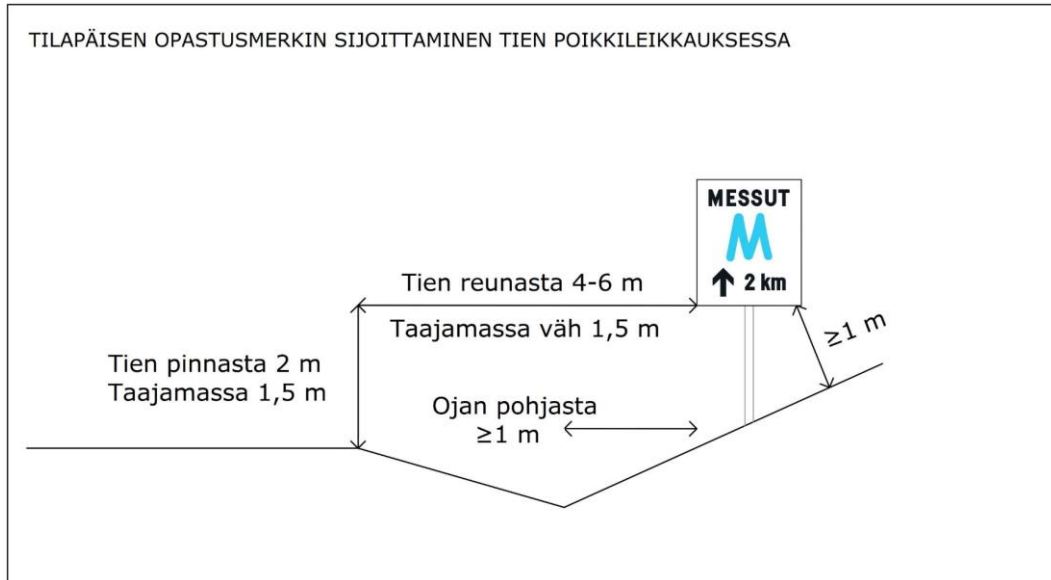

Kuva 51. Esimerkkejä palvelukohteen opastustaulujen sijoittamisesta liittymän yhdellä tulosuunnalla.

Tilapäisen opastusmerkin sijoittaminen

Tilapäinen opastusmerkki sijoitetaan aina tiealueelle. Merkki pystytetään kohtisuoraan ajosuuntaan nähden. Taajaman ulkopuolella tilapäinen opastusmerkki sijoitetaan näkemäolosuhteet ja luettavuus huomioiden siten, että merkin ajoradanpuoleinen reuna on 4–6 metrin etäisyydellä pientareen ulkoreunasta. Taajamassa vastaavan etäisyyden tulee olla vähintään 1,5 metriä. Merkin alareunan tulee olla vähintään 1,5 metrin korkeudella tienpinnasta. Vaikeissa lumi- tai näkemäoloissa opastustaulu tulee sijoittaa korkeammalle. Opastusmerkkien sijoittamisesta on kerrottu tarkemmin seuraavissa ohjeissa: *Liikennemerkkien käyttö maanteillä*, *Tieliikenteen viitoituksen suunnittelu* ja *Liikennemerkkien rakenne ja pystytys*.

Kohteissa, jossa tilapäisen viitoituksen tarve toistuu usein, voidaan merkeille toteuttaa kiinteät sijoituspaikat. Tilapäistä opastusmerkkiä ei saa koskaan kiinnittää samaan pylvääseen muun liikennemerkkin kanssa.

Kuva 52. Esimerkkikuvia tilapäisen opastusmerkin sijoittamisesta tien poikkileikkauksessa.

Tilapäisen opastusmerkin sijoittamiselle ei myönnetä lupaa:

- ajoratojen välisille erotusalueille, liikennekorokkeisiin,
- kiertoliittymän kiertotilaan tai siten, että ne peittävät liikenteen ohjauslaitteita tai merkittävästi haittaavat niiden havaitsemista,
- liittymän välittömään läheisyyteen (alle 50 metriä, yksityistien liittymään merkin voi kuitenkin sijoittaa),
- toiseen liikenteenohjauslaitteeseen,
- 30 metriä lähemmäksi liikenteenohjauslaitetta tai 50 metriä lähemmäksi, jos tien nopeusrajoitus on vähintään 80 km/h,
- erityistä tarkkaavaisuutta vaativaan paikkaan tai tieosuudelle (tunneliin tai alle 200 metrin etäisyydelle tunnelin suuaukosta taikka yli 50 metriä pitkän sillan alku- tai loppukohdasta, alle 200 metrin etäisyydelle riistaidan aukosta tai päätepisteestä taikka paliskuntien välisten po-roesteaitojen maantien ylityskohdasta, varalaskupaikoille).

Lisäksi tilapäistä opastusmerkkiä ei yleensä sallita sijoitettavan moottori- tai moottoriliikenneteiden varteen eikä pääkaupunkiseudulla kehäteille (Kehä I, II ja III), Hämeenlinnanväylälle (valtatie 3) tai Hakamäentielle (maantie 100). Moottori- ja moottoriliikenneteiden varteen tilapäisiä opastusmerkkejä ei voi pystyttää itse, vaan pystytystyö on tilattava alueurakoitsijalta tai muulta sellaiselta urakoitsijalta, joka täyttää tiellä suoritettavan työn pätevyysvaatimukset ja hallitsee liikennemerkkien rakennetta ja pystytystä koskevan Väyläviraston ohjeistuksen.

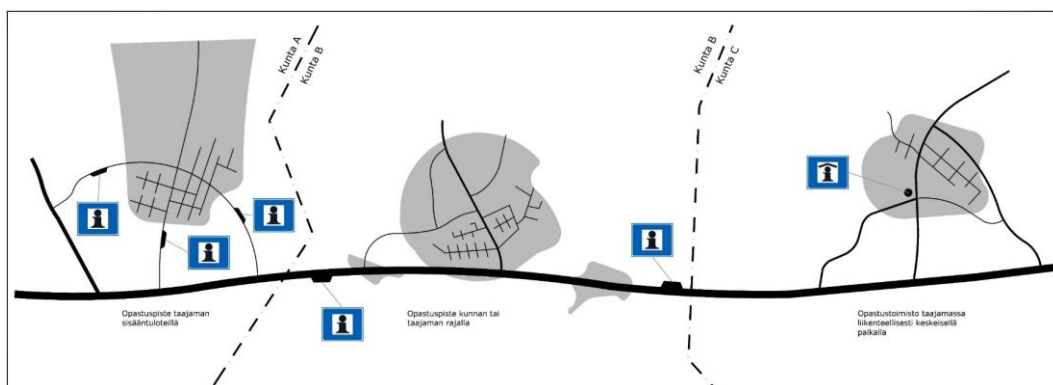
4 Palvelukohteiden opastusmerkeissä käytettävät tunnukset

4.1 Opastuspaikat

Opastuspaikalla tarkoitetaan palvelukohdemerkeillä viitoitettavaa opastuspistettä (G7) tai opastustoimistoa (G8). Opastuspaikka palvelee sekä alueelle saapuvaa että alueen ohittavaa liikennettä. Liikenneturvallisuussyystä opastuspiste tulee yleensä sijoittaa tulosuunnassa tien oikealle puolelle. Opastuspaikan sijoittamisesta maantiehen liittyvälle tiealueelle sovitaan alueellisen ELY-keskuksen kanssa. Opastuspaikkojen sijoituspaikkaa suunniteltaessa tulee ottaa huomioon opastustarve, tekniset toteuttamismahdollisuudet, alueen muut mahdolliset opastuspaikat, levähdys- ja pysäköintialueet sekä palveluyritykset, joiden yhteyteen opastuspaikka voidaan luontevasti sijoittaa.

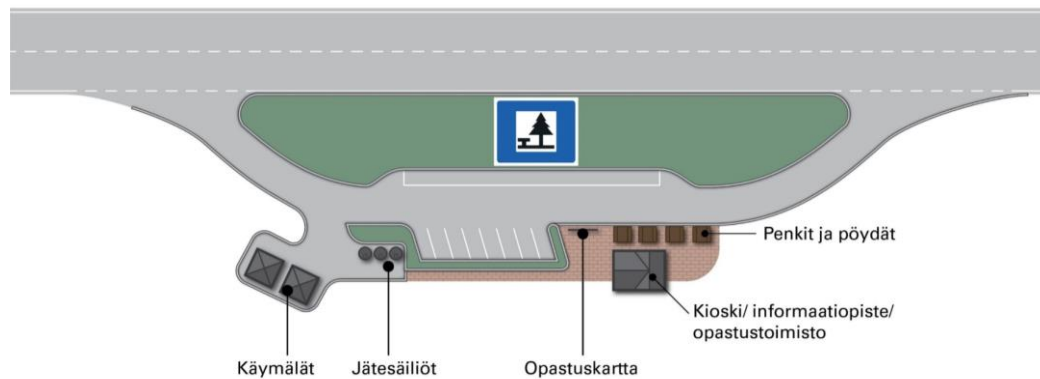
Taajamien ulkopuoliset opastuspaikat tulee yleensä sijoittaa alueelle johtavien pääteiden varsille maanteiden levähdys- tai pysäköintialueelle, palveluyrityksen yhteyteen tai yksinomaan opastustoimintaan varatulle alueelle. Opastuspaikka voidaan myös sijoittaa taajamaan tai sen välittömään läheisyyteen liikenteellisesti keskeiselle paikalle, kuten torille, linja-auto- tai rautatieasemalle, merkittävän pysäköintialueen läheisyyteen jne.

Taajamassa sisään tulotien varressa sijaitseva opastuspaikka voidaan viitoittaa lähimmältä tieltä taajamaa saavuttaessa. Kunnan keskustassa sijaitsevaa opastustoimistoa ei viitoiteta. Opastuspaikka voidaan sijoittaa myös kunnanrajalle, jos tämän ja taajaman välinen etäisyys on pitkä ja tiejaksolla on paljon palveluja. Kaikissa opastuspisteissä liikennejärjestelyt tulee toteuttaa siten, että myös matkailuperävaunulliset ajoneuvot ja muut raskaat ajoneuvoyhdistelmät voivat käydä opastuspisteessä.

Kuva 53. Esimerkkejä opastuspaikkojen sijoittamisesta.

Opastuspaikassa tulee olla vähintään alueen opastuskartta, jonka lisäksi opastuspaikkaan suositellaan sijoitettavan esimerkiksi ilmoitustaulu paikallisia tapahtumia ja mainontaa varten. Lisäksi opastustoimistossa voi olla saatavilla paikkakunnan osoitekarttoja ja paikallisia palveluesitteitä. Opastuspisteen tasoa voidaan nostaa sijoittamalla alueelle kioskki. Muu varustus määräytyy alueen käytön mukaan.

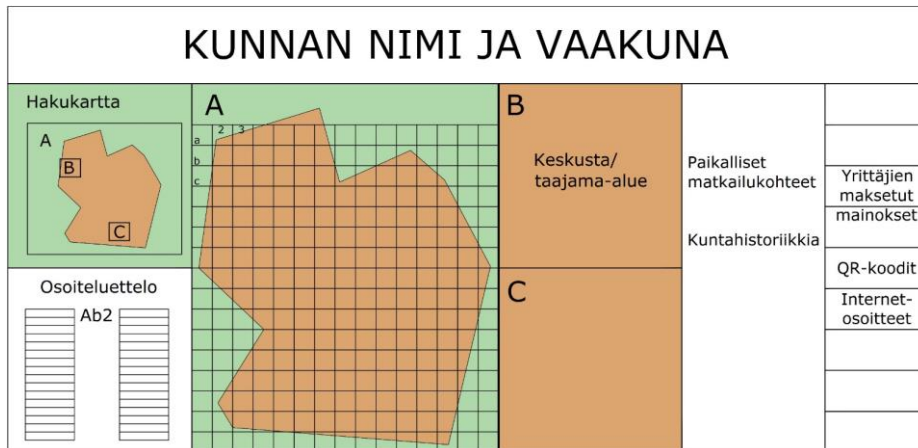

Kuva 54. Esimerkki opastuspisteen varustuksesta levähdysalueella.

Opastuspaikan opastuskartta koostuu yleensä useammasta kartasta. Opastuspaikassa voi olla yleiskartta, joka esittää koko kuntaa, taajaman aluetta esittävä yksityiskohtaisempi osoitekartta tai kaupunginosakartta ja taajaman ulkopuolelle jäävän alueen haja-asutusalueen osoitekartta. Tarvittaessa voidaan omalla kartalla esittää matkailutaajama, teollisuusalue tms. Yleiskartan pohjana voidaan käyttää esimerkiksi autoilijan tiekarttaa tai sen suurennosta, jossa alueen päätieverkko on esitetty korostetusti ja tienumerointi on selvästi näkyvissä. Opastuskartan pohjana suositellaan käytettävän osoitekarttaa tai vastaavaa, josta ilmenee parhaiten katujen nimet ja merkittävimmät julkiset rakennukset. Osoitekartan tietoja täydennetään tienkäyttäjän kannalta tärkeillä kohteilla, joita ovat muun muassa: asianomaisen opastuspaikan sijainti ("Olet tässä"), muut opastuspaikat, matkailupalvelut, levähdysalueet, liikenneterminaalit, merkittävimmät julkiset virastot ja laitokset, ajoneuvojen huoltopalvelut, ensiapua tarjoavat kohteet ja teollisuusalueet.

Opastuspaikan opastuskartan tulee olla tasokas ja rakenteellisesti kestävä. Tietojen ajan tasalla pitämisen tulee olla helppoa. Kartta voidaan tarvittaessa myös valaista. Kohteiden sijainti tulee merkitä karttaan tarvittaessa numerolla ja tunnuksilla. Opastuskarttaan tai sen yhteyteen voidaan varata tilaa myös palveluiden mainoksille. Kaikilla tienkäyttäjille palveluja tarjoavilla yrittäjillä tulee olla mahdollisuus näkyä opastuspaikkojen opastuskartoissa kuntien kanssa sovittujen periaatteiden mukaisesti, myös sellaisten palvelujen osalta, joita ei voida kohdekohtaisesti osoittaa palvelukohteiden opastusmerkeillä. Kunta ja yritykset vastaavat opastuskartan sisällöstä ylläpidosta. Mikäli kartta sijoitetaan maantieverkon pysäköimis- tai levähdysalueelle, sijainnista sovitaan alueellisen ELY-keskuksen kanssa.

Opastuskartassa käytettävien tunnusten tulee ensisijaisesti olla tieliikennelain tai Suomen Standardisoimisliiton Ulkoilun ja urheilun merkit standardin (SFS 4424:2020) mukaisia.

Kuva 55. Esimerkki opastuskartan sisältöperiaatteesta.

4.1.1 Opastuspiste (G7)

Tunnuksella voidaan osoittaa opastuspaikka, jossa on alueen palveluja osoittava opastuskartta. Opastuspisteenä voidaan yleensä osoittaa myös sellaiset miehitetyt opastustoimistot, jotka eivät täytä kansainvälisen vihreävalkoisen i-kilven vähimmäiskriteereitä, jos opastustoimistossa on alueen palveluja osoittava opastuskartta.

Opastusmerkissä tunnuksen alapuolella esitetään yleensä opastuskartan osoittaman kunnan tai alueen nimi. Tarvittaessa voidaan esittää enintään kolmen alueen nimet.

Alueellisessa opastussuunnitelmassa tulee tarkastella erityisesti matkailualueiden ja monipuolisten matkailualueiden opastuspisteiden tarvetta.

Taajamassa sijaitsevan opastuspisteen viitoitus

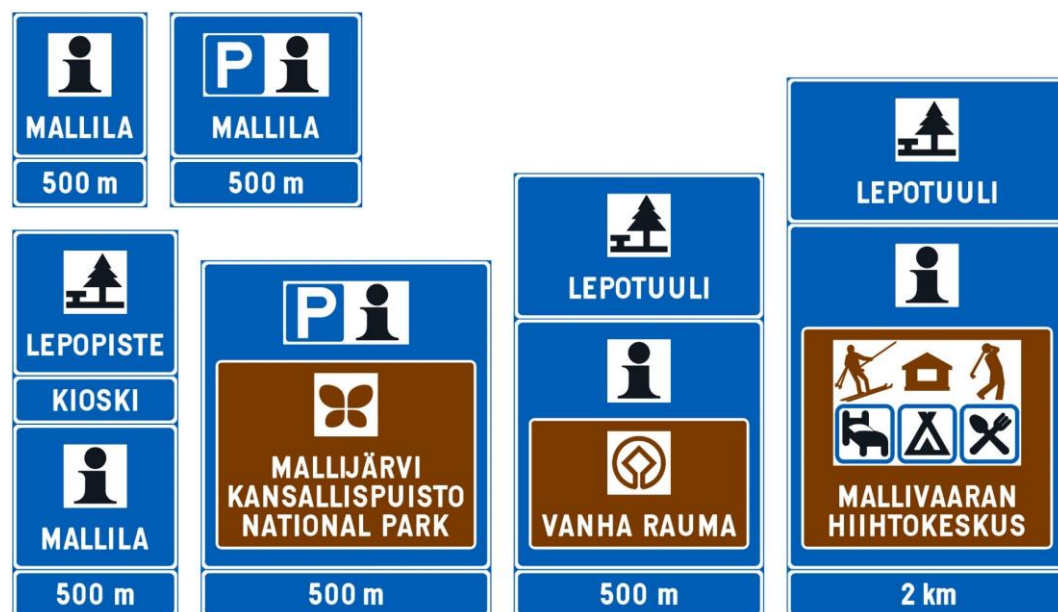
Taajamassa sisääntulotien varressa sijaitseva opastuspiste voidaan viitoittaa lähiopastuksena lähimmältä sisääntulotieltä taajamaan saavuttaessa.

Taajaman ulkopuolella sijaitsevan opastuspisteen viitoitus

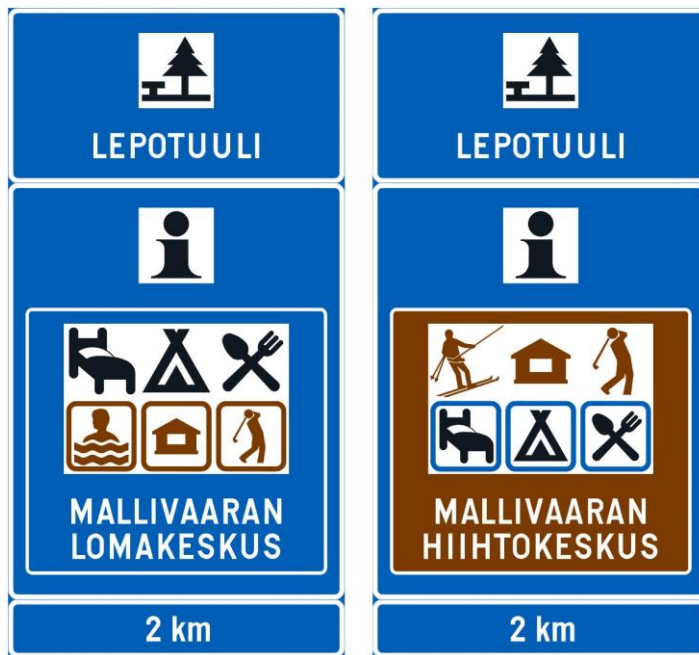
Moottoritieillä, moottoriliikennetiellä ja muilla korkealuokkaisilla teillä viitoitetaan levähdysalueella sijaitseva tai tievarsipalveluihin kuuluva opastuspiste. Muilla maanteillä viitoitetaan tienvarsipalveluihin kuuluva opastuspiste.

Taulukko 7. Opastuspistetunnuksen käyttö.

	Moottoritie, moottori- liikennetie tai muu korkealuokkainen tie	Valtatie tai kantatie	Seututie tai yhdystie
Opastus- etäisyydet (maksimi)	Levähdysalueella sijaitseva tai tienvarsi- palveluihin kuuluva kohde	Tienvarsi palveluihin kuuluva kohde	
Tunnuksen käyttö	- Opastuspistetunnusta ei käytetä samassa opastustaulussa opastustoimisto- tunnuksen kanssa. - Levähdys- tai pysäköintialueella, polttoaineen jakeluaseman tai ruokapaikan yhteydessä sijaitseva opastuspiste esitetään ko. kohdetta osoittavassa opas- tustaulussa. - Jos viitoitettava kohde sijaitsee matkailualueella, jossa on paljon viitoitettavia palveluja, viitoitetaan tienkäyttäjä aluksi alueen opastuspisteeseen käyttäen matkailualueen maantieteellistä nimeä tai muuta erisnimeä. - Matkailualueen palvelut esitetään palvelukohteen opastustaulussa opastus- pistetunnuksen alapuolella omassa värikentässä. Värikentän väri määräytyy päättunnuksen mukaan ollen joko ruskea tai sininen. Matkailualueen nimen yläpuolella esitetään enintään kolmen tärkeimmän, tunnuksen myöntämisen kriteerit täyttävän toiminnon tunnuksia. - Monipuolisen matkailualueen palvelut esitetään kuten matkailualueen palve- lut, mutta alueen nimen yläpuolella voidaan esittää enintään kuuden tär- keimmän palvelun tunnuksia. Tällöin opastustaulussa saa poikkeuksellisesti olla yhteensä kaksitoista tienkäyttäjälle tarkoitettua tietoa (tunnuksia, nuoli- kuvio, kohteen nimi, etäisyys kohteeseen jne.).		
Nimen käyttö	Tunnuksen alapuolella esitetään yleensä opastuspisteen osoittaman kunnan tai alueen nimi. Opastuspisteen koskiessa monipuolista matkailualueita tai nähtä- vyyttä (esim. luontokohde tai historiallinen nähtävyys) käytetään matkailualue- en tai nähtävyyden nimeä.		
Muuta	Opastuspisteen opastusmerkissä voi olla tekstillinen lisäkilpi (KIOSKI, GRILLI)		

Kuva 56. Esimerkkejä opastuspistetunnuksen käytöstä.

Kuva 57. Esimerkki monipuolisen matkailualueen opastamisesta opastuspisteen kautta.

4.1.2 Opastustoimisto (G8)

Tunnuksella voidaan osoittaa kunnan hyväksymä opastustoimisto, josta matkailijat voivat saada matkailua koskevia tietoja. Viitoitettavan opastustoimiston tulee olla sijaintikunnan hyväksymä, ja sen tulee täyttää kansainvälisen vihreävalkoisen i-kilven vähimmäiskriteerit. Kansainvälisen vihreävalkoisen i-kilven käyttöoikeutta hallinnoi Suomen Matkailuorganisaatioiden yhdistys Suoma ry. Jos opastustoimisto ei täytä kansainvälisen vihreävalkoisen i-kilven vähimmäiskriteereitä, se voidaan yleensä osoittaa opastuspisteen tunnuksella (G7). Kansainvälisen vihreävalkoisen i-kilven käyttöoikeus on varmistettava Suoma ry:ltä ennen opastusluvan myöntämistä. Yhdistyksen verkkosivustolla on esitetty opastustoimiston vähimmäiskriteerit.

Tienvarsipalveluihin kuuluvan, viitoitettavan opastustoimiston ulkopuolelle suositellaan sijoitettavan opastuskartta, joka on nähtävillä opastustoimiston ollessa suljettu.

Taajamassa sijaitsevan opastustoimiston viitoitus

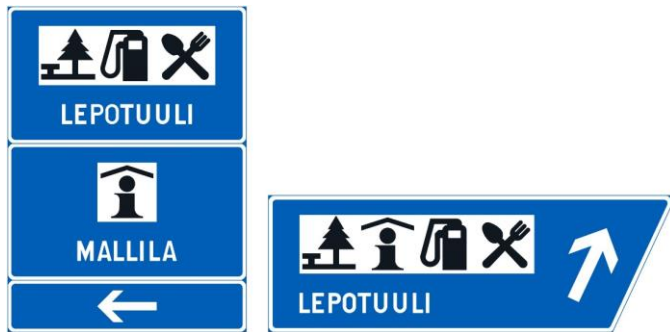
Taajamassa sisääntulotien varressa sijaitseva opastustoimisto voidaan viitoittaa lähiopastuksena lähimmältä tieltä taajamaa saavuttaessa. Kunnan keskustassa sijaitsevaa opastustoimistoa ei viitoiteta.

Taajaman ulkopuolella sijaitsevan opastustoimiston viitoitus

Moottoritiellä, moottoriliikennetiellä ja muulla korkealuokkaisella tiellä viitoitetaan levähdysalueella oleva tai tienvarsipalveluihin kuuluva opastustoimisto. Muilla maanteillä viitoitetaan tienvarsipalveluihin kuuluva opastustoimisto.

Taulukko 8. Opastustoimistotunnuksen käyttö.

	Moottoritie, moottoriliikennetie tai muu korkea-luokkainen tie	Valtatie tai kantatie	Seututie tai yhdystie
Opastus-etäisyydet (maksimi)	Levähdysalueella sijaitseva tai tievarsipalveluihin kuuluva kohde	Tienvarsipalveluihin kuuluva kohde	
Tunnuksen käyttö	- Opastustoimistotunnusta ei käytetä samassa opastustaulussa opastuspistetunnuksen kanssa. - Korkeatasoisella levähdysalueella sijaitsevaa opastustoimistoa osoittavassa opastustaulussa voidaan normaalista kolmesta tunnuksesta poiketen esittää kohteen neljän tärkeimmän toiminnon tunnuksat, jotka asetetaan tärkeysjärjestykseen vasemmalta oikealle levähdysalue-tunnuksen ja opastustoimistotunnuksen jälkeen. - Tunnus voidaan taajaman sisällä sijoittaa maanteiden kohteita osoittavaan suunnistustauluun, tienviittaan tai erkanemisviittaan.		
Nimen käyttö	Opastustoimiston nimenä voidaan käyttää kuntaa, aluetta tai kohdetta (esim. monipuolinen matkailualue tai nähtävyys), johon liittyen opastustoimistossa tarjotaan tietoa. Yksinomaan opastustoimistoa osoittavassa merkissä ei käytetä kohteen nimeä.		

Kuva 58. Esimerkkejä opastustoimistotunnuksen käytöstä.

4.2 Ensiapu (G9)

Tunnuksella voidaan osoittaa yleissairaala tai terveyskeskuksen sairaala, jossa on kaikkina vuorokauden aikoina lääkäri paikalla. Sairaanhoidopiirien tehtävänä on pitää ajan tasalla luetteloa kaikkina vuorokauden aikoina ensiapua antavista sairaaloista ja ilmoittaa muutoksista alueen ELY-keskukselle.

Opastus on tarkoitettu lähinnä kiireellisiä hätätapauksia varten eikä normaalisti sairaalassa tai terveyskeskuksessa asioivalle. Saatavilla olevien ensiapupalvelujen on vastattava merkin edellä mainittuja kriteerejä. Viitoitus ensiaputunnuksella on erityisen tärkeää pitää ajan tasalla.

Ensiaputunnusta ei käytetä palvelukohteen opastustaulussa muiden tunnusten kanssa.

Vaikka ensiaputunnus kuuluu tieliikennelain mukaan palvelukohteiden opastusmerkkeihin, sitä käytetään yleensä maantieverkon muun viitoituksen yhteydessä yhdistettynä muihin opastusmerkkeihin. Ensiaputunnus sijoitetaan yleensä tunnusrivillä ensimmäiseksi. Ensiaputunnuksen edessä voidaan käyttää vain moottoritien tai moottoriliikennetien tunnusta. Maantieverkon muuta viitoitusta on ohjeistettu tarkemmin *Tieliikenteen viitoituksen suunnittelu* -ohjeessa. SAIRAALA (SJUKHUS) tms. tekstiä käytetään vasta kohteen läheisyydessä.

Ensiapu viitoitetaan lähimmältä taajamaan johtavalta valta- ja kantatieltä, muulta vilkasliikenteiseltä maantieltä tai taajaman ohikulkutieltä. Ensiavun viitoitus suunnitellaan sekä taajaman liikenteelle että taajaman ohittavalle liikenteelle. Viitoituksen tulee jatkua perille saakka. Viitoitus tulee olla kaikissa niissä liittymissä, joissa voi olla harhaan ajon vaara. Viitoitettavan reitin tulee olla mahdollisimman selkeä ja nopea.

4.3 Autokorjaamo (G10)

Tunnuksella voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva autokorjaamo tai polttoaineen jakeluaseman yhteydessä oleva autokorjaamo. Lisäksi tunnuksella voidaan viitoittaa autokorjaamo, joka sijaitsee sellaisella alueella, mistä autokorjaamoa ei yleisesti voi olettaa löytyvän. Opastettavalla autokorjaamolla tulee voida korjata matkan aikana syntyneitä pieniä vikoja merkkiriippumattomasti ja ilman ajanvarausta arkipäivisin palveluille tyypillisinä ja säännöllisinä aukioloaikoina.

Taajamassa sijaitsevaa autokorjaamoa ei opasteta taajaman ulkopuolelta eikä tunnusta yleensä käytetä isoissa taajamissa. Pienissä taajamissa autokorjaamo voidaan osoittaa lähiopastuksena.

Taajaman ulkopuolella sijaitsevan autokorjaamon viitoitus

Moottoritieillä, moottoriliikennetieillä ja muulla korkealuokkaisella tiellä voidaan osoittaa levähdysalueella sijaitseva tai tienvarsipalveluihin kuuluva autokorjaamo.

Muilla maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva autokorjaamo. Seutu- ja yhdysteillä tienvarsipalvelujen ulkopuolella sijaitseva autokorjaamo voidaan osoittaa harvaan asutulla seudulla tai jos vastaavia palveluja ei ole saatavissa pitkällä tiejaksolla. Opastusetaisyys on kuitenkin yleensä enintään 10 kilometriä. Tienvarsipalveluiden ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa sijaitseva autokorjaamo voidaan yleensä osoittaa valta- ja kantatieltä vain harvaan asutulla seudulla.

Taulukko 9. Autokorjaamotunnuksen käyttö.

	Moottoritie, moottoriliikennetie tai muu korkealuokkainen tie	Valtatie tai kantatie	Seututie tai yhdystie	Harvaan asuttu seutu / Pitkä tiejakso, jossa ei ole palveluja		
				MO/MOL	VT/KT	ST/YT
Opastusetaisyydet (maksimi)	Levähdysalueella sijaitseva kohde tai tienvarsipalveluihin kuuluva kohde	Tienvarsipalveluihin kuuluva kohde		Tienvarsipalveluihin kuuluva kohde	Yleensä 10 km	
Muuta	Tunnuksen yhteydessä voidaan käyttää lisäkilpeä H12.1 (henkilöauto), jos korjaamopalveluja on tarjolla ainoastaan henkilöautoille.					

4.4 Polttoaineen jakelu (G11.1–G11.4)

Polttoaineen jakeluaseman sijainti viitoitetaan ensisijaisesti polttoaineen jakeluyhtiön tunnuksella varustetulla myyntipaikkakilvellä. Kilpi asetetaan polttoaineen jakeluaseman kanssa samalle puolelle tietä paikkaan, josta se mahdollisuuksien mukaan näkyy tien suunnassa vähintään 300 metrin päähän sillä tiellä, jonka liikennettä asema pääasiallisesti palvelee. Myyntipaikkakilven käyttöä on esitetty erillisessä Tielaitoksen ohjeessa *Huoltoasemat*. Jos polttoaineen jakeluaseman viitoitukselle on olemassa liikenteellinen tarve, voidaan jakeluaseman myyntipaikkakilven lisäksi käyttää polttoaineen jakelu -tunnusta. Tunnuksella voidaan viitoittaa jakeluasema, jossa polttoaineen tankkaaminen on mahdollista kaikkina vuorokaudenaikoina.

Myyntipaikkakilven hyvän näkyvyyden vuoksi polttoaineen jakelu -tunnusta ei yleensä ole tarvetta käyttää erkanemisviitassa ja myös liittymän kohdalla oleva opastustaulu voidaan yleensä jättää pois. Mikäli samassa liittymässä on tarve viitoittaa useammalle polttoaineen jakeluasemalle, toteutetaan viitoitus samanarvoisesti kaikkiin kohteisiin.

Polttoaineen jakelu -ryhmään kuuluvat seuraavat tunnuksset:

- G11.1 Bensiini tai etanoli
- G11.2 Paineistettu maakaasu
- G11.3 Sähkö
- G11.4 Vety

Bensiini tai etanoli -tunnus (G11.1) on polttoaineen jakelu -ryhmän päätunnus, joka sisältää bensiinin ja etanolin lisäksi myös dieselin jakelun. Tunnus toimii ryhmän kokovana yleis-tunnuksena, jota käytetään opastamaan polttoaineen jakeluasemalle, jolla on mahdollista tankata useita jakeluryhmään kuuluvia polttoaineita tai käyttövoimia. Mikäli päätunnuksella G11.1 merkityllä jakeluasemalla on sähköauton latauspaikkoja tai maakaasun tai vedyn tankkausmahdollisuus, näiden tunnuksia (G11.2–G11.4) ei käytetä tieverkolla opastusmerkeissä päätunnuksen kanssa. Muita tunnuksia voidaan käyttää jakeluaseman sisäisessä opastuksessa eri polttoaineiden tankkauspaikoille.

Tunnuksella voidaan viitoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva miehitetty polttoaineen jakeluasema, jossa polttoaineen tankkaaminen on mahdollista kaikkina vuorokaudenaikoina. Tunnusta käytetään yhdessä muiden palvelukohteiden tunnusten, kuten esimerkiksi ruokapaikka (G13) ja kahvila tai pikaruokapaikka (G14) tunnusten, kanssa.

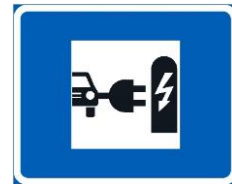
Poikkeuksellisesti bensiini tai etanoli -tunnusta voidaan käyttää moottoritie- ja moottoriliikennetieverkon ulkopuolella myös miehittämättömän polttoaineen jakelupisteen osoittamiseen, jos paikkakunnalla tai lähialueella ei ole muita bensiinin tai etanolin jakelupisteitä ja maksutapoina kelpaavat yleisimmät pankki- ja luottokortit. Tällöin bensiini tai etanoli -tunnuksen lisäksi käytetään "AUTO-MAATTI" -tekstillä varustettua lisäkilpeä.

Paineistettu maakaasu -tunnusta (G11.2) ja vetytunnusta (G11.4)

käytetään silloin, kun kyseessä on vain paineistetun maakaasun tai vedyn jakeluasema. Tunnuksia voidaan käyttää miehitetyn jakeluaseman viitoittamisessa ja miehittämättömän jakelupisteen viitoittamisessa niissä tapauksissa, kun lähistöllä ei ole muita vastaavan polttoaineen jakeluasemia ja maksutapoina kelpaavat yleisimmät pankki- ja luottokortit. Miehittämättömällä jakelupisteellä käytetään paineistettu maakaasu -tunnuksen tai vetytunnuksen lisäksi "AUTOMAATTI" -tekstillä varustettua lisäkilpeä. Tunnuksella voidaan viitoittaa jakeluasemalle, jossa polttoaineen tankkaaminen on mahdollista kaikkina vuorokaudenaikoina. Paineistetun maakaasun ja vedyn tankkauspaikkojen viitoitus toteutetaan lähiopastuksena. Maatilalla tuotetun ja sieltä suoraan myytävän biokaasun tankkauspiste voidaan osoittaa mustapohjaisella osoiteviitalla ja osoiteviitan ennakkomerkillä. Tällöin paineistettu maakaasu -tunnus sijoitetaan osoiteviitan kantaan.

Sähkötunnusta (G11.3) voidaan käyttää viitoituksessa muiden palvelukohteiden tunnusten yhteydessä vain siinä tapauksessa, että latauspisteet sijaitsevat levähdysalueella, jolla ei ole muuta polttoaineen jakelua. Kohteessa on oltava vähintään neljä kaikille avointa sähköauton latauspaikkaa. Sähkötunnuksella ei viitoiteta yksin sijaitsevia sähköautojen latauspaikkoja tai palvelukohteiden viitoitukseen kuulumattomien kaupallisten palveluiden yhteydessä sijaitsevia sähköauton latauspaikkoja.

Tunnuksia G11.2–G11.4 voidaan käyttää polttoaineen (benssiini ja etanoli) jakeluaseman pihalla osoittamaan kyseisen polttoaineen tankkauspisteen sijainti, vaikka niitä ei käytetä yhdessä benssiini- tai etanolitunnuksen (G11.1) kanssa opastusmerkeissä tieverkolla.

Lupapäätöksestä harkittaessa voidaan ottaa huomioon myös kohteen tarjoamien oheispalveluiden kattavuus. Oheispalveluita voivat olla esimerkiksi renkaiden ilmanpaineen tarkistaminen tai lasinpesunesteen ostomahdollisuus.

Ympäri vuorokauden avoinna olevien miehitettyjen polttoaineen jakeluasemien viitoittamisessa voidaan tunnuksen lisäksi käyttää "AVOINNA 24 h" -tekstillä varustettua lisäkilpeä, jos polttoaineen jakeluaseman muut palvelut ovat niin ikään avoinna ympäri vuorokauden.

Polttoaineen jakelu -ryhmään kuuluvia tunnuksia ei yleensä käytetä taajamassa.

Taajaman ulkopuolella sijaitsevan polttoaineen jakeluaseman/-pisteen viitoitus

Moottoritiellä, moottoriliikennetiellä tai muulla korkealuokkaisella tiellä voidaan osoittaa levähdysalueella oleva tai tienvarsipalveluihin kuuluva polttoaineen jakeluasema.

Muilla maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva polttoaineen jakeluasema. Tienvarsipalvelujen ulkopuolella sijaitseva polttoaineen jakeluasema voidaan osoittaa harvaan asutullaseudulla tai jos vastaavia palveluja ei

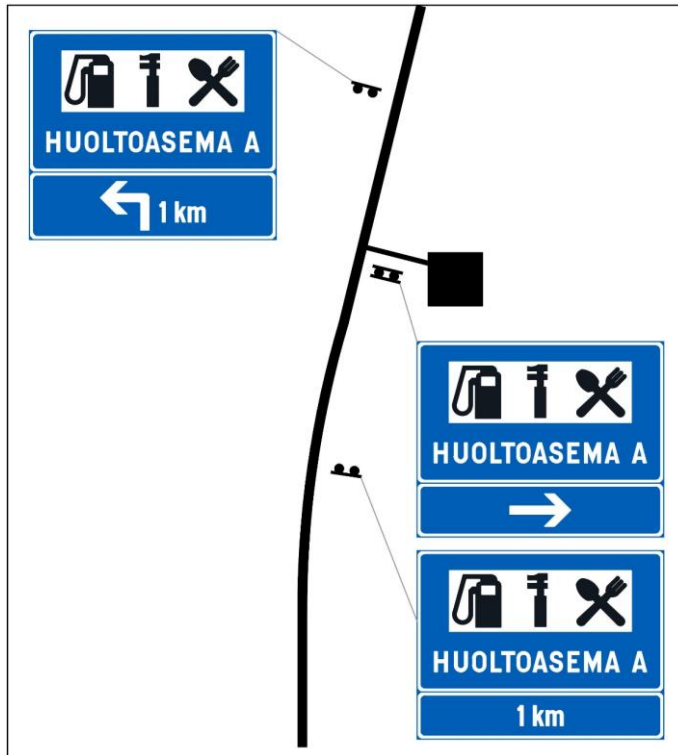
ole saatavissa pitkällä tiejaksolla. Harvaan asutulla seudullakin tai kun tiejak-
solta puuttuvat polttoaineen jakelupalvelut, tienvarsipalveluiden ulkopuolella
sijaitsevan polttoaineen jakeluaseman opastusetaisyys on valta- ja kantateillä
yleensä enintään viisi kilometriä ja seutu- ja yhdysteillä yleensä enintään 10 ki-
lometriä. Yleensä valta- ja kantatieltä voidaan osoittaa vain harvaan asutulla
seudulla tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suun-
nassa sijaitseva polttoaineen jakeluasema.

Taulukko 10. Polttoaineen jakelu -tunnuksen käyttö.

	Moottoritie, moottori- liikennetie tai muu korkealuokkainen tie	Valtatie tai kantatie	Seututie tai yhdys- tie	Harvaan asuttu seutu / Pitkä tiejakso, jossa ei ole palveluja		
				MO/MOL	VT/KT	ST/YT
Opastus- etäisyydet (maksimi)	Levähdysalueella sijait- seva tai tienvarsipalve- luihin kuuluva kohde	Tienvarsipalvelui- hin kuuluva kohde		Tienvarsi- palvelui- hin kuu- luva kohde	Yleensä 5 km	Yleensä 10 km
Tunnuksen käyttö	- Bensiini tai etanoli -tunnus on polttoaineen jakelu -ryhmän päätunnus, jota käytetään, jos jakelupisteellä on bensiinin tai etanolin myynnin lisäksi muidenkin polttoaineiden myyntiä. - Polttoaineen jakelu -ryhmän tunnuksot eivät esiinny toistensa kanssa samassa palvelukohteen opastustaulussa. - Sähkötunnusta voidaan käyttää viitoituksessa muiden palvelukohteiden tunnusten yhteydessä vain siinä tapauksessa, että latauspisteet sijaitsevat levähdysalueella, jolla ei ole muuta polttoaineen jakelua.					
Nimen käyttö	Tunnuksen yhteydessä voidaan esittää polttoaineen jakeluyhtiön nimi.					

Kuva 59. Esimerkkejä polttoaineen jakelu -tunnusten käytöstä.

Kuva 60. Esimerkki huoltoaseman viitoituksesta. Liittymän kohdalla oleva opastustaulu voidaan jättää pois, jos myyntipaikkakilpi ja liittymänuolet näkyvät.

4.5 Hotelli tai motelli (G12)

Tunnuksella voidaan osoittaa hotelli tai motelli, jossa on majoitustilaa vähintään 25 hengelle, huoneissa oma wc ja suihku, aamiaistarjoilu ja vastaanotossa henkilökohtainen palvelu. Vastaanoton tulee olla auki tai henkilökunnan tavoitettavissa puhelimitse joka päivä palveluille tyypillisinä ja säännöllisinä aikoina. Majoittumisen tulee olla mahdollista myös ilman ennakkovarausta.

Majoituskohteen viitoituksessa käytetään yleensä vain yhtä majoituspalvelua osoittavaa tunnusta. Viitoituksessa voidaan käyttää tunnusta, jonka kriteerit kohde täyttää ja joka kuvaa parhaiten kohteessa tarjottavaa majoituspalvelua. Mikäli samassa kohteessa on tarjolla saman majoitusliikkeen toimesta useamman tyyppistä majoituspalvelua, voidaan samasta kohteesta poikkeuksellisesti käyttää useampaa majoituspalvelua osoittavaa tunnusta.

Hotelli, jossa on ruokapaikkatunnuksen kriteerit täyttävä kaikille avoin ravintola, voidaan osoittaa hotelli tai motelli -tunnuksen ja ruokailupaikkatunnuksen yhdistelmänä. Kylpylähotelli voidaan osoittaa hotelli tai motelli -tunnuksen ja uintipaikkatunnuksen yhdistelmänä, jolloin päätoimintona on yleensä hotelli ja opastusmerkin pohjaväri on sininen. Tällöin uimapaikka tunnus esitetään ruskeana ja varustetaan ruskealla reunanauhalla.

Kuva 61. Esimerkkejä hotelli- tai motellitunnuksen käytöstä: hotelli ilman ravintolaa, ravintolalla varustettu hotelli ja kylpylähotelli.

Taajamassa sijaitsevan hotellin tai motellin viitoitus

Tunnusta ei yleensä käytetä isoissa taajamissa eikä taajamissa, joissa voidaan olettaa sijaitsevan hotelli- tai motellitason majoituspalveluita. Taajamassa sijaitseva hotelli tai motelli voidaan viitoittaa taajaman ulkopuolelta vain, jos paikakunnalla ei ole muita vastaavia palveluja. Tällöin hotelli tai motelli voidaan viitoittaa taajaman kautta kulkevalta tai taajaman ohittavalta maantieltä. Taajamassa hotelli tai motelli voidaan tarvittaessa viitoittaa lähiopastuksena, jos viitoitukselle on liikenteellinen tarve.

Hotelli tai motelli voidaan osoittaa palvelukohteen opastustaululla, jos sitä ei voida paikantaa kuntakeskuksen tai muulla kohteen markkinoinnissa käytetyllä paikannimellä taikka kohteen nimi johtaa harhaan haettaessa kohdetta kuntakeskuksen tai muun tunnetun paikan nimellä.

Taajaman ulkopuolella sijaitsevan hotellin tai motellin viitoitus

Moottoritiellä, moottoriliikennetiellä ja muulla korkeatasoisella tiellä voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva hotelli tai motelli. Jos harvaan asutulla seudulla moottoritien, moottoriliikennetien tai muun korkealuokkaisen tien tiejaksolta puuttuvat hotelli- tai motellipalvelut, voidaan tarvittaessa osoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella sijaitseva hotelli- tai motelli. Tällöin opastus-etaisyys on yleensä enintään viisi kilometriä.

Muilla maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva hotelli tai motelli. Hotelli tai motelli voidaan opastaa lähimmältä valta- tai kantatieltä. Tienvarsipalvelujen ulkopuolella sijaitseva hotelli tai motelli voidaan viitoittaa, jos seuraavaan vastaavan tasoiseen palveluun maantien suunnassa on pitempi ajomatka kuin edestakainen matka tienvarsipalveluiden ulkopuoliseen kohteeseen. Periaatteesta voidaan poiketa, jos tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva hotellin tai motellin palvelutaso on selkeästi tienvarsipalveluihin kuuluvaa kohdetta korkeampi. Tällöin liittymän yhdellä tulosuunnalla esitetään sekä päätien että risteävän tien suunnassa olevan hotellin tai motellin ennakko-opastus. Harvaan asutulla seudullakin tai kun tiejaksolta puuttuvat majoituspalvelut, tienvarsipalveluiden ulkopuolella sijaitsevan hotellin tai motellin opastusetaisyys on yleensä enintään 10 kilometriä.

Taulukko 11. Hotelli tai motelli -tunnuksen käyttö.

	Moottoritie, moottoriliikennetie tai muu korkealuokkainen tie	Valtatie tai kantatie	Seututie tai yhdystie	Harvaan asuttu seutu / Pitkä tiejakso, jossa ei ole palveluja		
				MO/MOL	VT/KT	ST/VT
Opastus- etäisyydet (maksimi)	Tienvarsipalveluihin kuuluva kohde	Yleensä 10 km		Yleensä 5 km	Yleensä 10 km	
Tunnuksen käyttö	Majoituskohteen viitoituksessa käytetään yleensä vain yhtä majoitusta osoittavaa tunnusta.					
Nimen käyttö	Tapauskohtaisesti voidaan harkita kohteen nimen lisäksi kohteen laatua ilmaisevan tai muun kuvaavan tekstin käyttöä, kuten esim. KYLPYLÄ. Jos hotellin tai motellin nimi on myös paikkakunnan nimi, käytetään kohteen nimen edessä termiä HOTELLI tai MOTELLI.					
Muuta	Jos opastusmerkillä viitoitetaan myös muita majoituspalveluja, on hotelli- tai motellitunnus aina kohteen päätoiminto.					

4.6 Ruokailupaikka (G13)

Tunnuksella voidaan osoittaa kaikille avoin ruokaravintola, jossa valmistetaan ja tarjoillaan monipuolisia lämpimiä aterioita ja ruokailu on mahdollista ilman ennakkovarausta. Ruokailupaikan tulee olla avoinna päivittäin vähintään neljä tuntia palvelulle tyypillisinä aukioloaikoina. Ruokailupaikassa tulee olla asiakaspaikkoja palvelemaan normaalikokoisien turistibussin matkustajamäärä (noin 50 henkilöä).

Ravintolan tai kahvilan viitoituksessa käytetään vain yhtä ravitsemuspalvelua osoittavaa tunnusta, vaikka sama kohde tarjoaisi sekä ravintola- että kahvila-palveluita. Viitoituksessa käytetään tunnusta, jonka kriteerit kohde täyttää ja joka kuvaa parhaiten kohteessa tarjottavaa palvelua.

Jos ruokailupaikka sijaitsee palvelukohdekeskittymässä, kauppakeskuksessa tai sellaisen nähtävyyden yhteydessä, jossa voidaan luontaisesti olettaa olevan tunnuksen osoittamia palveluja, ei ruokailupaikkaa viitoiteta erikseen.

Kun tienvarsipalveluihin kuuluva ruokailupaikka on avoinna 24 tuntia vuorokaudessa, voidaan käyttää tekstillistä lisäkilpeä "AVOINNA 24 h". Ympäri vuorokautisen aukiolon tulee olla tällöin suunniteltu pysyväksi.

Ruokailupaikka, joka asiakaspaikkamäärää lukuun ottamatta täyttää ruokailupaikkatunnuksen kriteerit, voidaan osoittaa kahvila tai pikaruokapaikka -tunnuksella. Ruokapaikka (esimerkiksi pieni tasokas ravintola), joka ei aukioloaikojen ja asiakaspaikkamäärän perusteella täysin täytä ruokailupaikan tunnuksen kriteerejä, voidaan poikkeuksellisesti opastaa mustapohjaisella osoiteviitalla ja tarvittaessa osoiteviitan ennakkomerkillä. Tällöin ruokailupaikan tunnus sijoitetaan mustapohjaisen osoiteviitan kantaan.

Taajamassa sijaitsevan ruokailupaikan viitoitus

Tunnusta ei yleensä käytetä taajamassa. Isoissa taajamissa ja taajamissa, joissa voidaan olettaa sijaitsevan ravintolapalveluita, ruokailupaikkaa ei viitoiteta. Taajamassa sijaitseva ruokailupaikka voidaan viitoittaa taajaman ulkopuolelta vain, jos paikkakunnalla ei ole muita vastaavia palveluja tai jos lähempänä päätien varressa ei sijaitse muita vastaavia palveluita. Tällöin ruokailupaikka voidaan tarvittaessa viitoittaa taajaman kautta kulkevalta tai taajaman ohittavalta maantieltä.

Taajaman ulkopuolella sijaitsevan ruokailupaikan viitoitus

Moottoritiellä, moottoriliikennetiellä ja muulla korkealuokkaisella tiellä voidaan osoittaa levähdysalueella sijaitseva tai tienvarsipalveluihin kuuluva ruokailupaikka.

Muilla maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva ruokailupaikka. Harvaan asutulla seudulla tai kun tiejaksolta puuttuvat ravintolapalvelut, tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva ruokailupaikka voidaan viitoittaa, jos seuraavaan vastaavaan palveluun maantien suunnassa on pitempi ajomatka kuin edes-

takainen matka tienvarren ulkopuoliseen kohteeseen. Opastusetaisyys on kuitenkin yleensä enintään 10 kilometriä. Tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva ruokailupaikka voidaan osoittaa valta- ja kantatieltä yleensä vain harvaan asutulla seudulla.

Taulukko 12. Ruokailupaikkatunnuksen käyttö.

	Moottoritie, moottoriliikennetie tai muu korkealuokkainen tie	Valtatie tai kantatie	Seututie tai yhdystie	Harvaan asuttu seutu / Pitkä tiejakso, jossa ei ole palveluja		
				MO/MOL	VT/KT	ST/YT
Opastus-etaisyydet (maksimi)	Levähdysalueilla sijaitseva tai tienvarsipalveluihin kuuluva kohde	Tienvarsipalveluihin kuuluva kohde	Tienvarsipalveluihin kuuluva kohde	Yleensä 5–10 km		
Tunnuksen käyttö	– Tunnusta ei käytetä yhdessä kahvila- tai pikaruokapaikkatunnuksen (G14) kanssa. – Tunnusta ei voi käyttää silloin, kun ruokailupaikkaan ei ole mahdollista päästä ilman sisäänpääsymaksua esimerkiksi kohteen sijaitessa nähtävyyden tai aktiviteetin yhteydessä.					

4.7 Kahvila tai pikaruokapaikka (G14)

Tunnuksella voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva kahvila tai pikaruokapaikka, joka on avoinna päivittäin vähintään neljä tuntia palvelulle tyypillisinä aukioloaikoina. Viitoitettavalla kahvilalla tai pikaruokapaikalla tulee olla sisätilat ja wc asiakkaille. Tyypillisiä pikaruokapaikkoja ovat muun muassa grillikahvilat, pizzeriat ja hampurilaisravintolat.

Ravintolan tai kahvilan viitoituksessa käytetään vain yhtä ravitsemuspalvelua osoittavaa tunnusta, vaikka sama kohde tarjoaisi sekä ravintola- että kahvilapalveluita. Viitoituksessa käytetään tunnusta, jonka kriteerit kohde täyttää ja joka kuvaa parhaiten kohteessa tarjottavaa palvelua.

Jos kahvila tai pikaruokapaikka sijaitsee palvelukohdekeskittymässä, kauppakeskuksessa tai sellaisen nähtävyyden yhteydessä, jossa voidaan luontaisesti olettaa olevan tunnuksen osoittamia palveluja, ei kahvilaa tai pikaruokapaikkaa viitoiteta erikseen.

Tunnuksella voidaan osoittaa myös ruokailupaikka, joka asiakaspaikkamäärää lukuun ottamatta täyttää ruokailupaikkatunnuksen kriteerit, tai lounasravintola, joka tarjoaa ruokaa vain lounasaikaan.

Tunnusta ei yleensä käytetä taajamassa.

Taajaman ulkopuolella sijaitsevan kahvilan tai pikaruokapaikan viitoitus

Moottoritieillä, moottoriliikennetiellä ja muulla korkealuokkaisella tiellä voidaan osoittaa levähdysalueella sijaitseva kahvila tai pikaruokapaikka. Jos harvaan asutulla seudulla moottoritien, moottoriliikennetien tai muun korkealuokkaisen tien tiejaksolta puuttuvat kahvila- tai pikaruokapaikkapalvelut, voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva kohde.

Muilla maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva kahvila tai pikaruokapaikka. Harvaan asutulla seudulla tai kun tiejaksolta puuttuvat kahvila- ja pikaruokapaikkapalvelut, tienvarsipalvelujen ulkopuolella sijaitseva kahvila tai pikaruokapaikka voidaan viitoittaa. Opastusetaisyys on kuitenkin yleensä enintään viisi kilometriä.

Taulukko 13. Kahvila tai pikaruokapaikka -tunnuksen käyttö.

	Moottoritie, moottoriliikennetie tai muu korkealuokkainen tie	Valtatietai kantatie	Seututie tai yhdystie	Harvaan asuttu seutu / Pitkä tiejakso, jossa ei ole palveluja		
				MO/MOL	VT/KT	ST/YT
Opastus-etäisyydet (maksimi)	Levähdysalueella sijaitseva kohde	Tienvarsipalveluihin kuuluva kohde		Tienvarsi-palveluihin kuuluva kohde	Yleensä 5 km	
Tunnuksen käyttö	- Tunnusta ei käytetä yhdessä ruokailupaikkatunnuksen (G13) kanssa. - Tunnusta ei voi käyttää silloin, kun kahvila tai pikaruokapaikkaan ei ole mahdollista päästä ilman sisäänpääsymaksua esimerkiksi kohteen sijaitessa nähtävyyden tai aktiviteetin yhteydessä.					

4.8 Käymälä (G15)

Tunnuksella voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva maantien levähdys- tai pysäköintialueella sijaitseva käymälä. Käymälätunnusta voidaan yleensä käyttää levähdysalue- ja pysäköintialuetunnusten kanssa. Merkkiä ei käytetä sellaisten toimintojen yhteydessä, joissa voidaan olettaa yleensä olevan käymälä.

Käymälöistä ja niiden osoittamisesta vastaa ELY-keskus.

Tunnusta ei yleensä käytetä taajamissa.

Kuva 62. Esimerkki käymälätunnuksen käytöstä.

4.9 Retkeilymaja (G16)

Tunnuksella voidaan osoittaa retkeilymaja eli hostelli, jossa on vähintään 30 vuodepaikkaa ja majoitusmahdollisuus ryhmille. Majoittumisen tulee olla mahdollista myös ilman ennakkovarausta. Retkeilymaja, jossa on majoitustilaa vähintään 15 henkilölle, voidaan poikkeuksellisesti opastaa mustapohjaisella osoiteviitalla ja tarvittaessa osoiteviitan ennakkomerkillä. Tällöin retkeilymajan tunnus sijoitetaan mustapohjaisen osoiteviitan kantaan.

Majoituskohteen viitoituksessa käytetään yleensä vain yhtä majoitusta osoittavaa tunnusta. Viitoituksessa voidaan käyttää tunnusta, jonka kriteerit kohde täyttää ja joka kuvaa parhaiten kohteessa tarjottavaa majoituspalvelua. Mikäli samassa kohteessa on tarjolla saman majoitusliikkeen toimesta useamman tyyppistä majoituspalvelua, voidaan samasta kohteesta poikkeuksellisesti käyttää useampaa majoituspalvelua osoittavaa tunnusta. Edellytyksenä on, että käytettävien majoitustunnusten kriteerit täyttyvät.

Taajamassa sijaitsevan retkeilymajan viitoitus

Taajamassa sijaitsevan retkeilymajan viitoitus voidaan tarvittaessa toteuttaa lähiopastuksena, jos viitoitukselle on liikenteellinen tarve.

Taajaman ulkopuolella sijaitsevan retkeilymajan viitoitus

Moottoritiellä, moottoriliikennetiellä ja muulla korkealuokkaisella tiellä ei yleensä viitoiteta retkeilymajaa.

Muilla maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva retkeilymaja. Harvaan asutulla seudullakin tai kun tiejaksoilta puuttuvat majoituspalvelut, tienvarsipalveluiden ulkopuolella sijaitsevan retkeilymajan opastusetaisyys on yleensä enintään viisi kilometriä.

Taulukko 14. Retkeilymajatunnuksen käyttö.

	Moottoritie, moottoriliikennetie tai muu korkealuokkainen tie	Valtatie tai kantatie	Seututie tai yhdystie	Harvaan asuttu seutu / Pitkä tiejakso, jossa ei ole palveluja		
				MO/MOL	VT/KT	ST/YT
Opastus-etäisyydet (maksimi)	Ei yleensä viitoiteta	Tienvarsipalveluihin kuuluva kohde	Ei yleensä viitoiteta	Yleensä 5 km		
Tunnuksen käyttö	Majoituskohteen viitoituksessa käytetään yleensä vain yhtä majoitusta osoittavaa tunnusta.					

4.10 Leirintäalue (G17)

Tunnuksella voidaan osoittaa ulkoilulain mukainen kaikille avoin ja yleisessä matkailukäytössä oleva leirintäalue, jolla on vähintään 25 leirintämökkiä taikka teltalle, matkailuperävaunulle tai matkailuajoneuvolle varattua paikkaa. Alue, jolla on vähintään 10 leirintämökkiä, on kuitenkin aina leirintäalue. Lisäksi viitoitettavalla leirintäalueella tulee olla vähintään yhden tähden tasoluokituksen vastaavat palvelut: leirintäpaikan koko vähintään 80 m² tai moottoriajoneuvon kanssa 100 m², sähköpaikkoja matkailuajoneuvoille, katettua keittotilaa ja astianpesupaikkoja, WC:t, suihkut sekä palvelut varattavissa ennakoon. Tasoluokituksena käytetään pohjoismaista viisiportaista leirintäalueluokitusta, josta vastaa Suomen leirintäalueyhdistys ry. Tasoluokitusta ei esitetä opastusmerkeissä.

Tunnusta voidaan käyttää yhdessä muiden majoitusta osoittavien tunnusten kanssa.

Alueellisessa opastussuunnitelmassa on tarpeen arvioida leirintäalueen maakunnallinen merkittävyys sekä opastuksen laajuus ja liikenteellinen tarve. Jos alueella sijaitsee useita leirintäalueita, alueellisessa opastussuunnitelmassa tulee käydä ilmi niiden keskinäinen suhde ja opastuksen laajuus.

Taajamassa sijaitsevan leirintäalueen viitoitus

Leirintäalueen viitoitus aloitetaan yleensä taajamaan johtavalta maantieltä, ellei alueellisessa opastussuunnitelmassa ole muuta esitetty. Mikäli alueellista opastussuunnitelmaa ei ole, tulee tarkastella alueellista kokonaisuutta, reittejä ja tarvittavan opastuksen laajuutta.

Taajaman ulkopuolella sijaitsevan leirintäalueen viitoitus

Moottoritieillä, moottoriliikennetiellä ja muulla korkealuokkaisella tiellä leirintäalue voidaan osoittaa alueellisen opastussuunnitelman mukaan. Leirintäalueen viitoituksen edellytyksenä on, että kohde synnyttää runsaasti liikennettä, tieverkon viitoitusta seurattaessa on ilmeinen harhaan ajon vaara tai liikennettä halutaan ohjata kohteeseen edullisinta reittiä esimerkiksi taajaman ohi.

Muilla maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva leirintäalue. Tienvarsipalvelujen ulkopuolella sijaitseva leirintäalue voidaan viitoittaa, jos seuraavaan vastaavaan palveluun tien suunnassa on pitempi ajomatka kuin edestakainen matka tienvarren ulkopuoliseen kohteeseen. Periaatteesta voidaan poiketa, jos tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva leirintäalue on selkeästi tienvarsipalveluihin kuuluvaa kohdetta palveluvarustukseltaan monipuolisempi tai alueellinen opastussuunnitelma toteaa kohteen merkittäväksi. Tällöin liittymän yhdellä tulosuunnalla esitetään sekä päätien että risteävän tien suunnassa olevan leirintäalueen ennakko-opastus. Tienvarsipalveluiden ulkopuolella sijaitsevan leirintäalueen opastusetaisyys on yleensä enintään 10 kilometriä ja harvaan asutulla seudullakin tai kun tiejaksolta puuttuvat majoituspalvelut opastusetaisyys on yleensä enintään 20 kilometriä.

Taulukko 15. Leirintäaluetunnuksen käyttö.

	Moottoritie, moottoriliikennetie tai muu korkealuokkainen tie	Valtatie tai kantatie	Seututie tai yhdystie	Harvaan asuttu seutu / Pitkätiejakso, jossa ei ole palveluja		
				MO/MOL	VT/KT	ST/YT
Opastusetäisyydet (maksimi)	Alueellisen opastussuunnitelman mukaan	Yleensä 10 km		Alueellisen opastussuunnitelman mukaan	Yleensä 20 km	

4.11 Matkailuajoneuvoalue (G18)

Tunnuksella voidaan osoittaa ulkoilulain mukainen kaikille avoin leirintäalueella oleva tai muu yleisessä matkailukäytössä toimiva matkailuajoneuvoalue. Viitoitettavalla matkailuajoneuvoalueella tulee olla vähintään 25 matkailuajoneuvopaikkaa ja yleensä leirintäalueiden yhden tähden tasoluokituksen vastaavat palvelut: leirintäpaikan koko vähintään 80 m² tai moottoriajoneuvon kanssa 100 m², sähköpaikkoja matkailuajoneuvoille, katettua keittotilaa ja astianpesupaikkoja, WC:t, suihkut sekä palvelut varattavissa ennakoon. Tasoluokituksena käytetään pohjoismaista viisiportaista leirintäalueuokitus, josta vastaa Suomen leirintäalueyhdistys ry. Tasoluokitusta ei esitetä opastusmerkeissä. Matkailuajoneuvoalue, jonka palvelut poikkeavat em. luokituksesta, voidaan opastaa tapauskohtaisen harkinnan mukaan lähiopastuksella tai alueellisen opastussuunnitelman mukaisesti.

Alueellisessa opastussuunnitelmassa on tarpeen arvioida matkailuajoneuvoalueen paikallinen ja maakunnallinen merkittävyys sekä opastuksen laajuus ja liikenteellinen tarve.

Matkailuajoneuvoalueen viitoitus taajamassa ja taajaman ulkopuolella

Matkailuajoneuvoalue viitoitetaan kuten leirintäalue, jos matkailuajoneuvoalue on kohteen päätoiminto. Mikäli matkailuajoneuvoalue toimii jonkin muun kohteen oheistoimintona, kohteen päätoiminto määrää viitoitustavan.

Taulukko 16. Matkailuajoneuvoaluetunnuksen käyttö.

	Moottoritie, moottoriliikennetie tai muu korkealuokkainen tie	Valtatie tai kantatie	Seututie tai yhdystie	Harvaan asuttu seutu / Pitkä tiejakso, jossa ei ole palveluja		
				MO/MOL	VT/KT	ST/YT
Opastus-etäisyydet (maksimi)	Alueellisen opastussuunnitelman mukaan	Yleensä 10 km		Alueellisen opastussuunnitelman mukaan	Yleensä 20 km	

4.12 Levähdysalue (G19) ja pysäköintipaikka (F46.1)

Levähdysaluetunnuksella viitoitetaan tienvarsipalveluihin kuuluva levähdysalue, joka on tarkoitettu tienkäyttäjien lepoa, virkistytymistä, ravitsemista taikka ajoneuvon huoltoa varten. Palvelukohteiden opastusmerkeissä pysäköintipaikkatunnuksella viitoitetaan tienpitäjän ylläpitämä tienvarsipysäköintialue, joka on tarkoitettu pysäköimiseen ja lyhytaikaiseen levähtämiseen.

Maantiehen kuuluvat levähdys- ja pysäköintialueet ovat tienpitäjän omistamia alueita ja tienpitäjä vastaa niiden viitoituksesta. Tienpitäjä vastaa maantien levähdys- ja pysäköintialueen sekä alueen pysyvien tai perustusvaiheessa alueella sijaitsevien palveluiden viitoituksen kustannuksista. Yrittäjä puolestaan vastaa jälkikäteen perustettavan valmiiksi viitoitetulla levähdys- tai pysäköintialueella sijaitsevan palvelun viitoituksen kustannuksista.

Käytettävä tunnus valitaan alueen palvelutason mukaan. Pysäköintialueet ovat vaatimattomammin varusteltuja kuin levähdysalueet. Pysäköintialueella voi olla yksittäinen pöytäryhmä ja esimerkiksi kioski. Levähdysalueella on vähintään useampi pöytäryhmä, mutta siellä voi olla myös muita palveluita kuten kahvilaa, ravintolaa, polttoaineenjakehua jne. Levähdysalue on lisäksi selkeästi erotettu maantien ajoradasta ja levähdysalueella on erikseen pysäköintialue ja oleskelu-alue.

Levähdysalueen tunnuksesta voidaan viitoittaa myös yksityisellä alueella esimerkiksi polttoaineen jakeluasemalla sijaitsevat levähdysaluepalvelut (useampi pöytäryhmä omien eväiden syömistä varten ja roska-astiat).

Tunnusta ei yleensä käytetä taajamassa.

Taajaman ulkopuolella sijaitsevan levähdys- tai pysäköintialueen viitoitus

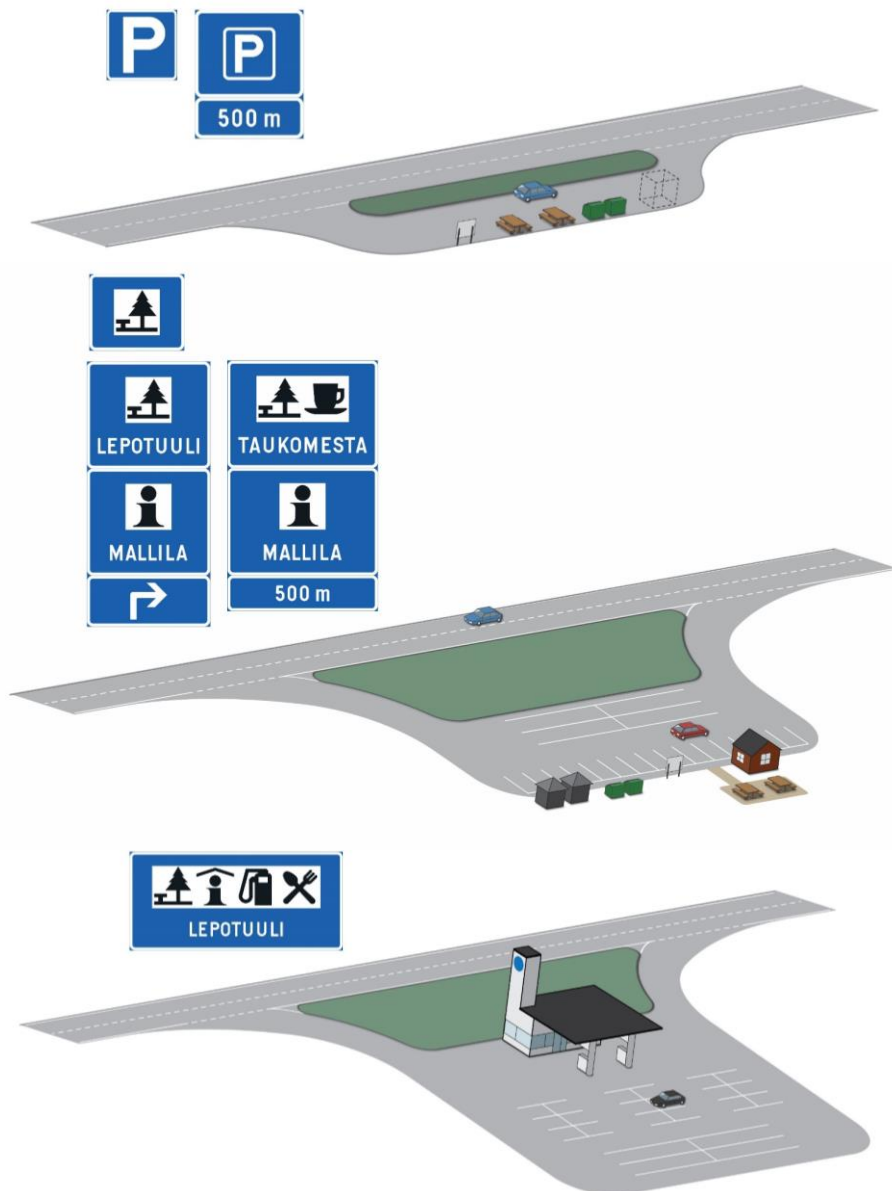
Moottoritiehen, moottoriliikennetiehen ja muuhun korkealuokkaiseen tiehen kuuluva levähdys- tai pysäköintialue viitoitetaan aina. Levähdys- ja pysäköintialueella sijaitsevat tunnusten kriteerit täyttävät palvelut (esimerkiksi ravintola, kahvila, polttoaineen jakeluasema, kioski tai uimaranta) voidaan myös aina viitoittaa.

Muilla maanteilla viitoitetaan tienvarsipalveluihin kuuluva levähdys- tai pysäköintialue. Levähdys- ja pysäköintialueella sijaitsevat tunnusten kriteerit täyttävät palvelut (esimerkiksi ravintola, kahvila, polttoaineen jakeluasema, kioski tai uimaranta) voidaan myös aina viitoittaa.

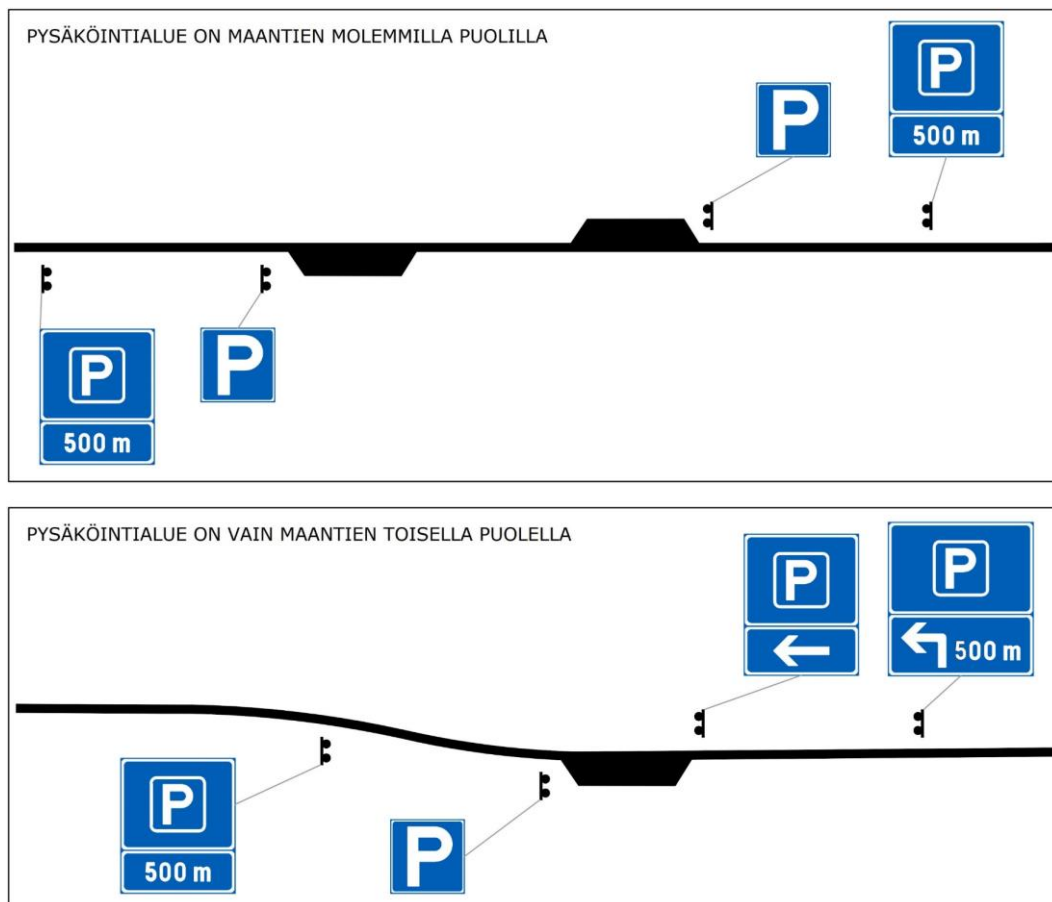
Alueellisessa opastussuunnitelmassa on tarpeen määrittää, mitkä alueen levähdys- ja pysäköintialueet ylipäättään viitoitetaan.

Taulukko 17. Levähdysalueen ja pysäköintipaikan tunnusten käyttö.

 	Moottoritie, moottoriliikennetie tai muu korkealuokkainen tie	Valtatie tai kantatie	Seututie tai yhdystie
Opastus- etäisyydet (maksimi)	Tienvarsipalveluihin kuuluva kohde	Tienvarsipalveluihin kuuluva kohde alueellisen opastussuunnitelman mukaan	
Tunnuksen käyttö	- Levähdys- ja pysäköintialuetunnukset eivät esiinny samassa opastusmerkissä. - Levähdysaluetunnus on aina opastustaulun päätunnus. - Korkeatasoista levähdysaluetta osoittavassa opastustaulussa voidaan poikkeuksellisesti esittää neljää tunnusta, joista yksi on opastustoimiston tunnus. Tunnukset asetetaan tärkeysjärjestykseen vasemmalta oikealle levähdysaluetunnuksen ja opastuspistetunnuksen jälkeen.		
Nimen käyttö	Opastustaulussa käytetään levähdysalueen nimeä moottoritiellä, moottoriliikennetiellä ja muulla korkealuokkaisella tiellä. Opastustaulun lisäkilvessä voidaan osoittaa alueen yhteydessä toimiva kiosk.		

Kuva 63. Periaatteellinen kuva pysäköinti- ja levähdysalueiden ryhmittelystä palvelutason mukaan.

Kuva 64. Esimerkki pysäköintialueen opastustavasta, kun pysäköintialue on maantien molemmilla puolilla ja kun pysäköintialue on vain maantien toisella puolella.

4.13 Ulkoilualue (G20)

Tunnuksella voidaan osoittaa yleinen ulkoilualue, jossa on järjestetty monipuoliset ulkoilu- ja retkeilymahdollisuudet. Ulkoilualueella tulee olla sisäinen viitoitus ja alueen peruspalvelut, kuten ulkoilualueiden, reittien, opasteiden ja kalusteiden ylläpito tulee olla järjestetty. Lisäksi kohteessa on oltava kävijämäärä huomioon ottaen riittävästi pysäköintitilaa. Tunnuksen käytön edellytyksenä on, että ulkoilualueen ylläpitäjä vastaa alueen varustuksesta ja laadusta.

Ulkoilualueen sisäisessä viitoituksessa suositellaan käytettävän tieliikenne- laissa tarkoitetun tien ulkopuolella *Suomen Standardisoimisliiton Ulkoilun ja urheilun merkit -standardin* mukaisia merkkejä.

Tunnusta ei yleensä käytetä taajamassa.

Taajaman ulkopuolella sijaitsevan ulkoilualueen viitoitus

Moottoritieillä, moottoriliikennetiellä ja muulla korkealuokkaisella tiellä ei yleensä viitoiteta ulkoilualuetta, ellei alueellisessa opastussuunnitelmassa todeta toisin. Mikäli alueellista opastussuunnitelmaa ei ole, tulee tehdä seudullinen tarkastelu ulkoilualueen viitoitustarpeen laajuudesta. Seudullisesti merkitävä ulkoilualue voidaan tarvittaessa opastaa moottoritieltä, moottoriliikennetieltä ja muulta korkealuokkaiselta tieltä.

Muilla maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva ulkoilualue. Tienvarsipalveluiden ulkopuolella sijaitsevan ulkoilualueen opastusetaisyys on yleensä enintään 10 kilometriä ja harvaan asutulla seudulla yleensä enintään 20 kilometriä. Tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa sijaitseva ulkoilualue voidaan osoittaa valta- ja kantatieltä yleensä vain harvaan asutulla seudulla.

Taulukko 18. Ulkoilualuetunnuksen käyttö.

	Moottoritie, moottoriliikennetie tai muu korkealuokkainen tie	Valtatie tai kantatie	Seututie tai yhdystie	Harvaan asuttu seutu / Pitkä tiejakso, jossa ei ole palveluja		
				MO/MOL	VT/KT	ST/YT
Opastusetaisyydet (maksimi)	Ei yleensä viitoiteta, ellei alueellisessa opastussuunnitelmassa todeta toisin	Yleensä 10 km	Ei yleensä viitoiteta, ellei alueellisessa opastussuunnitelmassa todeta toisin	Yleensä 20 km		
Muuta	Ulkoilu- tai vaellusreitin lähtöpiste voidaan osoittaa mustapohjaisella osoiteviitalla.					

4.14 Radioaseman taajuus (G6), hätäpuhelin (G21) ja sammutin (G22)

Radioaseman taajuus (G6), hätäpuhelin (G21) ja sammutin (G22) -tunnukset kuuluvat tieliikennelaissa palvelukohteiden opastusmerkkeihin, mutta ensiaputunnuksen tavoin niitä ei käytetä palvelukohteiden opastustauluissa.

Radioaseman taajuus -tunnusta (G6) käytetään osoittamaan radioaseman taajuutta, jolla lähetetään säännöllisesti liikennettä koskevia tiedotuksia. Tunnusta käytetään erikoistapauksissa esimerkiksi avattavilla silloilla, lautta-paikoilla ja tunneleissa, jos niissä on käytössä radiokanava liikenteellisten poikkeustilanteiden tiedotukselle. Muissa yhteyksissä tunnusta ei käytetä. Tunnuksen G6 käyttöä ja sijoitusta on käsitelty tarkemmin ohjeessa *Liikennemerkkien käyttö maanteilla*.

Hätäpuhelinnummulla (G21) voidaan osoittaa sellainen puhelin, josta voi soittaa vain hätäkeskukseen. Tunnusta käytetään maantieverkolla yleensä vain tunneleissa.

Sammutinnummulla (G22) voidaan osoittaa sammuttimen paikka. Tunnusta käytetään maantieverkolla yleensä vain tunneleissa.

Tunnusten G21 ja G22 käyttöä ja sijoitusta on käsitelty tarkemmin ohjeessa *Tietunnelien turvalliseen poistumiseen ja poikkeustilanteiden viestintään liittyvien järjestelmien suunnittelu*.

4.15 Museo tai historiallinen rakennus (G23)

Tunnuksella voidaan osoittaa maakunnallisesti merkittävä museo, historiallisesti merkittävä rakennus tai yleensä rakennushistoriallinen kohde. Tunnuksella ei yleensä viitoiteta toimivaa seurakuntakirkkoa. Opastuksen edellytyksenä on yleensä, että kohde on aukioloajoiltaan riittävä ja avoinna vähintään viitenä päivänä viikossa palvelulle tyypillisinä aukioloaikoina. Jos kohde on Museoviraston mukaan erityisen merkittävä, aukiolokriteeristä voidaan poiketa. Poikkeuksellisista aukioloajoista on kuitenkin pyrittävä kertomaan kohteen opastusmerkeissä.

Kohteen tulee lisäksi olla hyvin hoidettu ja kohteen kunnossapitäjän määritetty. Museoista viitoituskelpoisia ovat yleensä ainakin maakunnan merkittävimpään neljännekseen kuuluvat kohteet.

Taajamassa sijaitsevan museon tai historiallisen rakennuksen viitoitus

Tunnusta ei yleensä käytetä taajamassa. Taajamassa sijaitseva museo tai historiallinen rakennus voidaan kuitenkin viitoittaa lähiopastuksena, jos viitoitukselle on liikenteellinen tarve. Taajamassa olevaa kohdetta ei yleensä viitoiteta maantieltä.

Taajaman ulkopuolella sijaitseva museon tai historiallisen rakennuksen viitoitus

Moottoritiellä, moottoriliikennetiellä ja muulla korkealuokkaisella tiellä ei yleensä viitoiteta museota tai historiallisesti merkittävää rakennusta. Maakunnallisesti merkittävät kohteet sekä sellaiset kohteet, joiden lähistöllä ei sijaitse muita museoita tai historiallisia rakennuksia, voidaan viitoittaa myös moottoritieltä.

Muilla maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva tai tienvarsipalvelujen ulkopuolella sijaitseva museo tai historiallinen rakennus. Valta- ja kantatietä voidaan yleensä osoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva museo tai historiallinen rakennus vain, jos kohde on maakunnallisesti erittäin tärkeä. Tienvarsipalveluiden ulkopuolella sijaitsevan museon opastusetaisyys on yleensä enintään 10 kilometriä ja harvaan asutulla seudullakin opastusetaisyys on yleensä enintään 20 kilometriä.

Taulukko 19. Museo tai historiallinen rakennus -tunnuksen käyttö.

	Moottoritie, moottori- liikennetie tai muu korkealuokkainen tie	Valta- tie tai kanta- tie	Seutu- tie tai yhdys- tie	Harvaan asuttu seutu / Pitkä tiejakso, jossa ei ole palveluja		
				MO/MOL	VT/KT	ST/YT
Opastus- etäisyydet (maksimi)	Ei yleensä viitoiteta	Yleensä 10 km	Ei yleensä viitoiteta	Yleensä 20 km		
Tunnuksen käyttö	- Tunnus on aina kohteen päätoiminto. - Samaa kohdetta voidaan osoittaa vain yhdellä G23–G27 tunnuksella.					
Nimen käyttö	Tunnuksen yhteydessä käytetään aina kohteen nimeä tai tapauskohtaisesti voi- daan harkita kohteen laatua ilmaisevan tai muun kuvaavan tekstin käyttöä.					
Muuta	Tunnuksen yhteydessä voidaan käyttää lisäkilpeä, jossa ilmoitetaan kohteen aukioloaika. Aukioloaikojen merkinnöissä käytetään lisäkilpeä H17 (luku 3.2).					

Kuva 65. Esimerkki museo- tai historiallinen rakennus -tunnuksen käytöstä palvelukohteen opastusmerkissä.

4.16 Maailmanperintökohde (G24)

Tunnuksella voidaan osoittaa Unescon maailmanperintöluetteloon kuuluva kulttuuri- tai luonnonperintökohde. Ehdotukset maailmanperintökohteiksi käsitellään Unescon maailmanperintökomiteassa. Vuoden 2020 alussa Suomessa oli seitsemän maailmanperintökohdetta, joista kuusi on kulttuurikohdetta ja yksi luontokohde.

Maailmanperintöluetteloon pääseminen edellyttää kulttuuriperintökohteelta, että se on inhimillisen luovuuden mestariteos tai poikkeuksellisen merkittävä todiste olemassa olevasta tai jo hävinneestä kulttuurista. Kohde voi olla merkittävää historiallista aikakautta edustava rakennustyyppi tai kuvastaa tietyn kulttuurin perinteistä asutusta. Se voi liittyä tapahtumiin, eläviin perinteisiin, aatteisiin, uskontoihin ja uskomuksiin tai taiteellisiin ja kirjallisiin teoksiin. Luonnonperintökohde voi kertoa maapallon historian tärkeästä kehitysvaiheesta tai olla esimerkki käynnissä olevasta ekologisesta tai biologisesta muutoksesta. Se voi edustaa poikkeuksellisen kaunista maisemaa tai olla uhanalaisen eläinlajin tyyssija.

Opastuksen edellytyksenä on, että kohde on viitoitettavissa selkeästi yhteen paikkaan. Kohteen alueen ollessa laaja, tällainen paikka voi olla esimerkiksi maailmanperintökohteesta kertova opastuspiste. Maailmanperintökohteen tulee olla hyvin hoidettu, turvallinen liikkua ja aukioloajoiltaan riittävä. Kohteen kunnossapitäjä tulee olla määritelty.

Taajamassa sijaitsevan maailmanperintökohteen viitoitus

Tunnusta ei yleensä käytetä taajamassa. Taajamassa sijaitseva maailmanperintökohde voidaan viitoittaa lähiopastuksena, jos viitoitukselle on liikenteellinen tarve. Maakunnallisesti merkittävä maailmanperintökohde voidaan viitoittaa myös taajaman ulkopuolelta taajamaan.

Taajaman ulkopuolella olevan maailmanperintökohteen viitoitus

Moottoritiellä, moottoriliikennetiellä ja muulla korkealuokkaisella tiellä ei yleensä viitoiteta maailmanperintökohdetta. Jos kohde on maakunnallisesti merkittävä tai opastukselle on liikenteellinen tarve, voidaan kuitenkin opastaa enintään 10 kilometrin etäisyydellä sijaitseva kohde.

Muilla maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva tai tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva maailmanperintökohde. Tienvarsipalveluiden ulkopuolella sijaitsevan maailmanperintökohteen opastusetäisyys on yleensä enintään 10 kilometriä, ja harvaan asutulla seudullakin opastusetäisyys on yleensä enintään 20 kilometriä.

Taulukko 20. Maailmanperintökohdetunnuksen käyttö.

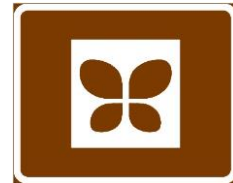
	Moottoritie, moottori- liikennetie tai muu korkealuokkainen tie	Valtatie tai kanta- tie	Seutu- tie tai yhdys- tie	Harvaan asuttu seutu / Pitkä tiejakso, jossa ei ole palveluja		
				MO/MOL	VT/KT	ST/YT
Opastus- etäisyydet (maksimi)	Enintään 10 km etäisyy- dellä oleva kohde, jos viitoitukselle on liiken- teellinen tarve	Yleensä 10 km		Enintään 10 km etäisyydellä oleva kohde, jos viitoitukselle on liikenteellinen tarve	Yleensä 20 km	
Tunnuksen käyttö	- Tunnus on aina kohteen päätoiminto. - Samaa kohdetta voidaan osoittaa vain yhdellä G23-G27 tunnuksella.					
Nimen käyttö	Tunnuksen yhteydessä käytetään aina kohteen nimeä tai tapauskohtaisesti voi- daan harkita kohteen laatua ilmaisevan tai muun kuvaavan tekstin käyttöä.					

Kuva 66. Esimerkki maailmanperintökohdetunnuksen käytöstä palvelu-
kohteen opastusmerkissä.

4.17 Luontokohde (G25)

Tunnuksella voidaan osoittaa kansallispuisto, luontokeskus tai merkittävä luonnonnähtävyys taikka muuten arvokas luontokohde. Kansallispuistossa on luonto- ja retkeilypolkuja sekä muita nähtävyyksireittejä, jotka yleensä alkavat ja päättyvät kansallispuiston opastuspisteeseen. Luonnonnähtävyyden tai muun arvokkaan luontokohteen opastuksen edellytyksenä on, että kohde on turvallinen, varustettu matkailijoiden vastaanottamista varten sekä kohteella on ylläpitäjä, joka vastaa alueen varustuksesta ja laadusta. Kohteen varustuksen vähimmäiskriteerinä on liikenteellisesti turvallinen pysäköintimahdollisuus, opastuskartta ja järjestetty jätehuolto.

Luontokohteen sisäisessä viitoituksessa suositellaan käytettävän tieliikenne-laissa tarkoitetun tien ulkopuolella *Suomen Standardisoimisliiton Ulkoilun ja urheilun merkit -standardin* (SFS 4424) mukaisia merkkejä.

Tunnusta ei yleensä käytetä taajamassa.

Kansallispuiston viitoituksen erityispiirteitä

Jos kansallispuisto sijaitsee alueella, jossa on paljon viitoitettavia asioita, viitotetaan tienkäyttäjät aluksi opastuspisteeseen käyttäen alueen nimeä. Kansallispuistoon saapuminen voidaan osoittaa alueen rajalle asetetulla paikannimikilvellä. Opastustaulussa ja paikannimikilvessä kansallispuiston nimeen lisätään teksti KANSALLISPUISTO (NATIONALPARK). Opastustauluun ei lisätä KANSALLISPUISTO (NATIONALPARK) -tekstiä, jos alueen nimellä viitotetaan myös muihin palvelukohteisiin.

Kansallispuiston opastuspisteessä sijaitsevassa opastuskartassa esitetään kansallispuiston toiminnot. Kansallispuistosta kertova selvitys suositellaan esitettävän suomen, ruotsin, englannin, saksan ja venäjän kielillä.

Taajaman ulkopuolella sijaitsevan luontokohteen viitoitus

Moottoritiellä, moottoriliikennetiellä ja muulla korkealuokkaisella tiellä ei yleensä viitoteta kansallispuistoa, luontokeskusta, luonnonnähtävyyttä tai muuta luontokohdetta. Maakunnallisesti merkittävät luontokohteet voidaan kuitenkin viitoittaa myös moottoritieltä.

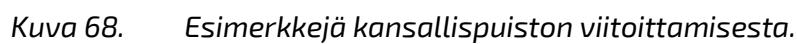
Muilla maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva tai tienvarsipalvelujen ulkopuolella sijaitseva kansallispuisto, luontokeskus, luonnonnähtävyys tai muu luontokohde. Valta- ja kantatieltä voidaan yleensä osoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa sijaitseva kansallispuisto, luontokeskus, luonnonnähtävyys tai muu luontokohde vain, jos kohde on maakunnallisesti erittäin tärkeä. Tienvarsipalveluiden ulkopuolella sijaitsevan kansallispuiston opastusetaisyys on yleensä enintään 10 kilometriä, ja harvaan asutulla seudullakin opastusetaisyys on yleensä enintään 20 kilometriä.

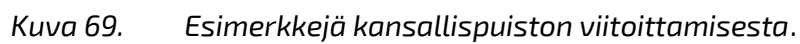
Taulukko 21. Luontokohdetunnuksen käyttö.

	Moottoritie, moottori- liikennetie tai muu korkea- luokkainen tie	Valtatie tai kanta- tie	Seututie tai yhdyshy- tie	Harvaan asuttu seutu / Pitkä tiejakso, jossa ei ole palveluja		
				MO/MOL	VT/KT	ST/YT
Opastus- etäisyydet (maksimi)	Ei yleensä viitoiteta	Yleensä 10 km	Ei yleensä viitoiteta		Yleensä 20 km	
Tunnuksen käyttö	Kansallispuisto: – Tunnus on aina kohteen päätoiminto. – Tunnuksen kanssa ei käytetä ulkoilualueen tunnusta.					
	Luontokeskus: – Jos luontokeskus toimii kansallispuiston opastuspaikkana, viitoitetaan tien- käyttäjää luontokeskukseen kansallispuiston viitoituksella. Kansallispuiston ja luontokeskuksen opastuspisteen opastustaulussa voidaan luontokeskuksen nimi esittää kansallispuiston nimen alapuolella. – Muutoin luontokeskuksen viitoituksessa toimitaan luonnonnähtävyyden tai muun luontokohteen tapaan.					
	Luonnonnähtävyys tai muu luontokohde: – Tunnus on aina kohteen päätoiminto.					
Nimen käyttö	Kansallispuisto: – Tunnuksen yhteydessä käytetään aina kohteen nimeä. – Opastustaulussa kansallispuiston nimeen lisätään teksti KANSALLISPUISTO (NATIONALPARK). KANSALLISPUISTO -tekstiä ei lisätä, jos alueen nimellä viitoi- tetaan myös muihin palvelukohteisiin.					
	Luontokeskus: Tunnuksen yhteydessä käytetään aina kohteen nimeä.					
	Luonnonnähtävyys tai muu luontokohde: Tunnuksen yhteydessä käytetään aina kohteen nimeä tai tapauskohtaisesti voi- daan harkita kohteen laatua ilmaisevan tai muun kuvaavan tekstin käyttöä.					
Muuta	Ulkoilureitin tai vaellusreitien lähtöpiste voidaan osoittaa palvelukohteen osoite- viitalla, jonka kannassa käytetään luontokohteen tunnusta.					

Kuva 67. Esimerkki luontokohdetunnuksen käytöstä palvelukohteen opastusmerkissä.

4.18 Näköalapaikka (G26)

Tunnuksella voidaan osoittaa turvallinen ja matkailijoiden vastaanottamista varten varustettu näköalapaikka. Opastuksen edellytyksenä on, että kohteella on ylläpitäjä, joka vastaa paikan varustuksesta ja laadusta. Näköalapaikan varustuksen vähimmäiskriteerinä on liikenteellisesti turvallinen pysäköintimahdollisuus ja järjestetty jätehuolto. Kävelymatkan pysäköintialueelta näköalapaikalle tulee olla turvallinen eikä se saa olla kohutuuttoman pitkä, yleensä enintään 1 km. Jos näköalapaikalle on järjestetty vain pysäköintialue, kohde voidaan viitoittaa palvelukohteen osoiteviitalla ja tarvittaessa palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkillä.

Taajamassa olevan näköalapaikan viitoitus

Tunnusta ei yleensä käytetä taajamassa. Taajamassa sijaitseva näköalapaikka voidaan viitoittaa lähiopastuksena, jos viitoitukselle on liikenteellinen tarve.

Taajaman ulkopuolella sijaitsevan näköalapaikan viitoitus

Moottoritieillä, moottoriliikennetiellä ja muulla korkealuokkaisella tiellä ei yleensä viitoiteta näköalapaikkaa.

Muilla maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva tai tienvarsipalvelujen ulkopuolella sijaitseva näköalapaikka. Valta- ja kantatieltä voidaan yleensä osoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa sijaitseva näköalapaikka vain, jos kohde on maakunnallisesti erittäin tärkeä. Tienvarsipalveluiden ulkopuolella sijaitsevan näköalapaikan opastusetaisyys on yleensä enintään 10 kilometriä, ja harvaan asutulla seudullakin opastusetaisyys on yleensä enintään 20 kilometriä.

Taulukko 22. Näköalapaikkatunnuksen käyttö.

	Moottoritie, moottoriliikennetie tai muu korkealuokkainen tie	Valtatie tai kantatie	Seututie tai yhdystie	Harvaan asuttu seutu / Pitkä tiejakso, jossa ei ole palveluja		
				MO/MOL	VT/KT	ST/YT
Opastus- etäisyydet (maksimi)	Ei yleensä viitoiteta	Yleensä 10 km		Ei yleensä viitoiteta	Yleensä 20 km	
Tunnuksen käyttö	- Tunnus on aina kohteen päätoiminto. - Samaa kohdetta voidaan osoittaa vain yhdellä G23–G27 tunnuksella.					
Nimen käyttö	Tunnuksen yhteydessä käytetään aina kohteen nimeä tai tapauskohtaisesti voidaan harkita kohteen laatua ilmaisevan tai muun kuvaavan tekstin käyttöä.					

Kuva 70. Esimerkki näköalapaikkatunnuksen käytöstä palvelukohteen opastusmerkissä.

4.19 Eläintarha tai -puisto (G27)

Tunnuksella voidaan osoittaa runsaasti liikennettä synnyttävä valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittävä eläintarha tai eläinpuisto, jolla on riittävä kävijämäärä. Kohteen merkittävyyteen vaikuttaa esimerkiksi kohteen tekemä eläintieteellinen tutkimus tai lajiensuojelutyö. Kohde viitoitetaan yleensä kohteen pysäköintialueelle.

Eläintarhan tai -puiston viitoituskelpoisuuden edellytyksenä eri maanteilla ovat seuraavat kävijämäärät:

- Moottoritiet, moottoriliikennetiet ja muut korkealuokkaiset tiet; vuosittain vähintään 75 000 vierailijaa.
- Valtatiet ja kantatiet, jotka eivät ole moottoriteitä, moottoriliikenneteitä tai muita korkealuokkaisia teitä; vuosittain vähintään 30 000 vierailijaa.
- Seututiet ja yhdystiet; vuosittain vähintään 15 000 vierailijaa.

Kävijämäärien kehittyminen todennetaan kohteen opasteluvan uusimisen yhteydessä. Uuden eläinpuiston tai -tarhan viitoituskelpoisuus perustuu kävijämääräarvioon, ja tällöin lupa voidaan myöntää viiden vuoden sijasta kolmeksi vuodeksi.

Taajamassa sijaitseva eläintarhan tai -puiston viitoitus

Tunnusta ei yleensä käytetä taajamassa. Taajamassa sijaitseva eläintarha tai -puisto voidaan tarvittaessa osoittaa katuverkolla, jos viitoitukselle on liikenteellinen tarve. Eläintarhan tai -puiston viitoitus voidaan aloittaa siltä maantieltä, joka on kyseisen suunnan pääasiallinen sisään tuloväylä. Kohdetta ei kuitenkaan viitoiteta kauempaa kuin paikkakuntaa, jolla eläintarha tai -puisto sijaitsee.

Taajaman ulkopuolella sijaitsevan eläintarhan tai -puiston viitoitus

Kaikilla maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva tai tienvarsipalvelujen ulkopuolella sijaitseva eläintarha tai -puisto, jos kohteen kävijämäärä täyttää viitoituskelpoisuuden. Valta- ja kantatieltä voidaan yleensä osoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa sijaitseva eläintarha tai -puisto vain, jos kohde on maakunnallisesti erittäin tärkeä. Tienvarsipalveluiden ulkopuolella sijaitsevan eläintarhan opastusetaisyys on yleensä enintään 10 kilometriä, ja harvaan asutulla seudullakin opastusetaisyys on yleensä enintään 20 kilometriä.

Taulukko 23. Eläintarha tai eläinpuisto -tunnuksen käyttö.

	Moottoritie, moottoriliikennetie tai muu korkealuokkainen tie	Valtatie tai kantatie	Seututie tai yhdystie	Harvaan asuttu seutu / Pitkä tiejakso, jossa ei ole palveluja		
				MO/MOL	VT/KT	ST/YT
Opastus- etäisyydet (maksimi)	Yleensä 10 km			Yleensä 10 km	Yleensä 20 km	
Tunnuksen käyttö	– Tunnus on aina kohteen päätoiminto. – Tunnusta ei käytetä palvelukohteen osoiteviitassa.					
Nimen käyttö	Tunnuksen yhteydessä käytetään aina kohteen nimeä tai tapauskohtaisesti voidaan harkita kohteen laatua ilmaisevan tai muun kuvaavan tekstin käyttöä.					

4.20 Muu nähtävyys (G28)

Tunnuksella voidaan osoittaa muu nähtävyys, jota ei ole määritelty tunnuksilla G23–G27. Muu nähtävyys voi olla arkeologinen tai geologinen kohde, muistomerkki, taiteellinen nähtävyys tai historiallinen nähtävyys, joka ei ole rakennus. Tällaisia nähtävyyksiä ovat muun muassa linnavuoret, muinaisjäännösalueet, linnojen rauniot, linnoitukset, sotiin liittyvät vallit ja muut rakennelmat, kanavat, sillat, museotiet, kansalliset kaupunkipuistot, geoparkit ja kokonaisuudet, joissa on useanlaisia elementtejä. Kaupunkipuistojen ja geoparkkien opastuksen edellytyksenä on, että kohde on viitoitettavissa selkeästi yhteen paikkaan esimerkiksi alueesta kertovaan opastuspisteeseen. Yksittäiset kohteet kaupunkipuiston tai geoparkin alueella voidaan viitoittaa lisäksi palvelukohteen osoiteviitalla, mikäli kohteen yhteydessä on järjestetty pysäköintialue. Nähtävyyshoiteiksi ei lueta kaupallisia kohteita.

Taajamassa sijaitsevan muun nähtävyyden viitoitus

Tunnusta ei yleensä käytetä taajamassa. Taajamassa sijaitseva muu nähtävyys voidaan tarvittaessa viitoittaa lähiopastuksena, jos viitoitukselle on liikenteellinen tarve. Taajamassa sijaitsevaa kohdetta ei yleensä viitoiteta maantieltä taajaman ulkopuolelta.

Taajaman ulkopuolella sijaitsevan muun nähtävyyden viitoitus

Moottoritieillä, moottoriliikennetieillä ja muulla korkealuokkaisella tiellä ei yleensä viitoiteta muuta nähtävyyttä.

Muilla maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva tai tienvarsipalvelujen ulkopuolella sijaitseva muu nähtävyys. Valta- ja kantatietä voidaan yleensä osoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa sijaitseva muu nähtävyys vain, jos kohde on maakunnallisesti erittäin tärkeä. Tienvarsipalveluiden ulkopuolella sijaitsevan kohteen opastusetaisyys on yleensä enintään 10 kilometriä, ja harvaan asutulla seudullakin opastusetaisyys on yleensä enintään 20 kilometriä.

Taulukko 24. Muu nähtävyys -tunnuksen käyttö.

	Moottoritie, moottoriliikennetie tai muu korkea- luokkainen tie	Valtatie tai kantatie	Seututie tai yhdystie	Harvaan asuttu seutu / Pitkä tiejakso, jossa ei ole palveluja		
				MO/MOL	VT/KT	ST/YT
Opastus- etäisyydet (maksimi)	Ei yleensä viitoiteta	Yleensä 10 km		Ei yleensä viitoiteta	Yleensä 20 km	
Tunnuksen käyttö	- Tunnus on aina kohteen päätoiminto. - Samaa kohdetta voidaan osoittaa vain yhdellä G23-G27 tunnuksella.					
Nimen käyttö	Tunnuksen yhteydessä käytetään aina kohteen nimeä tai tapauskohtaisesti voi- daan harkita kohteen laatua ilmaisevan tai muun kuvaavan tekstin käyttöä.					

Kuva 71. Esimerkki muu nähtävyys -tunnuksen käytöstä palvelukohteen opastusmerkissä.

Tiemuseokohteet

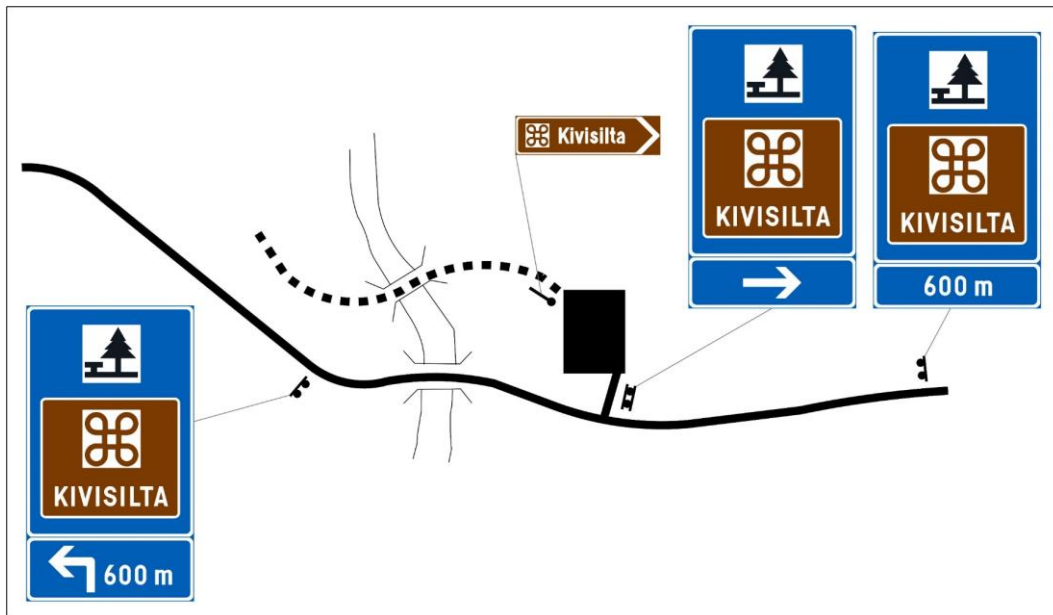
Tiemuseokohde on historiallisesti merkittävä tie tai silta.

Museosillan viitoitus

Viitoitus aloitetaan yleensä museosillan läheisyydestä tai lähimmältä maantieltä.

Museosillan läheisyyteen suositellaan rakennettavaksi levähdysalue, jonne tienkäyttäjää viitoitetaan levähdysalueen tunnuksella sekä muu nähtävyys -tunnuksella ja sillan nimellä varustetulla opastustaululla. Jos levähdysaluetta ei ole, voidaan museosilta merkitä paikannimikilvellä tai sillalle johtavan polun tai yksityisen tien liittymään asetettavalla palvelukohteen osoiteviitalla.

Levähdysalueelle sijoitetaan museosillan paikan ja rakentamisen historiasta kertova taulu suomen, ruotsin, englannin, saksan ja tapauskohtaisesti myös saamen tai venäjän kielellä. Ellei erillistä aluetta ole, taulu sijoitetaan museosillan välittömään läheisyyteen. Historiasta kertovaa taulua ei viitoiteta opastuspistemerkillä.

Kuva 72. Esimerkki museosillan viitoituksesta.

Museotien viitoitus

Viitoitus aloitetaan yleensä museotien läheisyydestä tai lähimmältä maantieltä.

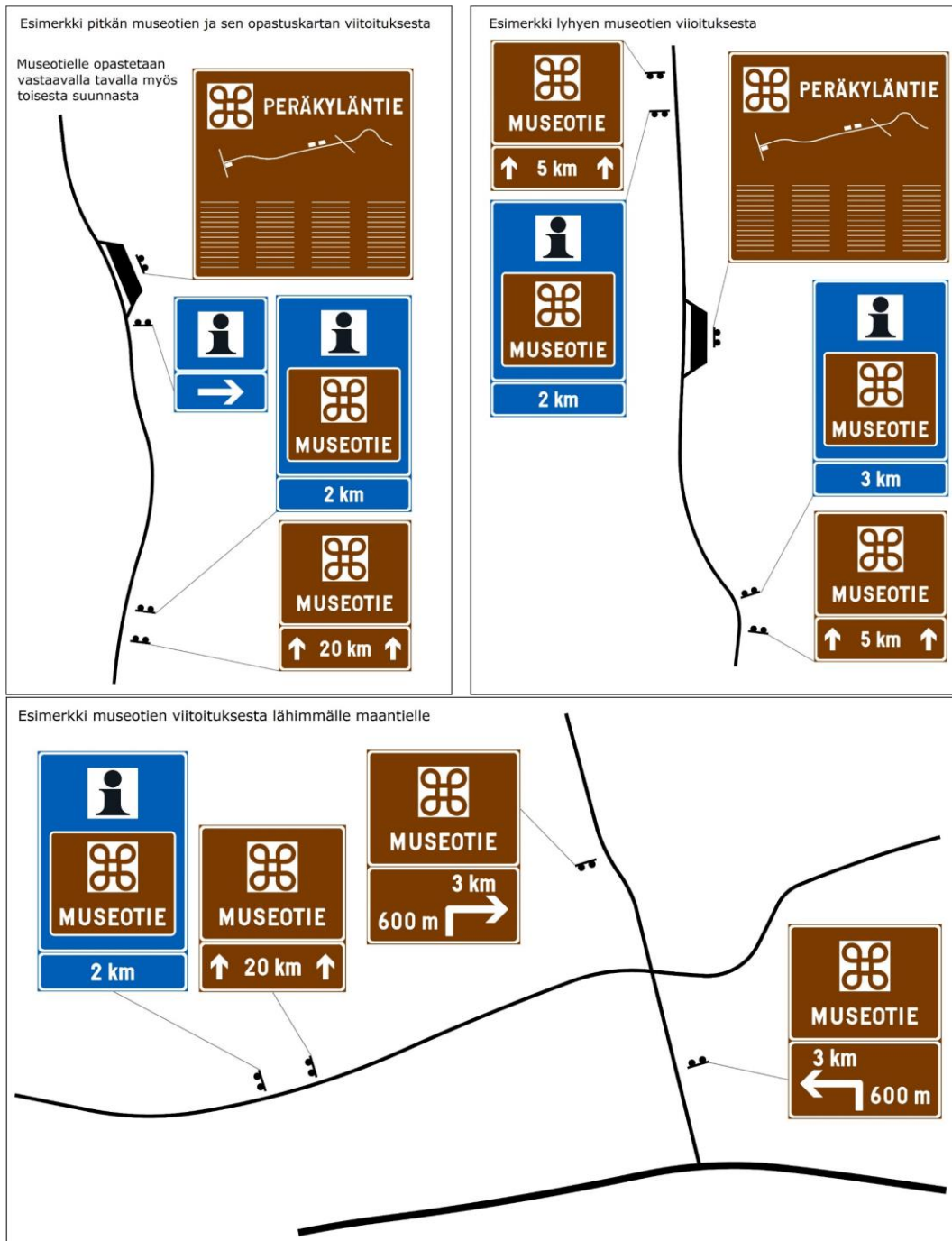
Museotie viitoitetaan opastustaululla, jossa on muu nähtävyys -tunnuksen lisäksi teksti MUSEOTIE. Museotien pituus ilmoitetaan lisäkilvessä. Opastustaulu sijoitetaan museotien alkukohtaan. Opastustaulussa voidaan osoittaa myös museotien opastuspisteen sijainti.

Opastuspiste sijoitetaan museotien varrelle tai museotien alkuun, jos museotie on yli viisi kilometriä pitkä. Museotien opastuskartassa esitetään nähtävyyden yleismerkin tunnus ja tien mahdollinen museonimi, kaavapiirros tiestä, mittakaava sekä selvitys tien historiasta suomen, ruotsin, englannin, saksan ja mielellään myös venäjän kielellä. Opastuskarttaan merkityt museotien alueella olevat kohteet voidaan osoittaa paikannimikilvellä tai palvelukohteen osoiteviitalla.

Esimerkki museotien opastuskartasta. Opastuskartan asiat tulisi esittää suomen, ruotsin, englannin ja saksan kielen lisäksi mielellään myös venäjän kielellä.

Kuva 73. Esimerkki museotien opastuskartasta.

Kuva 74. Esimerkkejä museotien viitoituksesta.

4.21 Uintipaikka (G29)

Tunnuksella voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva kunnan terveystoimintamaisen yleiseen käyttöön hyväksymä uimaranta, uimala tai uimahalli. Hyväksyntä varmistetaan tarvittaessa kunnalta. Viitoitettavan uintipaikan tulee olla kaikille avoin.

Taajamassa olevan uintipaikan viitoitus

Tunnusta ei yleensä käytetä taajamassa. Lähiopastuksessa voidaan tarvittaessa käyttää palvelukohteen osoiteviittoa.

Taajaman ulkopuolella olevan uintipaikan viitoitus

Moottoritiellä, moottoriliikennetiellä ja muulla korkealuokkaisella tiellä ei yleensä viitoiteta uintipaikkaa.

Muilla maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva uintipaikka. Yleensä valta- ja kantatieltä ei viitoiteta risteävän valta- tai kantatien suunnassa olevaa uintipaikkaa.

Taulukko 25. Uintipaikkatunnuksen käyttö.

	Moottoritie, moottoriliikennetie tai muu korkea-luokkainen tie	Valtatie tai kantatie	Seututie tai yhdystie	Harvaan asuttu seutu / Pitkätiejakso, jossa ei ole palveluja		
				MO/MOL	VT/KT	ST/YT
Opastus-etäisyydet (maksimi)	Ei yleensä viitoiteta	Tienvarsipalveluihin kuuluva kohde		Ei yleensä viitoiteta	Tienvarsipalveluihin kuuluva kohde	
Nimen käyttö	Tunnuksen yhteydessä voidaan käyttää kohteen nimeä, ellei viitoitettavana kohteena ole uimahalli tai kylpylä. Uimahallia viitoitettaessa käytetään opastustaulussa tekstiä UIMAHALLI tai laitoksen nimeä, jossa uimahalli sijaitsee.					
Muuta	Kylpylä viitoitetaan hotelli- tai motellitunnuksen ja uintipaikkatunnuksen yhdistelmänä.					

Kuva 75. Esimerkkejä uintipaikkatunnuksen käytöstä opastustauluissa.

4.22 Kalastuspaikka (G30)

Tunnuksella voidaan osoittaa virkistyskalastukseen oikeutava kalastusluvan myyntipaikka. Kalastuspaikan tai vesialueen ei tarvitse sijaita myyntipaikan läheisyydessä.

Tunnusta ei yleensä käytetä taajamassa.

Taajaman ulkopuolella sijaitsevan kalastuspaikan viitoitus

Moottoritiellä, moottoriliikennetiellä ja muulla korkealuokkaisella tiellä ei yleensä viitoiteta kalastuspaikkaa.

Muilla maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva kalastuspaikka. Valta- ja kantatieltä voidaan yleensä osoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva kalastuspaikka vain harvaan asutulla seudulla tai jos kohde on maakunnallisesti erittäin tärkeä. Tienvarsipalveluiden ulkopuolella sijaitsevan kalastuspaikan opastusetaisyys on yleensä enintään 10 kilometriä, ja harvaan asutulla seudullakin opastusetaisyys on yleensä enintään 20 kilometriä.

Taulukko 26. Kalastuspaikkatunnuksen käyttö.

	Moottoritie, moottoriliikennetie tai muu korkealuokkainen tie	Valtatietai kantatie	Seututie tai yhdystie	Harvaan asuttu seutu / Pitkä tiejakso, jossa ei ole palveluja		
				MO/MOL	VT/KT	ST/YT
Opastus-etäisyydet (maksimi)	Ei yleensä viitoiteta	Yleensä 10 km		Ei yleensä viitoiteta	Yleensä 20 km	

Kuva 76. Esimerkkejä kalastuspaikkatunnuksen käytöstä opastustauluissa.

4.23 Hiihtohissi (G31)

Tunnuksella voidaan osoittaa laskettelurinne, jossa on hiihtohissi. Tunnusta voidaan käyttää myös sellaisen kohteen opastuksessa, jossa on kesäaikana avoinna oleva rinnehissi. Kohteessa olevien muiden palveluiden laajuus voi vaikuttaa kohteen opastusetaisyyteen. Kohde voidaan viitoittaa kattavammin, mikäli alueelta löytyy esimerkiksi laajat ja monipuoliset majoituspalvelut tai hiihtohissi sijaitsee monipuolisella matkailijoille tarjotulla alueella.

Tunnusta ei yleensä käytetä taajamassa.

Taajaman ulkopuolella sijaitsevan hiihtohissin viitoitus

Moottoritieillä, moottoriliikennetiellä ja muulla korkealuokkaisella tiellä hiihtohissin viitoituksen edellytyksenä on, että kohde synnyttää runsaasti liikennettä ja tieverkon viitoitusta seurattaessa on ilmeinen harhaan ajon vaara tai liikennettä halutaan ohjata kohteeseen tiettyä reittiä pitkin esimerkiksi taajaman ohi. Tienvarsipalveluiden ulkopuolella sijaitseva hiihtohissi voidaan opastaa enintään 10 kilometrin etäisyydeltä, mikäli opastukselle on liikenteellinen tarve.

Muilla maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluetaisyydellä sijaitseva hiihtohissi. Valta- ja kantatieltä voidaan yleensä osoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva hiihtohissi vain, jos kohde on maakunnallisesti erittäin tärkeä. Tienvarsipalveluiden ulkopuolella sijaitsevan hiihtohissin opastusetaisyys on yleensä enintään 10 kilometriä, ja harvaan asutulla seudullakin opastusetaisyys on yleensä enintään 20 kilometriä.

Taulukko 27. Hiihtohissitunnuksen käyttö.

	Moottoritie, moottoriliikennetie tai muu korkealuokkainen tie	Valtatie tai kantatie	Seututie tai yhdystie	Harvaan asuttu seutu / Pitkä tiejakso, jossa ei ole palveluja		
				MO/MOL	VT/KT	ST/YT
Opastus- etäisyydet (maksimi)	Enintään 10 km etäisyydellä oleva kohde, jos viitoitukselle on liikenteellinen tarve	Yleensä 10 km		Enintään 10 km etäisyydellä oleva kohde, jos viitoitukselle on liikenteellinen tarve	Yleensä 20 km	
Tunnuksen käyttö	Osan vuodesta suljettuna olevan kohteen opastusmerkit joko poistetaan tai peitetään kiinnioloajaksi.					
Nimen käyttö	Jos hiihtohissi sijaitsee alueella, jossa on paljon opastettavia asioita, opastetaan tienkäyttäjät aluksi opastuspisteeseen käyttäen alueen maantieteellistä nimeä.					

Kuva 77. Esimerkkejä hiihtohissitunnuksen käytöstä opastus-tauluissa.

4.24 Maastohiihtokeskus (G32)

Tunnuksella voidaan osoittaa kaikille avoin maastohiihtokeskus, hiihtoputki tai ampumahiihtostadion. Viitoitettavuuskriteerinä voidaan käyttää sitä, että maastohiihtokeskuksessa on talvisin tarvittaessa lumetuskausi ja kohteesta on mahdollista vuokrata hiihtovälineitä. Nämä eivät kuitenkaan ole ehdottomia edellytyksiä kohteen viitoittamiselle.

Tunnusta ei yleensä käytetä taajamassa.

Taajaman ulkopuolella sijaitsevan maastohiihtokeskuksen viitoitus

Moottoritiellä, moottoriliikennetiellä ja muulla korkealuokkaisella tiellä maastohiihtokeskuksen viitoituksen edellytyksenä on, että kohde synnyttää runsaasti liikennettä ja tieverkon viitoitusta seurattaessa on ilmeinen harhaan ajon vaara tai liikennettä halutaan ohjata kohteeseen tiettyä reittiä pitkin esimerkiksi taajaman ohi. Tienvarsipalveluiden ulkopuolella sijaitseva maastohiihtokeskus voidaan opastaa enintään 10 kilometrin etäisyydeltä, mikäli opastukselle on liikenteellinen tarve.

Muilla maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva maastohiihtokeskus. Yleensä valta- ja kantatieltä voidaan osoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva maastohiihtokeskus vain, jos kohde on maakunnallisesti erittäin tärkeä. Tienvarsipalveluiden ulkopuolella sijaitsevan maastohiihtokeskuksen opastusetäisyys on yleensä enintään 10 kilometriä, ja harvaan asutulla seudullakin opastusetäisyys on yleensä enintään 20 kilometriä.

Taulukko 28. Maastohiihtokeskustunnuksen käyttö.

	Moottoritie, moottoriliikennetie tai muu korkealuokkainen tie	Valtatietai kantatie	Seututie tai yhdystie	Harvaan asuttu seutu / Pitkä tiejakso, jossa ei ole palveluja		
				MO/MOL	VT/KT	ST/YT
Opastusetäisyydet (maksimi)	Enintään 10 km etäisyydellä oleva kohde, jos viitoitukselle on liikenteellinen tarve	Yleensä 10 km		Enintään 10 km etäisyydellä oleva kohde, jos viitoitukselle on liikenteellinen tarve	Yleensä 20 km	
Tunnuksen käyttö	Osan vuodesta suljettuna olevan kohteen opastusmerkit joko poistetaan tai peitetään kiinnioloajaksi.					
Nimen käyttö	Jos maastohiihtokeskus sijaitsee alueella, jossa on paljon opastettavia asioita, opastetaan tienkäyttäjät aluksi opastuspisteeseen käyttäen alueen maantieteellistä nimeä.					

4.25 Golfkenttä (G33)

Tunnuksella voidaan osoittaa Suomen golfliiton jäsenekseen hyväksymä golfkenttä, jossa on pelimahdollisuus kaikille golfseuroihin kuuluville pelaajille, mukaan lukien muiden seurojen vieraspelaajat.

Tunnusta ei yleensä käytetä taajamassa.

Taajaman ulkopuolella sijaitsevan golfkentän viitoitus

Moottoritieillä, moottoriliikennetiellä ja muulla korkealuokkaisella tiellä ei yleensä viitoiteta golfkenttää.

Muilla maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva golfkenttä. Valta- ja kantatieltä voidaan yleensä osoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa sijaitseva golfkenttä vain, jos kohde on maakunnallisesti erittäin tärkeä. Tienvarsipalveluiden ulkopuolella sijaitsevan golfkentän opastusetaisyys on yleensä enintään 10 kilometriä, ja harvaan asutulla seudullakin opastusetaisyys on yleensä enintään 20 kilometriä.

Taulukko 29. Golfkenttätunnuksen käyttö.

	Moottoritie, moottoriliikennetie tai muu korkealuokkainen tie	Valtatie tai kantatie	Seututie tai yhdystie	Harvaan asuttu seutu / Pitkä tiejakso, jossa ei ole palveluja		
				MO/MOL	VT/KT	ST/YT
Opastusetaisyydet (maksimi)	Ei yleensä viitoiteta	Yleensä 10 km	Ei yleensä viitoiteta	Yleensä 20 km		
Tunnuksen käyttö	Osan vuodesta suljettuna olevan kohteen opastusmerkit joko poistetaan tai peitetään kiinnioloajaksi.					
Nimen käyttö	Jos golfkenttä sijaitsee alueella, jossa on paljon opastettavia asioita, opastetaan tienkäyttäjät aluksi opastuspisteeseen käyttäen alueen maantieteellistä nimeä.					

4.26 Huvi- tai teemapuisto (G34)

Tunnuksella voidaan osoittaa runsaasti liikennettä synnyttävä valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittävä huvi- tai teemapuisto, jolla on riittävä kävijämäärä. Teemapuistoja ovat esimerkiksi tunnettujen hahmojen varaan rakennetut puistot. Kohde viitoitetaan yleensä kohteen pysäköintialueelle.

Huvi- tai teemapuiston viitoituskelpoisuuden edellytyksenä eri maanteilla ovat seuraavat kävijämäärät:

- Moottoritiet, moottoriliikennetiet ja muut korkealuokkaiset tiet; vuosittain vähintään 75 000 vierailijaa.
- Valtatiet ja kantatiet, jotka eivät ole moottoriteitä, moottoriliikenneteitä tai muita korkealuokkaisia teitä; vuosittain vähintään 30 000 vierailijaa.
- Seututiet ja yhdystiet; vuosittain vähintään 15 000 vierailijaa.

Kävijämäärien kehittyminen todennetaan kohteen opasteluvan uusimisen yhteydessä. Uuden huvi- tai teemapuiston viitoituskelpoisuus perustuu kävijämääräarvioon, ja tällöin lupa voidaan myöntää viiden vuoden sijasta kolmeksi vuodeksi.

Taajamassa sijaitsevan huvi- tai teemapuiston viitoitus

Tunnusta ei yleensä käytetä taajamassa. Taajamassa oleva huvi- tai teemapuisto voidaan tarvittaessa osoittaa katuverkolla, jos viitoitukselle on liikenteellinen tarve. Viitoitus voidaan aloittaa siltä maantieltä, joka on kyseisen suunnan pääasiallinen sisään tuloväylä. Kauppakeskuksen tai muun kaupallisen palvelukeskittymän yhteydessä (taajamassa tai taajaman ulkopuolella) sijaitsevaa huvi- tai teemapuistoa ei yleensä viitoiteta erikseen.

Taajaman ulkopuolella sijaitsevan huvi- tai teemapuiston viitoitus

Kaikilla maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva tai tienvarsipalvelujen ulkopuolella oleva huvi- tai teemapuisto, jos kohteen kävijämäärä täyttää viitoituskelpoisuuden. Valta- ja kantatieltä voidaan yleensä osoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa oleva huvi- tai teemapuisto vain, jos kohde on maakunnallisesti erittäin tärkeä. Tienvarsipalveluiden ulkopuolella sijaitsevan huvi- tai teemapuiston opastusetaisyys on yleensä enintään 10 kilometriä. Harvaan asutullaseudulla muilla kuin moottoriteillä, moottoriliikenneteillä tai muilla korkealuokkaisilla väylillä opastusetaisyys on yleensä enintään 20 kilometriä.

Taulukko 30. Huvi- tai teemapuistotunnuksen käyttö.

	Moottoritie, moottori- liikennetie tai korkealuokkainen tie	Valtatie tai kantatie	Seututie tai yhdystie	Harvaan asuttu seutu / Pitkä tiejakso, jossa ei ole palveluja		
				MO/MOL	VT/KT	ST/YT
Opastus- etäisyydet (maksimi)	Yleensä 10 km			Yleensä 10 km	Yleensä 20 km	
Tunnuksen käyttö	- Tunnus on aina kohteen päätoiminto. - Osan vuodesta suljettuna olevan kohteen opastusmerkit joko poistetaan tai peitetään kiinniloajaksi.					
Nimen käyttö	Tunnuksen yhteydessä käytetään aina kohteen nimeä tai tapauskohtaisesti voidaan harkita kohteen laatua ilmaisevan tai muun kuvaavan tekstin käyttöä.					

4.27 Mökkimajoitus (G35)

Tunnuksella voidaan osoittaa yhtenäinen, vähintään viisi lomamökkiä sisältävä alue, jossa on majoitustilaa lomamökeissä tai muissa sisätiloissa vähintään 25 henkilölle. Vähintään kaksi mökkiä sisältävä kohde, jossa on majoitustilaa vähintään kymmenelle henkilölle, voidaan osoittaa palvelukohteen osoiteviitalla ja tarvittaessa palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkillä. Alue, jolla on vähintään 10 leirintämökkiä, on kuitenkin aina leirintäalue (*Ulkoilulaki*). Majoittumisen tulee olla mahdollista myös ilman ennakkovarausta.

Mökkimajoitustunnusta voidaan käyttää yleensä myös silloin, kun muiden majoituskohteiden tunnusten viitoituskriteerit eivät täyty. Tunnuksen käytön edellyksenä on sen viitoituskriteerien täyttyminen.

Tunnusta ei yleensä käytetä taajamassa.

Taajaman ulkopuolella sijaitsevan mökkimajoituksen viitoitus

Moottoritieillä, moottoriliikennetieillä ja muulla korkealuokkaisella tiellä ei yleensä viitoiteta mökkimajoitusta.

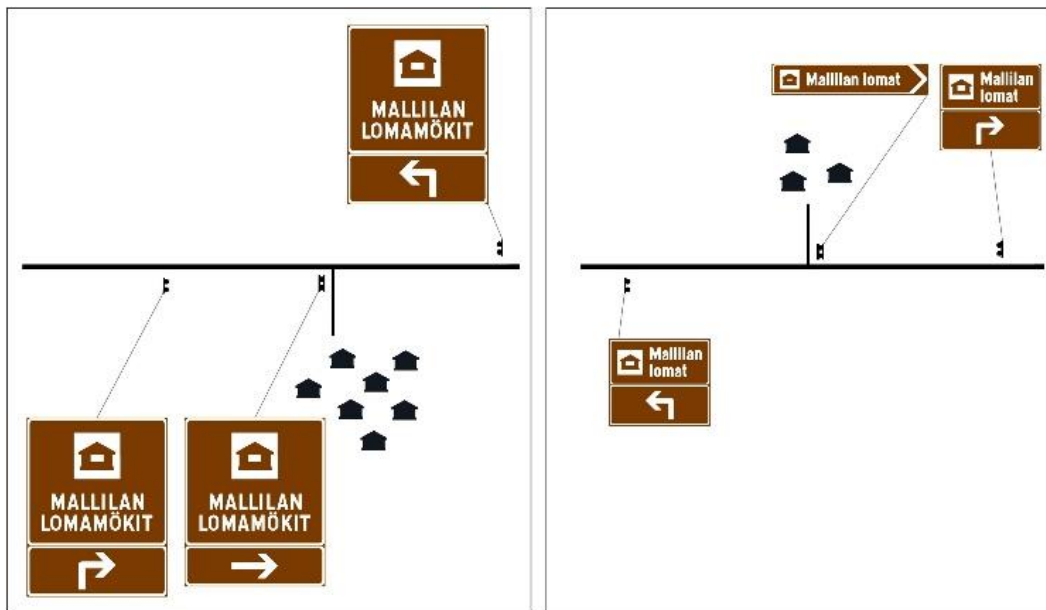
Muilla maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva mökkimajoitus. Valta- ja kantatieltä voidaan yleensä osoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa sijaitseva mökkimajoitus vain harvaan asutulla seudulla tai jos lähiseudulla ei ole muita majoituskohteita tai leirintäalueita. Tienvarsipalveluiden ulkopuolella sijaitsevan mökkimajoituksen opastusetaisyys on yleensä enintään viisi kilometriä, ja harvaan asutulla seudullakin opastusetaisyys on yleensä enintään 10 kilometriä.

Taulukko 31. Mökkimajoitustunnuksen käyttö.

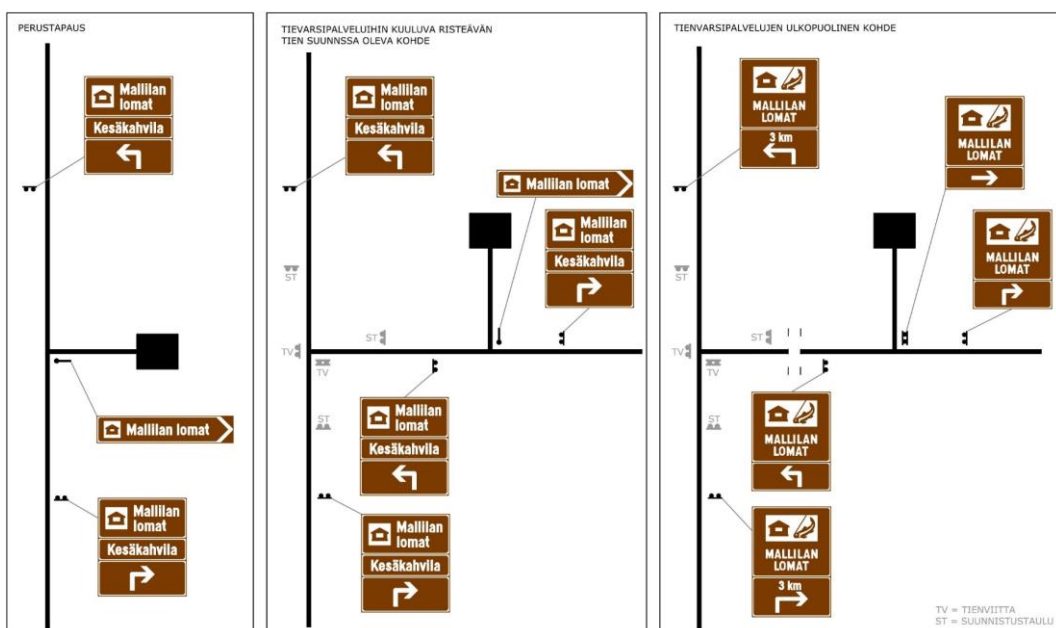
	Moottoritie, moottoriliikennetie tai muu korkealuokkainen tie	Valtatie tai kantatie	Seututie tai yhdystie	Harvaan asuttu seutu / Pitkä tiejakso, jossa ei ole palveluja		
				MO/MOL	VT/KT	ST/YT
Opastusetaisyydet (maksimi)	Ei yleensä viitoiteta	Yleensä 5 km		Ei yleensä viitoiteta	Yleensä 10 km	
Muuta	- Vähintään kaksi mökkiä sisältävä kohde, jossa on majoitustilaa vähintään kymmenelle henkilölle, voidaan osoittaa palvelukohteen osoiteviitalla ja tarvittaessa palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkillä. - Alue, jolla on vähintään 10 leirintämökkiä, on aina leirintäalue.					

Kuva 78. Esimerkkejä mökkimajoitustunnuksen käytöstä opastustauluissa.

Kuva 79. Palvelukohteen opastustaulun sekä palvelukohteen osoiteviitan ja palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkin käyttö mökkimajoitustunnuksen yhteydessä.

Kuva 80. Esimerkkejä mökkitunnuksen käytöstä opastusmerkeissä.

4.28 Aamiaismajoitus (G36)

Tunnuksella voidaan osoittaa maatila tai muu kohde, joka tarjoaa majoituksen sekä mahdollisuuden peseytymiseen ja aamiaiseen vähintään 20 hengelle. Vähintään kaksi erillistä majoitustilaa sisältävä aamiaismajoituskohde, jossa on majoitustilaa vähintään kymmenelle henkilölle, voidaan osoittaa palvelukohteen osoiteviitalla ja tarvittaessa palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkillä. Majoittumisen tulee olla mahdollista myös ilman ennakkovarausta.

Tunnusta ei yleensä käytetä taajamassa.

Taajaman ulkopuolella sijaitsevan aamiaismajoituksen viitoitus

Moottoritiellä, moottoriliikennetiellä ja muulla korkealuokkaisella tiellä ei yleensä viitoiteta aamiaismajoitusta.

Muilla maanteilla voidaan osoittaa tienvarsipalveluihin kuuluva aamiaismajoitus. Valta- ja kantatieltä voidaan yleensä osoittaa tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa sijaitseva aamiaismajoitus vain harvaan asutulla seudulla tai jos lähiseudulla ei ole muita majoituskohteita tai leirintäalueita. Tienvarsipalveluiden ulkopuolella sijaitsevan aamiaismajoituksen opastusetaisyys on yleensä enintään kolme kilometriä, ja harvaan asutulla seudullakin opastusetaisyys on yleensä enintään viisi kilometriä.

Taulukko 32. Aamiaismajoitustunnuksen käyttö.

	Moottoritie, moottoriliikennetie tai muu korkealuokkainen tie	Valtatie tai kantatie	Seututie tai yhdystie	Harvaan asuttu seutu / Pitkä tiejakso, jossa ei ole palveluja		
				MO/MOL	VT/KT	ST/YT
Opastus-etäisyydet (maksimi)	Ei yleensä viitoiteta	Yleensä 3 km		Ei yleensä viitoiteta	Yleensä 5 km	
Muuta	Vähintään kaksi erillistä majoitustilaa sisältävä aamiaismajoituskohde, jossa on majoitustilaa vähintään kymmenelle henkilölle, voidaan osoittaa palvelukohteen osoiteviitalla ja tarvittaessa palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkillä.					

4.29 Suoramyymntipaikka (G37)

Tunnuksella voidaan osoittaa suoramyymntipaikka tai suoramyymntikeskus. Kohteessa myytävien tuotteiden tulee olla tuotettu paikan päällä tai lähialueella. Suoramyymntipaikan viitoituksessa käytetään ensisijaisesti palvelukohteen osoiteviittaa ja tarvittaessa palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkkiä. Opastustaulua voidaan käyttää alueellisesti merkittävän kohteen viitoittamiseen silloin, kun kohteessa myydään useiden paikallisten tuottajien tuotteita, tuotevalikoima on laaja tai jos suoramyymntipaikan yhteydessä on muita viitoitettavia palveluita.

Tunnusta ei yleensä käytetä taajamassa.

Taajaman ulkopuolella sijaitsevan suoramyymntipaikan viitoitus

Moottoritiellä ja moottoriliikennetiellä ei viitoiteta suoramyymntipaikkaa.

Muilla maanteilla voidaan osoittaa yleensä vain tienvarsipalveluihin kuuluva suoramyymntipaikka. Tienvarsipalveluiden ulkopuolella sijaitsevan suoramyymntipaikan opastusetaisyys on yleensä enintään kolme kilometriä, ja harvaan asutulla seudullakin opastusetaisyys on yleensä enintään viisi kilometriä. Valta- ja kantatieltä ei koskaan viitoiteta tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa olevaa suoramyymntipaikkaa.

Taulukko 33. Suoramyymntipaikkatunnuksen käyttö.

	Moottoritie tai moottoriliikennetie	Valtatie tai kantatie	Seututie tai yhdystie	Harvaan asuttu seutu / Pitkä tiejakso, jossa ei ole palveluja		
				MO/MOL	VT/KT	ST/YT
Opastus- etäisyydet (maksimi)	Ei viitoiteta	Tienvarsipalveluihin kuuluva tai enintään 3 km etäisyydellä oleva kohde	Ei viitoiteta	Tienvarsipalveluihin kuuluva tai enintään 5 km etäisyydellä oleva kohde		
Tunnuksen käyttö	Tunnusta käytetään ensisijaisesti palvelukohteen osoiteviittaa ja tarvittaessa palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkkiä.					
Muuta	– Pienimuotoinen tilamyymälä tai tila, jossa myydään vain joitakin suoramyyntituotteita, kuten esimerkiksi paikallisia elintarvikkeita, käsitöitä tai pienteollisuuden tuotteita, voidaan osoittaa muilla maanteilla kuin moottoritieltä ja moottoriliikennetieltä palvelukohteen osoiteviitalla ja tarvittaessa palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkillä. – Palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkissä voidaan käyttää enintään kahta tekstillistä lisäkilpeä ilmoittamaan kohteessa myytävistä tuotteista.					

4.30 Käsityöpaja (G38)

Tunnuksella voidaan osoittaa yritys, jossa valmistetaan ja mahdollisesti myydään ammattimaisesti paikan päällä tai lähialueella tehtyjä käsityötuotteita. Käsityöllä tarkoitetaan jonkin asian valmistamista käsin, työkaluja käyttämällä tai pelkästään käsin muotoilemalla, kuitenkin käyttämättä täysin automatisoitua työtapaa. Käsityöpajan viitoituksessa käytetään ensisijaisesti palvelukohteen osoiteviittaa ja tarvittaessa palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkkiä. Opastustaulua voidaan käyttää silloin, kun kohteessa on muita viitoitettavia palveluita.

Tunnusta ei yleensä käytetä taajamassa.

Taajaman ulkopuolella sijaitsevan käsityöpajan viitoitus

Moottoritiellä, moottoriliikennetiellä ja muulla korkealuokkaisella tiellä ei viitoteta käsityöpajaa.

Muilla maanteilla voidaan osoittaa yleensä vain tienvarsipalveluihin kuuluva käsityöpaja. Tienvarsipalveluiden ulkopuolella sijaitsevan käsityöpajan opastusetaisyys on yleensä enintään kolme kilometriä, ja harvaan asutulla seudulla-kin opastusetaisyys on yleensä enintään viisi kilometriä. Valta- ja kantatieltä ei koskaan viitoteta tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa olevaa käsityöpajaa.

Taulukko 34. Käsityöpajatunnuksen käyttö.

	Moottoritie, moottoriliikennetie tai muu korkealuokkainen tie	Valtatietai kanta-tie	Seutu-tie tai yhdys-tie	Harvaan asuttu seutu / Pitkä tiejakso, jossa ei ole palveluja		
				MO/MOL	VT/KT	ST/YT
Opastus-etäisyydet (maksimi)	Ei viitoteta	Tienvarsipalveluihin kuuluva tai enintään 3 km etäisyydellä oleva kohde	Ei viitoteta	Tienvarsipalveluihin kuuluva tai enintään 5 km etäisyydellä oleva		
Tunnuksen käyttö	Tunnusta käytetään ensisijaisesti palvelukohteen osoiteviittaa ja tarvittaessa palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkkiä.					
Muuta	Palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkissä voidaan käyttää enintään kahta tekstillistä lisäkilpeä ilmoittamaan kohteessa valmistettavista ja mahdollisesti myytävistä tuotteista.					

4.31 Kotieläinpiha (G39)

Tunnuksella voidaan osoittaa etenkin lapsille suunnattu eläintarha, jossa on kotieläimiä ja jonka alueelta löytyy WC. Kotieläinpihassa asiakkaat saavat tutustua kotieläinten elämään ja usein myös osallistua niiden hoitoon. Kotieläinpiha-tunnuksella voidaan osoittaa myös muu pienimuotoisempi eläintarha, esimerkiksi strutsitarha tai muu lintupuisto. Kotieläinpihan viitoituksessa käytetään ensisijaisesti palvelukohteen osoiteviitaa ja tarvittaessa palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkkiä. Opastustaulua voidaan käyttää, jos kotieläinpihan yhteydessä on myös muita palveluita tai kohde on seudullisesti merkittävä.

Tunnusta ei yleensä käytetä taajamassa.

Taajaman ulkopuolella sijaitsevan kotieläinpihan viitoitus

Moottoritiellä, moottoriliikennetieellä ja muulla korkealuokkaisella tiellä ei viitoteta kotieläinpihaa.

Muilla maanteilla voidaan osoittaa yleensä vain tienvarsipalveluihin kuuluva kotieläinpiha. Tienvarsipalveluiden ulkopuolella sijaitsevan kotieläinpihan opastusetaisyys on yleensä enintään kolme kilometriä, ja harvaan asutulla seudulla opastusetaisyys on yleensä enintään viisi kilometriä. Valta- ja kantatietä ei koskaan viitoteta tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa olevaa kotieläinpihaa.

Taulukko 35. Kotieläinpihatunnuksen käyttö.

	Moottoritie, moottoriliikennetie tai muu korkealuokkainen tie	Valtatietai kantatie	Seututie tai yhdystie	Harvaan asuttu seutu / Pitkä tiejakso, jossa ei ole palveluja		
				MO/MOL	VT/KT	ST/YT
Opastus-etäisyydet (maksimi)	Ei viitoteta	Tienvarsipalveluihin kuuluva tai enintään 3 km etäisyydellä oleva kohde		Ei viitoteta	Tienvarsipalveluihin kuuluva tai enintään 5 km etäisyydellä oleva kohde	
Tunnuksen käyttö	Tunnusta käytetään ensisijaisesti palvelukohteen osoiteviitaa ja tarvittaessa palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkkiä.					

Kuva 81. Esimerkkejä kotieläinpihatunnuksen käytöstä opastustauluissa.

4.32 Ratsastuspaikka (G40)

Tunnuksella voidaan osoittaa kaikille vierailijoille avoin ratsastus-paikka, jolla on matkailu- tai harrastuskohteena paikakunnalle alueellista merkitystä. Yleisesti ratsastuspaikaksi katsotaan ratsastustallit, jotka täyttävät Suomen Ratsastajainliiton talleille asettamat hyväksymiskriteerit. Opastuksen vähimmäisedellytyksenä on, että hevosten pidosta on tehty kirjallinen ilmoitus sen läänin lääninhallitukselle, jonka alueella toimintaa harjoitetaan, ja että yrityksellä on viranomaisen hyväksymä turvallisuusasiakirja. Ratsastuspaikan viitoituksessa käytetään ensisijaisesti palvelukohteen osoiteviittaa ja tarvittaessa palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkkiä. Opastustaulua voidaan käyttää, jos ratsastuspaikan yhteydessä on myös muita palveluita.

Tunnusta ei yleensä käytetä taajamassa.

Taajaman ulkopuolella sijaitsevan ratsastuspaikan viitoitus

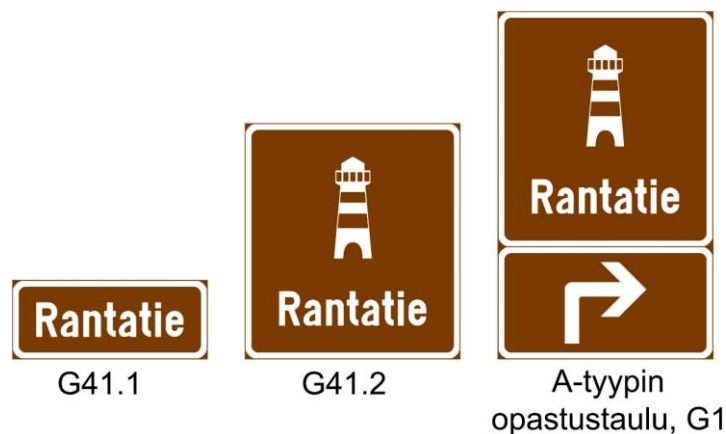
Moottoritieellä, moottoriliikennetiellä ja muulla korkealuokkaisella tiellä ei viitoteta ratsastuspaikkaa.

Muilla maanteilla voidaan osoittaa yleensä vain tienvarsipalveluihin kuuluva ratsastuspaikka. Tienvarsipalveluiden ulkopuolella sijaitsevan ratsastuspaikan opastusetaisyys on yleensä enintään kolme kilometriä, ja harvaan asutulla seudullakin opastusetaisyys on yleensä enintään viisi kilometriä. Valta- ja kanta-tieltä ei koskaan viitoteta tienvarsipalvelujen ulkopuolella risteävän valta- tai kantatien suunnassa olevaa ratsastuspaikkaa.

Taulukko 36. Ratsastuspaikkatunnuksen käyttö.

	Moottoritie, moottoriliikennetie tai muu korkea-luokkainen tie	Valtatietai kantatie	Seututie tai yhdystie	Harvaan asuttu seutu / Pitkä tiejakso, jossa ei ole palveluja		
				MO/MOL	VT/KT	ST/YT
Opastus-etäisyydet (maksimi)	Ei viitoteta	Tienvarsipalveluihin kuuluva tai enintään 3 km etäisyydellä oleva kohde		Ei viitoteta	Tienvarsipalveluihin kuuluva tai enintään 5 km etäisyydellä oleva kohde	
Tunnuksen käyttö	Tunnusta käytetään ensisijaisesti palvelukohteen osoiteviittaa ja tarvittaessa palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkkiä.					

Matkailutien merkitsemiseen voidaan käyttää seuraavia ruskeapohjaisia opastusmerkkejä: nimikilpi (G41.1), nimikilpi varustettuna nimen yläpuolella olevalla matkailutien yksilöllisellä tunnuksella (G41.2) sekä A- tai B-tyypin opastustaulu, jossa on matkailutien yksilöllinen tunnus matkailutien nimen kanssa tai ilman nimeä. Matkailutien nimikilvessä käytetään aina matkailutien yksilöllistä tunnusta, jos Väylävirasto on hyväksynyt tunnuksen käytön.

Kuva 82. Matkailutien merkit G41.1 ja G41.2 sekä matkailumerkki A-tyypin (G1) opastustaulussa.

Matkailutien taustaorganisaation suostumuksella voidaan matkailutien reitin varrella osoittaa myös matkailutiehen liittyviä palveluja. Tällöin matkailutien yksilöllinen tunnus lisätään opastustaulussa kohteen nimen eteen.

Kuva 83. Esimerkkejä matkailutien yksilöllisen tunnuksen sijoittamisesta palvelukohteen opastustauluun.

Matkailutien merkitsemisen edellytyksenä on, että:

- riittävät tienvarsipalvelut ovat valmiina ennen tien merkitsemistä.
- hankkeella on selkeä taustaorganisaatio, jonka kanssa Väylävirasto asioi sopimus- ja kustannusasioissa.
- tiellä ja tien nimellä on jonkinlainen konkreettinen sisältö tai erityisluonne, kuten historiallisuus tai luonnonkauneus.
- matkailutiellä on valtakunnallista tai kansainvälistä merkitystä.
- tiellä on selkeä alku- ja loppupiste, joka on mieluiten rajanylityspaikka.
- reitin ympäristö kestää lisääntyvän liikenteen aiheuttamat rasitukset.
- reitillä voidaan liikennöidä myös linja-autoilla ja matkailuajoneuvoilla.
- matkailutien markkinointiaineisto on valmiina.

Merkin käyttö

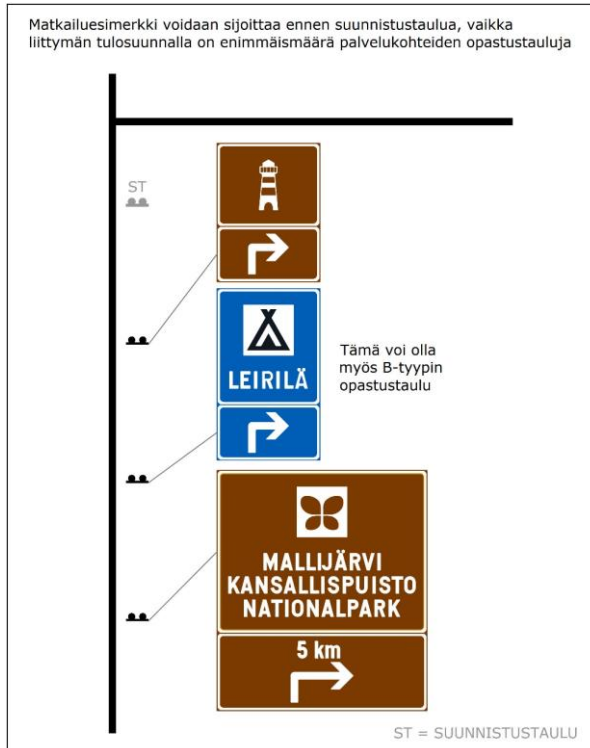
Matkailutien viitoittaminen edellyttää tiekohtaisen opastussuunnitelman laatimista ainakin matkailutien osalta.

Matkailutie viitoitetaan vain matkailutien suuntaan. Matkailutietä ei siis viitoiteta risteävältä tieltä. Yleensä matkailutien nimikilpeä käytetään matkailutien reitillä vähintään merkittävimpien maanteiden liittymien jälkeen osoittamaan reitin jatkuvuutta. "Kohde risteävällä tiellä" -nuolikuviollista matkailutien opastustaulua käytetään matkailutiellä reitin epäjatkuvuuskohdissa ennakkomerkkinä ennen tieverkon suunnistustaulua tai kohteeseen johtavaa liittymää osoittamaan reitin jatkumista risteävän tien suuntaan. Matkailutien yksilöllistä tunnusta ruskealla pohjalla käytetään osoittamaan matkailutien reitin jatkumista liittymän jälkeen suorassa suunnassa tilanteessa, jossa matkailutieltä on ennen liittymää ja/tai liittymän kohdalla viitoitettu erkanevaan suuntaan matkailutien reittiin kuuluva palvelu. Matkailutien yksilöllinen tunnus ja matkailutien nimi voivat esiintyä myös opastuspisteen opastustaulussa ruskeassa värikentässä osoittamassa paikkaa, jossa annetaan tietoa matkailutien nähtävyyksistä tai palveluista.

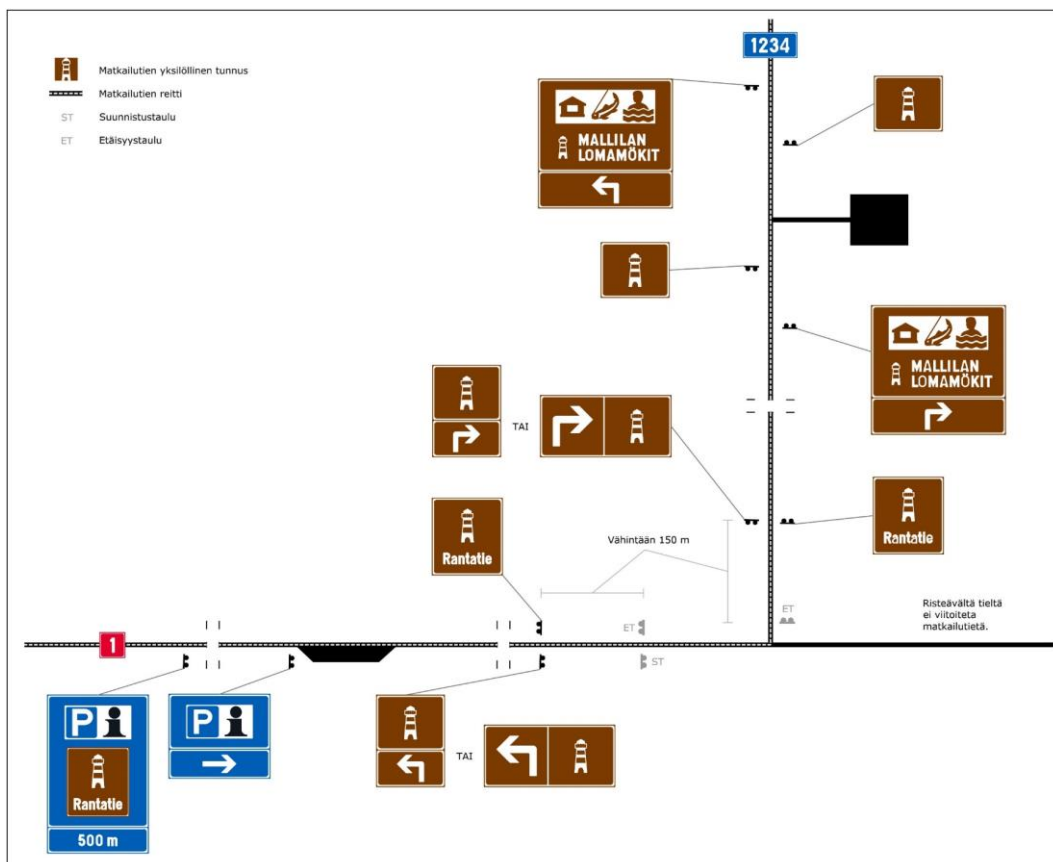
Matkailutiemerkki ei vähennä liittymässä muiden palvelukohteiden opastusmerkkien määrää. Matkailutiemerkestä huolimatta liittymän yhdellä tulosuunnalla voi olla tieverkon viitoitukseen kuuluvan suunnistustaulun lisäksi kahdessa pystytystelineessä palvelukohteiden opastusmerkkejä.

Merkin sijoittaminen

Matkailutiemerkki sijoitetaan liittymän jälkeen sellaiseen tienkohtaan, josta etäisyys lähimpään muuhun liikennemerkkiin on vähintään 150 metriä. Reitillä pysyminen varmistetaan toistamalla matkailutiekilpi tai tunnus ja nuoli merkittävien liittymien jälkeen. Merkki tulee sijoittaa siten, ettei se ole näkemäesteenä liittymässä tai sisäkaarteessa. Matkailutien ennakkomerkki sijoitetaan 150–300 metriä ennen tieverkon suunnistustaulua tai kohteeseen johtavan tien liittymää.

Kuva 84. Esimerkki matkailutiemerkin sijoittamisesta liittymän yhdellä tulosuunnalla.

Kuva 85. Esimerkki matkailutien merkitsemisestä ja viitoituksessa käytettävistä merkeistä.

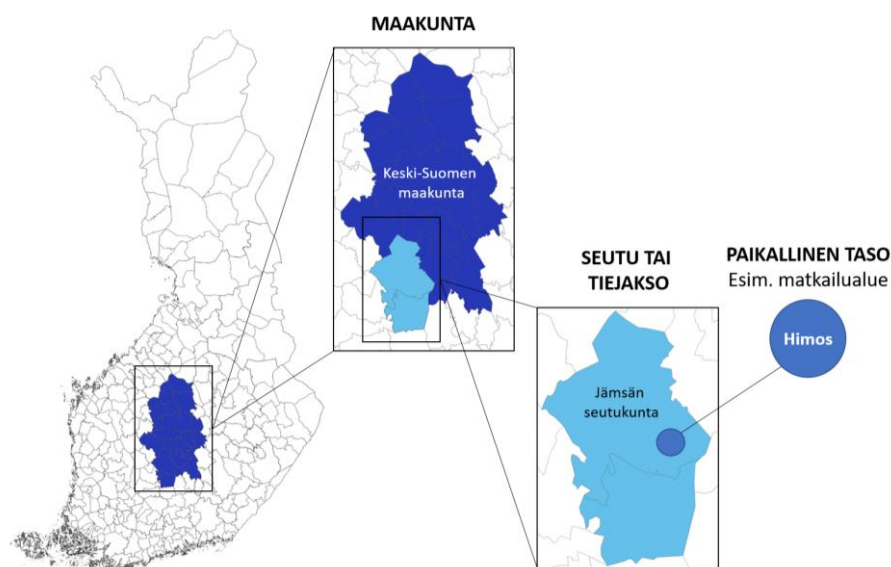
5 Palvelukohteiden alueelliset opastussuunnitelmat

5.1 Yleistä alueellisista opastussuunnitelmista

Palvelukohteiden alueellisella opastussuunnittelulla tarkoitetaan laajalle alueelle tehtyä kokonaisvaltaista tarkastelua, jonka yhteydessä määritetään tarkasteltavan alueen viitoitettavat palvelukohteet ja niiden opastusvälisyydet. Alueellisessa opastussuunnitelmassa huomioidaan tienkäyttäjien ja palvelujen tarjoajien tarpeet sekä paikalliset olosuhteet yhdenmukaisiin ja tasapuolisiin viitoitusratkaisuihin pääsemiseksi. Alueellisissa opastussuunnitelmissa on mahdollista täsmentää palvelukohteiden yleisiä viitoitusperiaatteita alueellisiin olosuhteisiin sopiviksi. Alueelliset opastussuunnitelmat eivät kuitenkaan saa olla ristiriidassa tämän ohjeen kanssa.

Alueellisessa opastussuunnitelmassa tulee arvioida kohteen merkittävyyttä, opastuksen liikenteellistä tarvetta, opastusreittejä ja tarvittavan opastuksen laajuutta. Jos alueella sijaitsee useita samantyyppisiä kohteita, alueellisessa opastussuunnitelmassa on tarpeen määrittää niiden keskinäinen suhde ja opastuksen laajuus. Alueellisessa opastussuunnitelmassa on tarpeen myös määrittää maakunnallisesti ja valtakunnallisesti merkittävät kohteet sekä niiden viitoituksen liikenteellinen tarve.

Alueelliset ELY-keskukset huolehtivat palvelukohteiden alueellisten opastussuunnitelmien laatimisesta ja päivittämisestä. Palvelukohteiden alueelliset opastussuunnitelmat jaetaan suunnittelualueen tyypin perusteella maakunnallisiin, seudullisiin ja paikallisiin opastussuunnitelmiin. Paikallinen opastussuunnitelma voi koskea esimerkiksi matkailualueita, kunnan keskustaajamaa tai muuta aluetta, jolla on suuri määrä viitoitettavia palveluita. Palvelukohteiden alueellisen opastussuunnitelman laatimisesta on kerrottu tarkemmin Väyläviraston ohjeessa *Palvelukohteiden alueellisen viitoitussuunnitelman laatiminen*.

Kuva 86. Palvelukohteiden alueellinen opastussuunnitelma voi olla maakuntaa, seutua, tiejaksoa tai paikallista aluetta koskeva tarkastelu.

5.2 Palvelukohteiden maakunnallinen opastussuunnitelma

Maakunnallinen opastussuunnitelma on luonteeltaan strategista suunnittelua, jossa ei tehdä varsinaisia opastusmerkkisuunnitelmia. Suunnitelma palvelee ensisijaisesti opastuksen asiantuntijoita, lupakäsittelijöitä ja opastuksen sidosryhmiä. Suunnittelutasolla selvitetään maakunnan erityispiirteet ja laaditaan strategia alueen pitkän tähtäimen opastusjärjestelmän kehittämiseksi. Maakunnallinen opastussuunnitelma on erittäin merkittävä työvaihe opastusjärjestelmän tavoitteellisen tilan saavuttamiseksi. Suunnitelman avulla voidaan muodostaa kokonaiskuva maakunnan palveluista ja verrata tilannetta muihin maakuntiin. Suunnittelun aikana lisätään sidosryhmien, erityisesti kuntien ja paikallisten eri palvelujen viitoituskelpoisuutta suosittlevien tahojen, tietoisuutta opastusasioissa, mikä luo puitteet seudullisten opastussuunnitelmien onnistumiselle ja sidosryhmien pitkäjänteiselle yhteistyölle. Maakunnallisella opastussuunnittelulla varmistetaan seudullisten opastussuunnitelmien yhdenmukaisuus ja viitoitusohjeiden soveltaminen niin, ettei myöhemmin laadittava seudullinen suunnitelma aiheuta korjaustarpeita aiemmin laadittuihin naapuriseutujen suunnitelmiin. Maakunnallisella opastussuunnittelulla vähennetään seudullisen opastussuunnittelun työmäärää. Opastusasioiden tietoisuuden kasvaessa maanteiden ja katuverkon opastustavat yhtenäistyvät ja tiedonkulku sidosryhmien välillä yhdenmukaistuu.

Maakunnallisessa opastussuunnitelmassa kootaan sidosryhmät mukaan yhteistyöhön, määritellään opastuspaikkojen sijoittumis- ja kehittämisperiaatteet sekä jaetaan maakunta opastusmerkkisuunnitelmien laatimista varten pienempiin suunnittelualueisiin. Maakunnallisella tasolla kartoitetaan matkailullisesti merkittävät kohteet sekä sellaiset nähtävyydet ja aktiviteetit, joilla on opastusmielessä valtakunnallista tai maakunnallista merkitystä ja joiden viitoituskelpoisuutta suosittelee virallinen lausunnonantajataho. Yksittäisten palvelujen osalta kartoitetaan vain leirintäalueet, koska niitä ei ole kaikissa kunnissa, ne sijaitsevat keskustojen ulkopuolella ja niiden merkitys on useasti niin suuri, että matkailijat käyvät niissä etukäteen suunnitellusti. Muut palvelut, kuten hotellit, ravintolat ja maaseutuyritykset, kartoitetaan vasta seudullisissa ja paikallisissa opastussuunnitelmissa, joissa myös laaditaan opastusmerkkisuunnitelmia.

Maakunnan opastusstrategiaan kirjattavat asiat voivat liittyä esimerkiksi palvelukohteiden opastuksen ja opastuspaikkojen kehittämiseen tai seudullisten opastussuunnitelmien laatimiseen.

5.3 Palvelukohteiden seudullinen opastussuunnitelma

Maakunnallinen opastussuunnitelma ohjaa seudullisten opastussuunnitelmien laatimista. Palvelukohteiden alueellinen opastussuunnittelu suositellaan aloitettavan laatimalla ensin maakunnallinen opastussuunnitelma.

Seudullinen opastussuunnitelma on toteutukseen tähtäävää suunnittelua. Suunnitteluvaiheisiin kuuluvat lähtötietojen kerääminen, nykytilanteen inventoiminen ja analysoiminen, seudullisten viitoitusperiaatteiden määrittäminen,

opastusmerkkisuunnitelmien laatiminen, suunnitelman dokumentoiminen ja ylläpidosta sopiminen.

Seudulliset opastussuunnitelmat ovat avainasemassa palvelukohteiden opastelupien sujuvalle käsittelyprosessille. Maakunnallinen opastussuunnitelma on puolestaan avainasemassa siinä, että seudullisista opastussuunnitelmista tulee keskenään mahdollisimman yhdenmukaisia. Kun lupakäsittelijöillä on käytössään palvelukohteiden seudullinen opastussuunnitelma, lupakäsittelijöillä on toimintaedellytykset käsitellä uusi opastelupahakemus nopeasti ja sujuvasti.

5.4 Palvelukohteiden paikallinen opastussuunnitelma

Paikallinen opastussuunnitelma laaditaan esimerkiksi matkailualueelle, kunnan keskustajamaan tai ylipäättänsä alueelle, jossa palvelujen määrä on suuri. Paikallisessa opastussuunnitelmassa määritellään alueen sisäinen opastustapa, jossa kohdekohtainen viitoitus joudutaan useasti olosuhteiden pakosta korvaamaan esimerkiksi kehittämällä opastuspistejärjestelmää.

Seudullisessa opastussuunnitelmassa matkailualue tai vastaava viitoitetaan yleensä alueen yhteiseen opastuspisteeseen, jossa kerrotaan monipuolisesti alueen palveluista ja kohteiden sijoittumisesta ja jonka jälkeen kohdekohtainen viitoitus toteutetaan lähiopastuksena. Paikallinen opastussuunnitelma voidaan tehdä yhtä aikaa seudullisen opastussuunnitelman kanssa varsinkin silloin, kun palvelujen osoittamisessa ei nykytilanteessa esiinny kohtuuttomasti ongelmia.

Majoitus- ja ravitsemuspalveluiden viitoituksessa käytettävät tunnukset

Taulukossa 37 on esitetty palvelukohteiden viitoituksessa käytettävät ravitsemuspalveluiden tunnukset (ruokailupaikka G13, kahvila tai pikaruokapaikka G14) sekä niiden opastuskriteerit.

Taulukko 37. Palvelukohteiden viitoituksessa käytettävät ruokailupalveluiden tunnukset ja niiden opastuskriteerit.

	Ruokailupaikka (G13)	Kahvila tai pikaruokapaikka (G14)
Yleistä	– tienvarsipalveluihin kuuluva – kaikille avoin – ruokaravintola – ruokailu mahdollista ilman ennakkovarausta	– tienvarsipalveluihin kuuluva – kaikille avoin
Palvelut	– valmistetaan ja tarjoillaan monipuolisesti lämpimiä aterioita, erikoisruokavaliot huomioon ottaen – ateriatarjoilua myös lounasajan ulkopuolella	– ruokailupaikat, joiden tarjoilu-valikoima ei riitä ruokailupaikkatunnuksen (esim. pizzeriat ja pikaruokapaikat) – sisätilat ja wc asiakkaille
Asiakaspaikat	– asiakaspaikkoja palvelemaan normaalikokoisen turistibussin matkustaja-määrä (noin 50 henkilöä)	– tunnuksella voidaan osoittaa ruokailupaikat, jotka asiakaspaikkamäärää lukuun ottamatta täyttävät ruokailupaikkatunnuksen kriteerit
Aukiolo	– palveluille tyypilliset ja säännölliset aukioloajat – avoinna päivittäin	– palveluille tyypilliset ja säännölliset aukioloajat – avoinna päivittäin

Taulukossa 38 on esitetty palvelukohteiden viitoituksessa käytettävät majoituspalveluiden tunnuksat (hotelli tai motelli G12, aamiaismajoitus G36, mökkimajoitus G35, leirintäalue G17, matkailuajoneuvoalue G18, retkeilymaja G16) sekä niiden opastuskriteerit.

Taulukko 38. Palvelukohteiden viitoituksessa käytettävät majoituspalveluiden tunnuksat ja niiden opastuskriteerit.

	Palvelut	Asiakaspaikat tai kohteen koko
Hotelli tai motelli (G12)	- Aamiaistarjoilu - Huoneissa oma wc ja suihku - Vastaanotto, jossa henkilökohtainen palvelu - Majoitusmahdollisuus ilman ennakkovarausta	- Majoitustilaa vähintään 25 hengelle
Aamiaismajoitus (G36)	- Aamiaistarjoilu - Majoitusmahdollisuus ilman ennakkovarausta	- Majoitustilaa vähintään 20 hengelle - Kohde, jossa on vähintään kaksi erillistä majoitustilaa ja majoitustilaa vähintään 10 henkilölle, voidaan osoittaa palvelukohteen osoiteviitalla
Mökkimajoitus (G35)	- Majoitusmökki - Majoitusliike, jonka palvelutarjonta ei yllä hotellitai aamiaismajoitukseen - Majoitusmahdollisuus ilman ennakkovarausta	- Yhtenäinen, vähintään viisi lomamökkiä sisältävä alue - Majoitustilaa lomamökeissä tai muissa sisätiloissa vähintään 25 henkilölle - Kohde, jossa on kaksi mökkiä ja majoitustilaa vähintään 10 henkilölle, voidaan osoittaa palvelukohteen osoiteviitalla
Leirintäalue (G17)	- Sähköpaikkoja matkailuajoneuvoille - Katettu keittotila ja astianpesupaikkoja - WC:t ja suihkut	- Vähintään 25 leirintämökkiä taikka teltalle, matkailuperävaunulle tai matkailuajoneuvolle varattua paikkaa - Vähintään 10 leirintämökkiä, on kuitenkin aina leirintäalue - Leirintäpaikan koko vähintään 80 m² tai moottoriajoneuvon kanssa 100 m²
Matkailuajoneuvoalue (G18)		- Vähintään 25 matkailuajoneuvopaikkaa - Leirintäpaikan koko vähintään 80 m² tai moottoriajoneuvon kanssa 100 m²
Retkeilymaja (G16)	- Majoitusmahdollisuus ilman ennakkovarausta	- Vähintään 30 vuodepaikkaa ja majoitusmahdollisuus ryhmille - Kohde, jossa on majoitustilaa vähintään 15 henkilölle, voidaan osoittaa mustapohjaisella osoiteviitalla.

Viitoitettavien majoituspalveluiden vastaanoton tulee olla avoinna tai vastaanoton henkilökunta tavoitettavissa puhelimitse joka päivä palveluille tyypillisinä ja säännöllisinä aikoina.

Väylävirasto
Trafikledsverket